UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Diplomová práce

2017 **Simona Rulcová**

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Simona Rulcová

Politicko-kulturní rámec slovenské národnostní menšiny v rámci sociální integrace na území České republiky

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Simona Rulcová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Pavol Frič, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

RULCOVÁ, Simona. *Politicko-kulturní rámec slovenské národnostní menšiny v rámci sociální integrace na území České republiky*. Praha, 2017. 112 s. Diplomová práce. (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí práce Doc. PhDr. Pavol Frič, Ph.D.

Abstrakt

Slovenská národnostní menšina patří mezi nejpočetnější menšiny v České republice. Diplomová práce nabízí analýzu politického a kulturního rámce zaměřeného na slovenskou menšinu v naší zemi. Slovenská otázka je prezentována na základě menšinových práv v historické perspektivě, ale důraz je kladen i na analýzu současné situace. Práce je doplněna o terénní výzkum, který mapuje skutečnou situaci provádění práv menšin, kulturních a politických práv v České republice ve vztahu k mezinárodním a národním normám.

Abstract

Slovak national minority are among the largest minority in the Czech Republic. The work offers an analysis of the political and cultural framework aimed at Slovak minority in our country. Slovak question is presented on the basis of minority rights in a historical perspective, but the emphasis is on analysis of the current situation. The work is complemented by field research that maps the real situation of implementation of minority rights, cultural and political rights in the Czech Republic in relation to international and national standards.

Klíčová slova

Sociální integrace, politika, kultura, slovenská národnostní menšina, Česká republika.

Keywords

Social integration, politics, culture, Slovak national minority, Czech Republic.

Rozsah práce: 112 stran

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18. 5. 2017 Simona Rulcová

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkovala vedoucímu práce doc. PhDr. Pavolu Fričovi, Ph. D. za odborné vedení diplomové práce. Dále děkuji Obci Slováků v České republice a jejímu předsedovi doc. PhDr. Jaromíru Slušnému CSc., za pomoc s terénním výzkumem, za cenné rady a kontakty, Mgr. Vladimíru Skalskému za cenné rady, kontakty, pomoc při zpracování odborného materiálu, za pomoc s výzkumem a za poskytnutí materiálů z vlastních sbírek, PhDr. Pavlovi Vranovskému za poskytnutí cenných rad, odborných materiálů z vlastních sbírek a v neposlední řadě všem respondentům a zástupcům institucí, kteří mi pomohli s vyplněním dotazníků a uskutečněním rozhovorů.

Simona Rulcová

Institut sociologických studií
Teze diplomové práce

Jméno studenta/studentky:	Simona Rulcová
Název v jazyce práce:	Politicko-kulturní rámec slovenské národnostní menšiny v rámci sociální integrace na území České republiky
Název v anglickém jazyce:	Politico - cultural framework of the Slovak national minority in the context of social integration in the Czech Republic
Klíčová slova:	Sociální integrace, politika, kultura, slovenská národnostní menšina, Česká republika
Klíčová slova anglicky:	Social integration, politics, culture, Slovak national minority, Czech Republic
Akademický rok vypsání:	2015/2016
Jazyk práce:	český jazyk
Typ práce:	Diplomová práce
Ústav:	Katedra veřejné a sociální politiky
Vedoucí / školitel:	Doc. PhDr. Pavol Frič, Ph.D.
Obor práce:	Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

A. Vymezení výzkumného problému

Projekt mé diplomové práce vychází z pojetí sociologické a kulturologické perspektivy. Volně navazuje na moji bakalářskou práci, která byla analýzou třech nejpočetnějších komunit v České republice a na moji diplomovou práci, která byla analýzou proměny identity slovenské menšiny v České republice, včetně identifikace problémových okruhů sociální integrace. Jsou v ní představeny příklady sociální integrace slovenské menšiny na území České republiky. Je zde kladen i důraz na historickou perspektivu s ohledem na současnou situaci.

Diplomová práce se bude zabývat základním problémem, že slovenská menšina, i přes svoji četnost a relativně dobrý sociální status, ale vlastně i díky dobrému, až nadstandardnímu přijetí ze strany české majority, si neuvědomuje svá vlastní menšinová práva. V důsledku toho jich málo využívá, a to zejména v oblasti vzdělávání, a proto se poměrně rychle asimiluje, místo integrace, a následně svou identitu ztrácí.

B. Cíle diplomové práce

Cílem diplomové práce bude zjistit, jak ovlivňuje sociální integrace vztah příslušníka slovenské menšiny k české majoritní společnosti. Samotný koncept sociální integrace v tomto případě označuje komplexní proces, jehož úspěšnost ovlivňuje celá řada faktorů. Na straně přijímající země je to především postoj veřejnosti vůči odlišnostem, ať už kulturním nebo etnickým. Dále též nastavení integrační a migrační politiky, otevřenost vzdělávacího systému, ekonomická situace apod. V této souvislosti se například jedná o sociální kapitál, jazykové dovednosti, motivaci k migraci, kvalifikaci, vzdělání, kulturní kapitál a aspirace v nové společnosti. V současné době je problematika integrace řešena i v rámci České a Slovenské republiky, kde dnes představuje závažný sociální, ekonomický, politický, ale i kulturní problém pro obě země.

Výše zmíněný koncept integrace bude řešen především v oblastech vzdělávací politiky, jazyka a využívání kulturních akcí příslušníky slovenské národnostní menšiny od příslušných institucí. Tento vztah bude řešen na základě vzdělání, jazyka, kultury a možností zapojení příslušníka slovenské národnostní menšiny v rámci kulturních akcí do české majoritní společnosti. Akcent těchto vztahů bude vycházet především z mezinárodních smluv mezi Českou a Slovenskou republikou, úmluv i jednotlivých ustanovení platných na území České republiky. Další oblastí bude používání slovenského jazyka jako úředního jazyka pro jednání s úřady České republiky a institucemi na podporu slovenské národnostní menšiny.

B. Výzkumné otázky

Hypotézy a otázky

1. Praxe sociální integrace přímo ovlivňuje míru využívání menšinových práv slovenské národnostní menšiny.
2. Míra využívání menšinových práv slovenské národnostní menšiny má vliv na její jednání a chování ve společnosti.
3. Slovenská národností menšina není dostatečně informována o těchto právech, a proto její sociální integrace není důležitým aspektem při řešení otázky zachování jejich jazyka, základních úmluv a vytváření politické podpory pro jejich příslušníky.

4. Sociální integrace ovlivňuje chování příslušníků slovenské národnostní menšiny na území České republiky.
5. Sociální integrace je hlavním činitelem při rozhodování rodičů v používání slovenského jazyka v národnostně stejnorodých a nestejnorodých sňatcích a následně u jejich dětí.
6. Zúčastňují se občané slovenské národnostní menšiny kulturních akcí pořádaných příslušnými spolky a institucemi na území ČR?
7. Jak slovenská menšina využívá nabídku České i Slovenské republiky k udržování slovenského jazyka a vlastní svébytnosti na území ČR?
8. Pomáhají mezinárodní smlouvy a úmluvy řešit otázku slovenské národnostní menšiny na území ČR? A pokud ano, tak jakým způsobem?
9. Ovlivňuje menšinovou politiku používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu využitím dotačních titulů?
10. Domnívám se, že nedochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci jejich kulturního života.
11. Legislativa v České republice ve vztahu ke slovenské minoritě je nastavena dobře, ale informovanost jejích zástupců je nízká.
12. Je možno předpokládat, slovenské organizace na území České republiky vytváří značné množství kulturních akcí, jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost.
13. Jazyk u slovenské menšiny v České republice i Slováků na Slovensku formuje chování a vnímání vlastní osoby.
14. Informační základna pro zkoumání slovenské minority je v kontextu obou republik stále nedostatečná.

D. Teoretická východiska

V současném světě jsou stále naléhavější otázky vztahu k příslušníkům národnostních menšin a uvědomování si sebe sama a svých práv. Z tohoto důvodu si myslím, že problematika celé diplomové práce zaměřená právě na oblast vztahů občanů v rámci jedné země a s ním spojené i vnímání vlastního jazyka jako integračního a sociálního nástroje včetně rozebrání menšinových úmluv, práv a smluv, je důležité téma. A tak otázky politického zázemí, kulturní podpory a opory v podobě sociální integrace a přijetí příslušníků slovenské menšiny, je aktuálním a přehlíženým tématem.

E. Výzkumný plán

Projekt bude rozdělen na teoretickou a analytickou část. V analytické části se zaměřím na sběr dat formou terénního výzkumu. Pro potřeby výzkumu jsem zvolila metodu dotazníkového šetření a řízené rozhovory. Dotazníky jsem použila z důvodu rozsahu, který mi umožní prozkoumat větší procento respondentů. Tyto dotazníky budou distribuovány prostřednictvím koordinátorů zabývající se slovenskou problematikou na území ČR, dále osobním předáním přímo do rukou respondentů a také pomocí elektronických portálů. Metodu řízených rozhovorů jsem zvolila z toho důvodu, abych osobně sesbírané informace z dotazníků mohla lépe ověřit v praxi a s příslušníky slovenské menšiny osobně promluvit.

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

1. KELLER, J. *Úvod do sociologie*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, s. 204.

2. LETTRICH, J. *Dejiny novodobého Slovenska.* Martin: Nadácia Dr. Jozefa Lettricha v spolupráci s Múzeom SNP, 2012, s. 285.

3. LIPTÁK, P. *Prežije slovenčina v Česku? Analýza poznatkov na základe anonymného dotazníkového prieskumu*. In. Přežije Slovenčina v Česku? Obec Slovákov v Českej republike, Praha, 2014, s. 54.

4. LUCKMANN, B. *Sociální konstrukce reality*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 1999, s. 214.

5. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, s. 309.

6. SAPIR, Edvard. Language: An Introduction to the study of Speech. London: Rupert Hart-Davis, 1971, s. 224.

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce.

Slovak national minority are among the largest minority in the Czech Republic. The work offers an analysis of the political and cultural framework aimed at Slovak minority in our country. Slovak question is presented on the basis of minority rights in a historical perspective, but the emphasis is on analysis of the current situation. The work is complemented by field research that maps the real situation of implementation of minority rights, cultural and political rights in the Czech Republic in relation to international and national standards.

H. Podpisy studenta a vedoucího práce

Obsah

1. Úvod

1.1 Vymezení problému a nastínění problematiky

V současném světě jsou stále naléhavější otázky vztahu k příslušníkům národnostních menšin a uvědomování si sami sebe a svých práv. Z tohoto důvodu si myslím, že problematika celé diplomové práce zaměřená právě na oblast vztahů občanů v rámci jedné země a s ním spojené vnímání vlastního jazyka jako integračního a sociálního nástroje včetně rozebrání menšinových úmluv, práv a smluv, nabírá ve světle aktuálních událostí (např. uprchlická krize) na důležitosti. Otázky politického zázemí, kulturní podpory a opory v podobě sociální integrace a přijetí příslušníků slovenské menšiny, patří mezi aktuální témata. Konkrétněji se diplomová práce bude zabývat slovenskou národnostní menšinou na území České republiky, a to jak v kulturologickém, tak také v politickém rámci.

I přes své postavení slovenská národnostní menšina dostatečně nevyužívá svá menšinová práva. Z tohoto důvodu jich málo využívá, a to zejména v oblasti vzdělávání, kdy se místo integrování do společnosti asimiluje a v důsledku toho svou identitu ztrácí. Vztah mezi oběma národy, Čechy a Slováky, byl historicky velmi komplikovaný, ať už to bylo způsobeno vstupem do společného státu, nebo dvaceti pěti lety odlišného vývoje po rozdělení obou republik.[1]

1.2 Cíl práce, výzkumné otázky, metody a přehled použitých dat

Práce se bude zabývat základním problémem, který pojednává o tom, že slovenská národnostní menšina, i přes svoji četnost a relativně dobrý sociální status, ale vlastně i díky dobrému, až nadstandardnímu přijetí ze strany české majority, dostatečně nevyužívá vlastní menšinová práva. Tato situace je patrná především v oblasti vzdělávání, a proto se poměrně rychle stírají rozdíly mezi majoritní společností a slovenskou národnostní menšinou, a následně svou identitu ztrácí.

Cílem diplomové práce bude zjistit, jak sociální integrace ovlivňuje asimilaci slovenské národnostní menšiny a využívání jejich menšinových práv. Samotný koncept sociální integrace v tomto případě označuje komplexní proces, který je ovlivněn mnoha faktory. Na straně přijímající země je to především postoj veřejnosti vůči odlišnostem, ať už kulturní nebo etnický. Dále nastavení integrační a migrační politiky, otevřenost

[1] Srov. STEHLÍK, M. (2015) *Slovensko: Země probuzená, 1918-1938*, s. 134.

vzdělávacího systému, ekonomická situace apod. V této souvislosti se především jedná o sociální kapitál, jazykové dovednosti, motivaci k migraci, kvalifikaci, vzdělání, kulturní kapitál a aspiraci v nové společnosti. V současné době je problematika integrace řešena i v rámci České a Slovenské republiky. Tato oblast dnes představuje závažný sociální, ekonomický, politický, ale i kulturní problém pro obě země.

Výše zmíněný koncept integrace bude akcentován především v oblastech vzdělávací politiky, jazyka a využívání kulturních akcí příslušníky slovenské národnostní menšiny od zainteresovaných institucí. Problematika se bude zaměřovat především na oblast vzdělání, jazyka, kultury a možností zapojení příslušníka slovenské národnostní menšiny v rámci kulturních akcí do české majoritní společnosti, jakož i na tématiku používání slovenského jazyka jako úředního jazyka pro jednání s úřady České republiky a institucemi na podporu slovenské národnostní menšiny.

Jak jsem již výše uvedla, v současném světě jsou otázky vztahu k příslušníkům národnostních menšin stále aktuálnější a uvědomování si sebe sama se tak stává prioritou číslo jedna. Rozpor mezi jazykem a sociálním systémem ve společnosti způsobuje rozpolcenost člověka. Tuto situaci můžeme vidět jak ve vztahu k druhým, tak také ve vztahu ke společnosti.

1.2.1 Metody

V současném světě dochází velmi často k odcizování lidí, anonymizaci a následně i ke globalizaci. Situace není jiná ani mezi Českou a Slovenskou republikou. Proto jsme svědky toho, že si Slováci a Češi přestávají rozumět. Problém vztahu jazyka a sociálního systému ve společnosti způsobuje i přes výraznou globalizaci rozpolcenost člověka, a to jak ve vztahu k druhým lidem, tak i ve vztahu ke společnosti.

Specifikem migrace Slováků do ČR je především vzdělání a profese. V minulosti převládali nekvalifikovaní dělníci, ale v dnešní době jsme svědky migrace kvalifikované síly i inteligence. S ohledem na tuto skutečnost čelí Slovensko problému, tzv. odlivu mozků, což působí nesnáze zejména v oblasti zdravotnictví a vědy.[2] Slováci v ČR představují početnou národnostní menšinu, která je téměř nerozeznatelná od majoritní české společnosti.

---

[2] Srov. *SOCIOweb: Sociologický webzin* [online]. [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata.

Určitou diferenciaci však přináší jazyk. V dnešní době se setkáváme s tím, že příslušníci slovenské menšiny, kteří tu žijí delší dobu, se identifikují s českou společností, jejím kulturním životem, ale i s jazykem a přejímají tzv. čechismy a dochází u nich k prolínání české a slovenské identity, tedy českého a slovenského jazyka.

Samotná Slovenská republika dlouhodobě podporuje své občany v zahraničí. Tato podpora je popsána v Ústavě Slovenské republiky a její interpretace zní takto: „*Slovenská republika podporuje národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí, podporuje ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a vzťahy s materskou krajinou*“.[3] Tato podpora umožňuje občanům slovenské menšiny účastnit se zajímavých programů za účasti slovenských institucí, které jsou za tímto účelem v České republice vytvořeny.

Pro potřeby výše zmíněného terénního výzkumu jsem si zvolila metodu dotazníkového šetření a řízených rozhovorů. Dotazníky jsem použila z důvodu jejich kvalitativní funkce, které mi umožnily prozkoumat větší procento respondentů. Tyto dotazníky byly distribuovány osobně nebo zprostředkovaně do rukou respondentů s pomocí tištěné podoby nebo elektronického zpracování.

Metodu řízených rozhovorů jsem zvolila proto, abych osobně sesbírané informace z dotazníků mohla ověřit v praxi a osobně mluvit s představiteli slovenských sdružení a s příslušníky slovenské menšiny. Z důvodu časové náročnosti této metody bylo provedeno pouze několik rozhovorů. V případě dalšího výzkumu může být tato oblast dále rozvíjena.

Další metodou je institucionální analýza. Institucionální analýzou rozumíme „*analytický rámec, využívající kombinaci výzkumných metod, zaměřených na jednání aktérů ve vztahu ke změnám formálních a neformálních institucí (pravidel) v rámci sociálních změn (reforem) a na hodnocení výsledků v průběhu implementace institucí v praxi*“.[4]

---

[3] *Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí* [online]. [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: http://www.uszz.sk/sk.

[4] Institucionální analýza: Porozumění ideovým, institucionálním a sociálním změnám ve zdravotní politice. *[online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z:* http://www.zdravcr.cz/archiv/ZCR_03_02-25.pdf.

1.2.2 Stanovení hypotéz a výzkumných cílů

K takto strukturované práci jsem si vytyčila **následující cíle**:

Hlavní cíl:

1. Na základě vlastního výzkumu s příslušníky slovenské menšiny zjistit, jak sociální integrace ovlivňuje asimilaci slovenské národnostní menšiny a využívání jejich menšinových práv a to především v oblasti vzdělávací politiky, jazykové oblasti a v oblasti mezinárodních smluv a úmluv.

Další cíle:

1. Zjistit, jak slovenská menšina využívá nabídku České i Slovenské republiky k udržování slovenského jazyka a vlastní svébytnosti na území ČR.
2. Zjistit, jak pomáhají mezinárodní smlouvy a úmluvy řešit otázku slovenské národnostní menšiny na území ČR. A pokud ano, tak jakým způsobem.
3. Zjistit, jestli ovlivňuje menšinovou politiku používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu využitím dotačních titulů.

Pro potřeby výzkumu jsem si na základě cílů stanovila **hypotézy a otázky**, které provedeným výzkumem podpořím nebo vyvrátím.

Hypotézy:

1. Praxe sociální integrace přímo ovlivňuje míru využívání menšinových práv slovenské národnostní menšiny.
2. Slovenská národností menšina není dostatečně informována o těchto právech. Její sociální integrace není důležitým aspektem při řešení otázky zachování jejich jazyka, základních úmluv a vytváření politické podpory pro své příslušníky.
3. Sociální integrace je hlavním činitelem při rozhodování rodičů v používání slovenského jazyka v národnostně stejnorodých a nestejnorodých sňatcích a následně u jejich dětí.
4. Nedochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci jejich kulturního života.

5. Legislativa v České republice ve vztahu ke slovenské minoritě je nastavena způsobem, který umožňuje příslušníkům slovenské národnostní menšiny se plně začlenit do majoritní společnosti ale informovanost příslušníků slovenské národnostní menšiny je nízká.
6. Je možno předpokládat, že slovenské organizace na území České republiky vytváří značné množství kulturních akcí, jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost.

Otázky:

1. Zúčastňují se občané slovenské národnostní menšiny kulturních akcí pořádaných příslušnými spolky a institucemi na území ČR?
2. Má míra využívání menšinových práv slovenské národnostní menšiny vliv na její jednání a chování ve společnosti?

1.2.3 Přehled použitých dat

Diplomová práce proto vychází z pojetí sociologické a kulturologické perspektivy. Volně navazuje na mou bakalářskou práci, která byla analýzou třech nejpočetnějších komunit v České republice a na moji diplomovou práci, která byla analýzou proměny identity slovenské menšiny v České republice, včetně identifikace problémových okruhů sociální integrace. Jsou v ní představeny příklady sociální integrace slovenské menšiny na území České republiky. Je zde kladen i důraz na historickou perspektivu s ohledem na současnou situaci.

S ohledem tedy na výše uvedené bude práce rozdělena na teoretickou a analytickou část.

V teoretické části budou nastíněna základní teoretická východiska pro samotné studium určené problematiky. Teoretická část obsahovat krátký nástin historie vztahů Čechů a Slováků a za pomoci studia soukromých sbírek některých respondentů, se kterými v analytické části bude veden rozhovor.

Dalším tématem teoretické části bude sociální integrace jako jeden z nástrojů sociálního začlenění do dané společnosti. Sociální integrace je velice široký pojem. Z tohoto důvodu bude zkoumána pouze z hlediska jazyka, kultury a vzdělávací politiky. Tato problematika bude studována na základě sociologvistiky, v jejímž rámci bude kladen důraz na historický exkurz obou jazyků a jejich samotný vývoj mj. ve vztahu ke státním i soukromým institucím. Vyzkoumaná data budou dále rozvinuta v analytické části pomocí rozhovorů a dotazníků.

Teoretickou část bude uzavírat krátký diskurs do oblasti mezinárodního kontextu vztahů mezi Čechy a Slováky s ohledem na jazyk, vzdělávací politiku a kulturní systém.

Samotná analytická část bude rozvíjením teoretické stránky a bude zaměřena na výzkum, který bude probíhat v České republice.

Celá práce tak bude zakončena závěrečným shrnutím nejdůležitějších myšlenek a dat, které budou výsledkem empirické části. Dále zde bude obsažen krátký nástin doporučení, jakým směrem by se měla tato oblast dále vyvíjet. A v neposlední řadě zde bude nastíněn krátký exkurz do případného dalšího výzkumu.

1.2.4 Teoretické poznatky, stručná osnova

V současné době žije ve světě zhruba 2,8 milionu Slováků mimo samotné území slovenského státu. Přičemž Slovákem rozumíme osobu, která není státním občanem Slovenska. V současnosti jsme svědky předefinování pojmu Slovák a jeho vysvětlení na základě nově přijaté deklarace o tom, že Slovák může požádat o dvojí občanství.[5]

Novodobé soužití Čechů se Slováky v jednom společném státě trvalo podle mezinárodního práva tři čtvrtě století. Je zřejmé, že zkušenost z této doby ovlivnila oba národy a vnesla do jejich života významné inovace, které se týkají nejméně tří generací. Toto období tak ovlivnilo proces vzájemné emancipace mezi nimi.

Současná situace

Slováci, kteří žijí v ČR, se stále snaží udržovat kontakty přátelské, pracovní, příbuzenské i profesionální, s vlastním mateřským národem a zachovávají si vlastní duchovní i kulturní hodnoty i vědomí svého původu. Dále také hrdost na minulost slovenského národa. Přetrvává také slovenské etnické vědomí, které je založené na

[5] Srov. Slovake. eu*: Úvod [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z:* http://slovake.eu/sk/.

společných hodnotách i historické paměti, na kladném vztahu ke své vlasti, k společné česko-slovenské minulosti, ale i k samotnému Slovensku.[6]

Se zachováním identity úzce souvisí i podpora slovenské menšiny pokud jde o její časopisy. Samotná podpora klesla v roce 2010 o mnoho víc než u ostatních menšin. Jak jsem již uvedla, časopis *Slovenské dotyky* jsou nejvýznamnějším příkladem zachování identity právě případ podpory tohoto časopisu.[7] Časopis je klasickým periodikem národnostní menšiny, odrážející její problémy a informující o záležitostech, které Slováky v ČR zaujímají.[8] A také finanční podpora časopisu Obce Slovákov v ČR *Korene*, vycházejícího od roku 1993, byla například úplně zastavena.

Vydávání měsíčníku je za hranicí finanční únosnosti, protože dotace jsou velmi malé. Dalším příkladem je literární čtvrtletník *Zrkadlenie/Zrcadlení*, který např. v roce 2009 nedostal žádnou dotaci.[9]

Slovenská menšina je v ČR vystavena silnému kulturnímu i jazykovému vlivu prostředí, ve kterém žije a rozvíjí svou činnost. Postupuje i národnostní asimilace Slováků i vědomí spolupatřičnosti a přináležitosti k slovenskému etniku a zůstává zachované i vědomí českých Slováků. Je možné, že se tento trend bude i nadále rozvíjet jako prvek, který obohacuje formující se multikulturní společnost ČR.[10]

---

[6] Srov. VRANOVSKÝ, P., LIPTÁK P., PROKOP R., ŠRAJEROVÁ, O. (1999). *Quo vadis, slovenská menšina?,* s. 13.

[7] Srov. Úřad vlády České republiky: *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2010.* [online]. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/017/001965.pdf.

[8] Srov. Obec Slovákov v Českej republike. [online]. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.slovaci.cz/default.aspx?pg=7a36ed05-d8ad-46f0-9619-8d25da2e8a74.

[9] Tamtéž.

[10] Tamtéž.

1.2.5 Operacionalizace pojmů

Národnostní menšina - *společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.*[11]

Příslušník slovenské menšiny - osoba, která není státním občanem Slovenska, ale naopak je občanem ČR a žije na jejím území. Slovákem tedy rozumíme osobu, která má slovenskou národnost, slovenský etnický původ a slovenské kulturně-jazykové povědomí.[12]

Identita - „*Kořen pojmu "identita" tvoří latinský termín idem (to jisté, totožné), který s sebou nese dva neoddělitelné významy. První odkazuje na absolutní rovnost (totožnost), zatím co ten druhý předpokládá určitou typickost (osobitost), která je stálá a přetrvává v čase. Pojem „identita" tak obsahuje dva vymezující aspekty porovnání osob a věcí: podobnost a rozdílnost".*[13]

Integrace – „v *současné době je hojně užívaný termín ve většině vědeckých disciplín a netýká se jen oblasti školství. Bývá definován různým způsobem. Základem slovesa* integrovat *je latinské sloveso integrate (sjednocovat, scelovat) a přídavné jméno integer (nedotčený, celý)…".*[14]

Jazyk – podle autora Worfa:[15] „*jazyk není pouhý sdělovací prostředek pro vyjádření našich zkušeností, jazyk je jakýmsi rámcem, který je dokonce spolutvoří", „každý jazyk je nekonečný systém struktur či vzorců, odlišný od všech ostatních, v nichž jsou obsažené kulturně podmíněné formy a kategorie, skrz které člověk nejen komunikuje, ale rovněž analyzuje svět kolem sebe, uvědomuje si nebo zavrhuje různé vztahy a jevy, vede svá usuzování a celkově staví základy pro své vědomí".*[16]

---

[11] *Portál veřejné správy: Zákon č. 273/2001 Sb.* [online]. [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51548.

[12] Srov. Slovake. eu*: Úvod [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:* http://slovake.eu/sk/.

[13] MultiKulti.sk: mapujeme fenomén rozmanitosti. [online]. [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: http://www.multikulti.sk/pojmy/identita.html

[14] Osobnostní rozvoj pedagoga: *Zvyšování pedagogických kompetencí.* [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/5-1-1-vymezeni-integrace-a-inkluze-ve-vzdelavacim- procesu.html

[15] GRAF, Sylvie, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Magda PETRJÁNOŠOVÁ a Alicja LEIX. *Češi a jejich sousedé: meziskupinové postoje a kontakt ve střední Evropě*. Praha: Academia, 2015, s. 286.

[16] GRAF, Sylvie, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Magda PETRJÁNOŠOVÁ a Alicja LEIX. *Češi a jejich sousedé: meziskupinové postoje a kontakt ve střední Evropě*. Praha: Academia, 2015, s. 286.

Vzdělávací politika – je „*souhrn formálních i neformálních pravidel, norem a praktik, které řídí a ovlivňují jednání jednotlivců a institucí v oblasti vzdělávání*“.[17]

Kultura – podle autora Johanna Gottfrieda Herdera je zdrojem mravní energie a celoživotní mírou každého národa, jež je tímto udržována jeho integrita. Naopak termín "zivilisation" je spíše shluk zvyků a zákonů či technických zbraní než něco, co by mohlo konkurovat pojmu kultura. Z toho vyplývá, že kultura jasně vymezuje, co jsou národy, které mohou sdílet civilizaci.[18]

Asimilace - tento pojem znamená „*přizpůsobení se, splynutí, proces, kdy minoritní skupina postupně přejímá zvyky a postoje majoritní společnosti*.“[19]

---

[17] *InFlow: Information journal: Principy vzdělávací politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/principy-vzdelavaci-politiky-v-demokratickych-zemich.

[18] Srov. SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po kultuře*. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, 2002. s.8-20.

[19] SCS.ABZ.CZ: *Slovník cizích slov*. [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/asimilace

2. Hlavní část

2.1 Historický kontext vztahů Čechů a Slováků v České republice

První kontakty mezi českou a slovenskou reprezentací se datují od roku 1848. V průběhu let 1848 a 1849 se zintenzivnily a položily základy budoucích vztahů. Počáteční stimuly, které se objevovaly na české straně, vedly později ke vzniku skupin slovenských intelektuálů. Ti se postupem času stali příznivci koncepce jednotného československého národa.[20]

Vzájemné vztahy se mezi oběma národy změnily po rakousko-uherském vyrovnání z roku 1867. A to bylo v době, kdy došlo k posílení jejich protivníka, a proto začaly společně hledat užší spojení mezi sebou navzájem. Ale i přesto se do roku 1915 v českých zemích a na Slovensku po roce 1917 setrvávaly jejich politické reprezentace na pozici vnitřní přeměny a rekonstrukce Rakouska-Uherska ve prospěch vlastních národů.

Jak český, tak i slovenský stát měly vlastní, ale především rozdílné hospodářsko-politické prostředí, se kterým se musely vyrovnat. Období 70. let v Čechách i na Moravě znamenalo dobu stoupající činorodosti a sebevědomí v politice, tak i ve vzdělání a hospodářství. Na Slovensku tak příznivá situace nebyla. Bylo to způsobeno koncem roku 1868 především odporem vůči tzv. maďarizaci, kdy Slováci nesměli používat svůj jazyk, což vedlo k popření existence vlastního národa.[21]

Na rozdíl od jiných národů existovalo u Čechů a Slováků vědomí vzájemné blízkosti. Za důležitou se spíše považovala příslušnost zemská. Rozdílnost z pohledu etnicity byla tématem až na konci 18. a začátkem 19. století, kdy se zrodila nová vědecká disciplína etnografie, která tuto problematiku začala zkoumat. Proto také nebylo náhodou, že celá řada českých i slovenských obrozenců byli, kromě historiků a sociologů, právě národopisci a jazykovědci.[22]

Samotné vytváření českého a slovenského národa probíhal současně. Proces byl doprovázen současně i formováním moderního národa i u maďarského a německého obyvatelstva. I přes rychlé oddělování na česko-německé i slovensko-maďarské obyvatelstvo, tak k vyhraňování Slováků vůči Čechům ze začátku nedocházelo. K samotnému oddělování došlo až v průběhu 20. let, a to jen u *Slovenskej ľudovej*

---

[20] Srov. BRABCOVÁ, KUNZOVÁ *Slováci v ČR* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2009. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/slovaci_v_cr.
[21] Srov. REIS, V., KINTNEROVÁ J. (2006) *Kultura mezi Čechy a Slováky*, s. 7-25.
[22] Srov. RYCHLÍK, J. (1997) *Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1914-1945,* s. 15-39.

strany a *Národnej strany*. Další rozpory vznikly až v období hospodářské krize.

Počáteční krok při oddělování národů nesla kategorizace mezi Slovanem/Neslovanem, která byla podmíněn značnou jazykovou odlišnost. U Čechů i u Slováků existovalo dvojí vědomí, pocit blízkosti, ale i odlišnosti. Blízkost byla zapříčiněna neexistencí jazykové bariéry, protože jako společný jazyk se používala stará čeština. Naopak odlišnost se začala projevovat v politické rovině. Revoluční rok 1848 přenesl hlavní otázky lidské existence do politické roviny.[23]

Vznik Československé republiky (ČSR) dne 28. října 1918 byl ovlivněn různými skutečnostmi, jako jsou rozdílné ideologické ukotvení, tak i odlišné světonázory jednotlivců. Základním kamenem se tak pro vznik Československé republiky stala potřeba vlastního státu.

Vytvoření státu Čechů a Slováků se jevilo oběma politickým reprezentacím jako nejschůdnější varianta pro zajištění životaschopného státu. Češi spojeni se Slovenskem zvětšili území státu a významně upevnili jeho pozici v mezinárodních vztazích do budoucnosti. Vzhledem ke sloučení obou územních celků došlo k zvětšení počtu slovanského obyvatelstva ČSR. Nově vzniklý stát tak získal větší mezinárodně-politickou stabilitu a lepší podmínky pro přežití v mnohonárodnostním konglomerátu.

Rozdílné podmínky, zejména na politické scéně u slovenského národa, vedly po roce 1918 k tomu, že oba státy vstupovaly do společného státu se zcela rozdílnou ekonomickou, sociální, politickou a kulturní úrovní.[24] Ústava nově vzniklého Československa deklarovala jednotný národ a umožňovala používat český i slovenský jazyk.

Vzniklý stát byl založen na dvou pojetích. V prvé řadě Masaryk zdůrazňoval etický prvek. „*Československo se zrodilo ve světové demokratické revoluci proti teokracii*“.[25] Avšak zároveň ČSR vzniklo jako národní stát dvou národů, a to Čechů a Slováků. Tento stát byl legitimizován jako český. Československo představovalo pro velkou část obyvatelstva sebeurčení politického československství.[26]

Česko-slovenská vzájemnost se znovu ocitla ve slepé uličce. Léta 1918-1929 tak vyznívají daleko sympatičtěji, kdy závěr 20. let představuje konec konsolidace

---

[23] Tamtéž, s. 15-39.
[24] Srov. RYCHLÍK, J. (1997). *Češi a Slováci ve 20. století (Česko-slovenské vztahy 1914-1945),* s. 184-185.
[25] Tamtéž.
[26] Tamtéž.

společného státu. Otázka budoucnosti se znovu objevila ve 30. letech. Definitivní řešení vzájemných vztahů je otázkou pro další desetiletí.[27]

V roce 1944, při Slovenském národním povstání, Slovenská národní rada (SNR) převzala kontrolu nad územím Slovenska. [28]

Dějiny obou národů a jejich vzájemné vztahy do roku 1945 ukazují obecné principy vzniku a rozpadu mnohonárodnostního státu. Zároveň však ukazují i tendenci k opětovnému spojení. Tato myšlenka se později také stala základem tzv. Košického vládního programu. Vývoj národů v letech 1939-1945 byl odlišný a oba národy z války vyšly s naprosto jinými zkušenostmi. Okupační režim Protektorátu Čechy a Morava byl pro Čechy zcela nepřijatelný. Slovenský stát, jenž vznikl na popud Německa, měl pro Slováky určité výhody a část Slováků se s ním ztotožnila. Slováci si ověřili, že mohou žít i v samostatném státě.[29]

V rozmezí let 1945-1948 Slováci, kteří přicházejí z Maďarska a Rumunska postupně osídlují pohraničí. Předtím toto území obývali Češi, kteří zde žili po vysídlení Němců. Po roce 1948 slovenští vojáci a studenti se zde postupně zabydlují a nacházejí si pracovní příležitosti. Jejich počet se postupem let zvyšuje, a to především po roce 1969, kdy je přijat zákon o federativním uspořádání republik. Z tohoto důvodu se Slováci stěhují do Prahy a tvoří stále větší komunitu. Na základě přijetí tohoto zákona se postupně upravují i vztahy k národnostním skupinám a menšinám. A to i k té slovenské. Na základě tohoto vývoje vnímání vztahů vznikly spolky, jako byla *Matice Slovenská*, *Limbora* a mnoho dalších.

Pocity slovenské národnostní menšiny s aktuálním stavem před rokem 1989 nebyly zcela zřetelné, ani viditelné.[30]

Větší pocity nespokojenosti byly zřetelné až po roce 1988, kdy slovenští intelektuálové požadovali diskuze o problematice nesprávného přerozdělování národního důchodu.[31]

Nespokojenost s vlastním posláním projevovala i česká strana. Listopad roku 1989 se tak stal zlomovým pro řešení aktuální situace. Na jedné straně byla potřeba se vypořádat s obdobím komunismu a na straně druhé potřeba realizovat základní cíle společenské změny. A to především v oblasti ekonomické, politické a sociální. V rámci

---

[27] Srov. KUČEROVÁ, H. (2009). *Česko-slovenské vztahy ve 20. letech XX. století: Podle materiálu kulturních publikací*, s. 187.
[28] Srov. RYCHLÍK, J. (1998). *Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1945-1992*, s. 11-21.
[29] Tamtéž.
[30] Srov. LETTRICH, J. (2012). *Dejiny novodobého Slovenska,* s. 284-285.

Slovenska to ještě byla rovina státoprávní. A tak se na Slovensku hnací silou demokratických změn stalo občanské hnut *Veřejnosti pro násilí* (VPN). V České republice to bylo *Občanské fórum* (OF).

Volby v roce 1990 se staly fakticky referendem k hlasování o demokracii. První rozepří mezi zástupci politické reprezentace se stala až situace, kdy se měnil název společného státu. Tyto rozepře se stále prohlubovaly, a to také na jazykové a etnické příbuznosti.

V době politického dialogu o rozdělení zemí byli Češi nejvíce znepokojeni ničením země, do které vkládali všechny své naděje. Slováci naopak dávali důraz na vytvoření vlastního státu, které mělo za následek již od 19. století stále silnější emancipační snahy.

Od roku 1989 se tak vyskytují protikladná hlediska a rozpory mezi oběma národnostmi, jak na poli zastánců vlastního státu, tak i na poli propagátorů myšlenky společného státu. A to z toho důvodu, že vzájemný vztah byl rovnocenný a oba národy se vzájemně doplňovaly.

A právě všestranný rozkvět a rozvoj slovenského národa byl přínosem k rozmachu národů a sblížil jej tak s českým národem.[32]

Poté co byla přijata Deklarace SNR o svrchovanosti Slovenské republiky z června 1992 a Ústavy Slovenské republiky ze dne 1. září 1992, bylo rozhodnuto o rozdělení státu. Dne 25. listopadu 1992 byl na základě hlasování poslanců Federálního shromáždění přijat ústavní zákon o zániku ČSFR (České a Slovenské Federativní republiky) č. 542/1992 Sb. a další zákony o rozdělení společného federálního majetku, měnové a celní politice, a to stejně tak i o spolupráci a přátelství. A tak dne 1. ledna 1993 vznikly dva státy - Česká republika a Slovenská republika.[33]

Zánik společného státu byl ještě po mnoho let významným tématem publicistů, ale i vědců. Otázka rozdělení obou republik je zřejmá ze slov předsedy Slovenské národní rady F. Mikloška: „*Byla tu vnitrostátní rozpolcenost. Lidé na jedné straně chtěli zachovat společný stát, ale současně chtěli vyhlásit slovenskou svrchovanost…*“.[34]

Po společných 74 letech tak definitivně Československo zmizelo z mapy Evropy. Postoj obyvatelstva k této situaci není zcela zřejmý, protože k rozdělení de facto došlo

---

[31] Tamtéž.
[32] Tamtéž.
[33] Srov. TURČAN, V., et al. (2007). *Dejiny Slovenska – dátumy, udalosti, osobnosti*, s. 679-685.
[34] BÁRTA, M., KOVÁŘ, M., a kolektiv autorů. (2013) *Kolaps a regenerace: Cesty civilizací a kultur, Minulost, současnost a budoucnost komplexních společností,* s. 527-530.

o silvestrovské noci, kdy se lidé veselí a slaví počátek Nového roku. Této situace využila vláda Vladimíra Mečiara a hovořila o spontánním nadšení a nezávislosti. V dalších letech byly výklady nadšení slovenského obyvatelstva vykládány stále stejně. Avšak tuto situaci nikdo z Čech neoslavoval. Jiná situace tak byla na Slovensku, kde byla místy tato situace vítána, ale našla se i taková místa, kde byl postoj shodný s českou stranou. Před zánikem ČSFR se v Bratislavě sešli stoupenci společného státu, aby stáli v tiché demonstraci, která měla za cíl se rozloučit se společným státem.

Vznik nového státu - Slovenské republiky, nepřivítalo většinové obyvatelstvo jednotně. Část ho s odporem akceptovala, část ho vítala. Zajímavý byl i postoj českého národa. Poměrně rychle zmizela nostalgie po ČSFR a obyvatelstvo se identifikovalo s českým státem. Na druhé straně však byl chápán jako určité pokračování ČSFR. Toto povědomí utvrzoval i fakt, že v pozici prezidenta se setrval poslední československý prezident Václav Havel. Zůstaly i ostatní znaky státnosti, jako státní vlajka a odkaz první republiky. Ten byl později zakomponován do preambule české ústavy. Později se tento stav potvrdil a kontinuita s ČSFR se tak stala správnou ideou.

Po rozdělení politici slibovali, že mezi republikami udrží nadstandardní vztahy, které vidíme do dnešních dnů.[35] Každý z národů měl své vlastní osobnosti, kteří utvářeli jeho vědomí a sehráli v jeho dějinách významnou a důležitou roli.[36] Samotné rozdělení mělo na život občanů velký vliv. Ten se týkal především obyvatelstva v pohraničí. Mezi další komplikace se řadila i inkompatibilita českého a slovenského zákona o státním občanství. Na Slovensku zákon umožnil do 31. 12. 1993 získat slovenské občanstvím všem československým občanům bez výjimky. Naopak v České republice umožnil do 31. 12. 1993 získat občanství pouze slovenským občanům, kteří na území České republiky žili trvale, a to nejméně dva roky a měli čistý trestní rejstřík a v poslední řadě se vzdali občanství dosavadního.[37]

Krátce po rozdělení obou republik došlo mezi slovenskou menšinou na území České republiky k rozpolcení. Většina Slováků si neuvědomovala vlastní postavení, takže se neztotožňovala s názorem na menšinové postavení a bránila se začlenění, protože pro ni představovala něco negativního.[38] K tomuto přesvědčení také napomáhala jazyková bezprostřednost, jako jedna ze základních vlastností Slováků

---

[35] Srov. RYCHLÍK, J. (1998). *Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1945-1992*, s. 353-357.
[36] Srov. NOSKOVÁ, H. (2000) *Slovenská menšina a Praha*, s. 147.
[37] Srov. RYCHLÍK, J. (1998). *Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1945-1992*, s. 353-357.

v českém prostředí, která byla hlavním stavebním kamenem k utváření česko-slovenských vztahů.[39]

Po vzniku republik se přeměňuje slovenská národnostní skupina na slovenskou národnostní menšinu. Na základě politických, kulturních, jazykových a dalších aspektů vznikají 2 skupiny. První si uvědomuje své postavení jako národnostní menšina a snaží se vytvořit menšinové organizace a působit jako menšina uvnitř ČR. Na našem území existuje velký počet slovenských spolků, které vydávají řadu časopisů, jako jsou *Listy Slovákov a Čechov*, *ktorí chcú o sebe vedieť viac* a *Slovenské rozhľady*.

Dále vzniká *Obec Slovákov v Českej republike (dále Obec Slováků v České republice)*, která vydává časopis *Džavot*, později nazývaný *Korene*. Dále vzniká *Slovensko-český klub*, který vydává časopis *Dotyky*. V roce 2017 slaví jubilejních 20 let svého vzniku. U této příležitosti byla prezidentům České a Slovenské republiky slavnostně věnována cena M. R. Štefánika. Dále vznikla celá řada organizací a folklorních souborů například *Limbora, Púčik, Šarvanci, Šmykňa* a *Čučoriedky*.[40]

Dále svou činnost rozvíjí i *Klub slovenské kultury* a jako neformální diskusní klub funguje *Fórum slovenských aktivit*. V červnu 1994 začal s podporou velvyslanectví SR svou činnost i *Slovenský institut*. Hlavní prioritou je prezentace národní kultury a vybudování informačního systému včetně knihovny.

Organizace Slováků v ČR vydávají časopisy k podpoře své kultury. Mezi tyto časopisy dále patří *Slovenské listy* a *Slovenské rozhľady*. Všechny zmíněné organizace zastřešuje *Svetové združenie Slovákov v zahraničí*.[41]

---

[38] Tamtéž, s. 62.

[39] Srov. ŠULC, M. *Slovenská menšina v České republice*. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/221149/pedf_b/.

[40] Informace zjištěny z osobního rozhovoru dne 16. 12. 2015 od předsedy Obce Slovákov v Českej republike Doc. PhDr. Jaromír Slušný, CSc.

[41] Informace zjištěny z osobního rozhovoru dne 16. 12. 2015 od předsedy Obce Slovákov v Českej republike Doc. PhDr. Jaromír Slušný, CSc.

2.2 Sociální integrace slovenské národnostní menšiny

V rámci kapitoly o sociální integraci je v prvé řadě důležité, vysvětlit si základní předpoklady sociální politiky jako oboru, který toto téma zastřešuje. Sociální politika zahrnuje penzum nástrojů a opatření státu, jež vedou k podpoře osob, které mají určitý sociální hendikep, ale vedou také k podpoře společensky žádoucího chování, jako je mateřství, péče o seniory a v našem případě též péče o slovenskou menšinu. Z toho je zřejmé, že hlavním cílem sociální politiky zůstává zájem o jedince, který z jakéhokoli důvodu potřebuje naši pomoc a nedokáže, ať už dočasně, nebo trvale soběstačně žít.[42]
Na začátku studia sociální integrace slovenské národnostní menšiny je nutné říci, že vzhledem ke společné historii, je míra kontaktů mezi Čechy a Slováky natolik velká, že při otázkách týkajících se vztahu mezi nimi, je lepší ptát se, jak často mezi nimi k tomuto kontaktu dochází namísto toho, zda vůbec. Již z několika provedených výzkumů vyplývá, že o sobě navzájem tyto skupiny hovoří zcela pozitivně a vyjadřují se o sobě navzájem, jako o nejoblíbenějších národech vůbec.[43]

Vztahy mezi majoritou a minortou byly na akademické půdě v 60. letech nahlíženy spíše z pozice asimilace. Největší důraz byl kladen na společenské procesy, jež brání nebo přispívají k vytvoření homogenní společnosti.

Konec 60. let byl ve znamení nově objeveného konceptu vnímání vlastního bytí, „my versus oni“. Tento koncept reagoval na selhání politik po celém světě. Jeho hlavní podstatou bylo vysvětlení symbolických hranic mezi skupinami i přes jejich rozdílné kulturní rysy a jejich vzájemné stírání, redefinování kultur nebo přijímání kulturních prvků.

V řádu posledních 50 let se pohled na integraci zcela proměnil a dostal nový rozměr. Hlavním rozdílem oproti původním konceptům, které tvrdily, že limity integrace se musí vždy hledat v kultuře nebo v jejich projevech se nově objevuje, že tyto limity musíme hledat především v postojích aktérů, mezietnickém kontaktu a ve významech, které připisují kulturním prvkům.

Přístup k této otázce se projevil jako dvě rozdílné skupiny názorů. Jedna část odborníků považovala za nejdůležitější pro koncept integrace, samotnou podstatu konceptu identity. V rámci této podstaty se jejich hlavními tématy stalo určení obsahu,

---

[42] Srov. KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015, s. 9.
[43] Srov. GRAF, Sylvie, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Magda PETRJÁNOŠOVÁ a Alicja LEIX. *Češi a jejich sousedé: meziskupinové postoje a kontakt ve střední Evropě*. Praha: Academia, 2015, s. 220-224.

rozsahu nebo dosahu, která jsou pro vysvětlení sociálních principů integrace důležitá. Identita se tak dostala do popředí a stala se hlavní kategorií, která měla legitimizovat a obhájit existenci společenství nebo komunity, která bojuje za vlastní uznání.

Identita v tomto období korespondovala především s konceptem multikulturality. Na základě tohoto konceptu nebyla identia používána jako analytická kategorie, jejíž faktory by přispívaly k vytváření loajalit různorodých skupiny. Koncept identity byl tak chápán jako důsledek udržování hranic. Někteří odborníci v tomto konceptu zpočátku hledali určité odstraňování, distanci a udržování hranic mezi skupinami. Identita se tak stala proměnnou, která může ovlivnit integraci skupin do majoritní společnosti a naopak majorita se může naučit respektovat minoritu i s jejími odlišnostmi.

Uvědomění si vlastních hranic eskaluje současné etnické střety, kterých není ušetřena ani Česká republika. Problematika konceptů identity a integrace se tak stává nejen velmi aktuálním tématem, ale především určitým imperativem. Jako hlavní nástroj pro řešení politických střetů je opět zvažována teorie multikulturalismu.

Dalším důsledkem úvah je i redukce podpory autonomního rozvíjení kulturní různorodosti etnických menšin, které by měly jakékoli ambice k integraci. V tomto případě to tedy znamená budování menšinové identity na úkor té občanské. Dalším konceptem a myšlenkou, který je uvažován, je pochopení různorodosti jako základ pro bezkonfliktní fungování občanské společnosti a soužití majoritní společnosti s jednotlivými skupinami a menšinami na vlastním území.[44]

Na příkladě Slovenska a jeho menšin je vidět, jakým způsobem politická reprezentace řeší problémy příslušníků etnických menšin, kteří jsou již integrováni do majoritní společnosti a v současnosti tak procházejí dvojím kulturním tlakem, který způsobuje rozkol ve vnímání vlastní identity, kterou se snaží uchovat, aniž by byli asimilováni.[45]

Sociální integrace je komplexní systém, který je ovlivňován spoustou faktorů. U přijímající země je to postoj veřejnosti vůči odlišnostem, ať už kulturní, etnický či rasový. Nesmíme opomenout ani na pojetí integrační a migrační politiky, ekonomická situace nebo otevřenost vzdělávacího systému. Vytvoření rámce pro integraci závisí na majoritní společnosti. Pro samotný integrační proces jsou důležité i aktivity imigrantů, charakter etnických komunit v zemi původu, ale i rozvinutost těchto skupin. Jedná se například o sociální kapitál, kulturní kapitál, motivaci k migraci, jazykové dovednosti,

---

[44] Srov. BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ M. (2011). *Etnické komunity: integrace, identita*, s. 9-13.
[45] Tamtéž.

kvalifikace, vzdělání nebo aspirace v nové společnosti. Důležitou podmínkou zůstává i aktivní přístup a zájem přistěhovalců.[46]

Mnohoznačnost konceptu integrace se snaží sociální vědci, ale i praktičtí experti vyřešit pojmenováním a vymezením rovin integračního procesu. Z tohoto důvodu v literatuře najdeme mnoho pokusů o jasnou definici. Jednu z jednodušších definic předložil německý sociolog Friedrich Heckmann, když definoval dimenze integrace. Na následujících stránkách je pro úplnost vysvětlení v krátkosti shrneme. Na základě takto definovaných dimenzí Heckman navrhl vlastní definici termínu integrace. Integrace tak pro něj znamená získávání práv, změnu individuálních charakteristik, utváření pocitu přináležitosti, identifikace imigrantů s přijímající společností a přístup k pozicím a statusům.[47] Integrace pak závisí na velkém množství podmínek ze strany přijímající společnosti, které jsou často popsány jako otevřenost vůči příchozím.[48]

V současnosti je nejdůležitějším integračním tématem otázka uprchlíků. Tato situace se týká i České republiky a Slovenska. Představuje závažný ekonomický, politický, kulturní, ale i sociální problém.

Indikátory míry integrace

V aktualizované koncepci integrace je pojem integrace definován jako obousměrný proces sjednocení místního obyvatelstva a migrantů do jedné společnosti. Tento proces má za následek stupeň začlenění migrantů do společensko-ekonomického, geografického, politického a právního systému majoritní společnosti, ve kterém mají migranti stejné postavení jako členové majoritní společnosti.[49]

České statistiky umožňují odlišit cizince na základě státní příslušnosti, což je jakési zúžení pro studium osob, které je nutné integrovat. Ovšem i samotný pojem cizinec je při sledování procesů integrace nepřesný, jelikož poté, co získá statut občana, splyne ve statistických datech s většinovou společností.

---

[46] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 13-15.

[47] Srov. HECKMANN, F. *Integration und integrationspolitik in Deutschland.* (1997) Beitrag zum Internationalen Forum „Migration und Mittelmeer“. [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/efms_p11.pdf.

[48] Srov. KLVÁČOVÁ, P. (2012). *Biografie a identity cizinců usilujících o integraci do české společnosti, Od samozřejmé nerovnosti k nesamozřejmé rovnosti*, s. 17.

[49] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 91.

Získání občanství ještě nemusí znamenat, že migrant je do společnosti integrován. Také výsledky indikátorů by se měly považovat pouze za orientační.

Mezi důležité integrační indikátory patří míra nezaměstnanosti, a to z toho důvodu, že zaměstnání patří mezi hlavní mechanismy pro integraci. Mezi další indikátory se řadí vzdělanostní úroveň, výše příjmů nebo kvalita bydlení.[50] Indikátor vzdělání je indikátorem, který ovlivňuje vnímání člověka, který přichází na území dané země, ale také vnímání majority, protože s sebou přináší kompetence, které ovlivňují majoritní společnost. Tyto kompetence jsou především jazykové. Jejich přínosem je ovlivňována sociokulturní, ale i socioekonomická oblast přijímající země. Dalším indikátorem je velká rozdílnost mezi jednotlivými etnickými skupinami, které do hostitelské země přichází. Dalším je pak i jejich schopnost se integrovat do majoritní společnosti. Důležitou podmínkou jsou i podmínky v území a tzv. efekt sousedství, který vyjadřuje velikost příbuznosti mezi migranty a majoritní společností.

V České republice mezi tyto faktory patří zejména zaprvé délka pobytu. Růst délky pobytu migranta zvyšuje i příležitost pro získání nových informací, obohacení se kulturními specifiky migranta, ale i navazování nových vztahů a obohacení se znalostí jazyka migranta. Za druhé je to faktor tzv. primární socializace, kdy se předpokládá, že pokud dotyčný má již zkušenosti s tím, jak se v nové zemi chovat a jednat, tak bude i jeho další integrace bezproblémová. Ovšem tato situace není vždy pravidlem. Tato situace nenastává u migrantů druhé generace, kdy jejich vazby na dané území můžou být minimální nebo popřípadě žádné a může tak docházet k sociální exkluzi, neboli vyloučení ze společnosti. I přes tento fakt předpokládáme, že míra integrace dětí přistěhovalců, kteří přicházejí do hostitelské země po svých rodičích, bude větší. Je to způsobeno zejména tím, že musí projít vzdělávacím systémem a prostřednictvím něj si vytváří vazby ke svým spolužákům.[51]

V rámci pobytu je to i související faktor - společné ubytování. Migrant, který bydlí se svými příbuznými, má větší šanci na bezproblémovou integraci, než migrant, který bydlí sám. Bydlení v blízkosti vlastních krajanů může mít mnoho příčin. Mezi

---

[50] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 117.

[51] Srov. *Sociální integrace imigrantů na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/b241f0819e5eee89082adb43b65fd067c073c23d_14-4-03Bernard14.indd.pdf

nejzákladnější se řadí cena, otevřenost trhu s bydlením, vzdálenost od místa práce, kulturní vyžití apod.

Dále mezi ně patří i mezietnické vztahy nebo účast na společenském životě a ještě mnoho dalších.

Závěrem lze dodat, že je nutné zdůraznit vliv proces migrace na demografické a kulturní změny. Dále také změny sociálních struktur obyvatelstva, které jsou považovány spíše za marginální. Je možné se domnívat, že cizinci hrají stále významnější roli v přetváření různých struktur české společnosti. V budoucnu tak charakter těchto změn bude v souladu s realitou v imigračních zemích západní Evropy.[52]

V rámci sociokulturní integrace se využívá i několika indikátorů, které vymezují sociokulturní dimenzi integrace. Mezi tyto indikátory řadíme výše uvedené indikátory sociální integrace a také dimenzi akulturace. V rámci akulturace je možno vysledovat, zda migrant má zájem o každodenní dění v hostitelské zemi a zda se ho i zúčastňuje. V rámci tohoto indikátoru také zjišťujeme, jakým způsobem se baví s lidmi ve svém okolí a zda je této činnosti schopen.[53]

Výše uvedené indikátory byly použity pro provedení výzkumu v oblasti sociální integrace slovenské národnostní menšiny na území České republiky.

Základní rysy integrace slovenské menšiny

"*Pojem integrace je v současné době hojně užívaný termín ve většině vědeckých disciplín a netýká se jen oblasti školství. Bývá definován různým způsobem. Základem slovesa* integrovat *je latinské sloveso integrate (sjednocovat, scelovat) a přídavné jméno integer (nedotčený, celý)…".*[54]

Zájem o pracovní uplatnění je u Slováků velmi vysoký. Jejich přístup na trh práce je ovlivněn úrovní znalosti českého jazyka a charakteristikami sociálního kapitálu v ČR. Otázky samotného bydlení nejsou výrazněji řešeny.

---

[52] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 117.

[53] Srov. *Sociální integrace imigrantů na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/b241f0819e5eee89082adb43b65fd067c073c23d_14-4-03Bernard14.indd.pdf

[54] Osobnostní rozvoj pedagoga: *Zvyšování pedagogických kompetencí.* [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/5-1-1-vymezeni-integrace-a-inkluze-ve-vzdelavacim-procesu.html.

První kontakt v nové zemi se uskuteční mezi cizincem a Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (dále jen MVČR). Tato situace není pro slovenskou menšinu nijak problémová. Z provedeného předvýzkumu, který byl proveden mezi příslušníky slovenské národnostní menšiny, vyplývá, že nejsou potřeba instituce, které pomáhají integrovat lidi do české majoritní společnosti.[55]

Druhy integrace Slováků v České republice

V historii Slováků v České republice se vyskytlo několik druhů konceptů integrace. Pro lepší ilustraci je na těchto stránkách uvádím.

1. Strukturální dimenze sociální integrace

Podle Heckmannna a Bosswickeho je strukturální dimenze integrace obecným popisem ideálního cílového stavu, který je těžko dosažitelný pro skupinu lidí, která je označována jako neintegrovaní.[56] Bourdieu k této oblasti dodává, že i přes výrazné úspěchy při snaze o redukci materiální chudoby, systém stále vytváří prostory, které jsou naplňovány obyčejným utrpením.[57]

2. Kulturní dimenze sociální integrace

Kulturní dimenze je charakterizována procesem, který označujeme jako akulturaci. Její charakteristikou je kognitivní socializace do nové společnosti a nabývání znalostí a kompetencí, které člověku umožní porozumět každodenním situacím v životě a umožní mu volit v souladu se společensky souladnými společenskými normami a sociálními scénáři.

V souvislosti s tímto tvrzením se tak jedná o vzorce, hodnoty, normy, ale především také o jejich poznání. Mezi významné oblasti kulturní integrace patří jazykové kompetence, respektive osvojení si jazyka majoritní společnosti. Znalost jazyka společnosti je předpokladem pro integraci v oblasti vztahů s majoritou, a také pro rozvoj sociálních kompetencí.

---

[55] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 44-47.

[56] Srov. HECKMANN, F. *Integration und integrationspolitik in Deutschland.* (1997) Beitrag zum Internationalen Forum „Migration und Mittelmeer“. [online]. [cit. 2015-07-12]. Dostupné z: http://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/efms_p11.pdf.

Vzhledem k faktu, že čeština a slovenština jsou velmi blízké jazyky, mají Slováci určitou výhodu oproti jiným skupinám. Místní jazyk jim nedělá problém. Z tohoto důvodu je přístup k informacím limitován pouze kanály, jež tyto informace poskytují. Tento problém je však vyřešen internetem a především zpravodajstvím a sociálními sítěmi, které se ukazují jako nejčastější zdroj všech nově příchozích.[58]

3. Interaktivní dimenze sociální integrace

Integrace cizinců v rámci mikro-sociální úrovně se projevuje především v sociálních kontaktech s obyvateli majoritní společnosti, a to především v jejich charakteru, četnosti a kvalitě. Vztahy s majoritní společností pak mohou nabývat velmi neformálních vztahů, a to až intimních v podobě manželských svazků.

Rozvoj těchto vztahů je považován za nejdůležitější faktor při budování sociálního kapitálu. Cizinec si tak může budovat tyto vztahy formou sítě kontaktů, které může v rámci své potřeby mobilizovat. Slováci jsou považováni za sympatické a milé osoby, naproti tomu jiné menšiny, jako například Ukrajinci jsou hodnoceni poměrně negativně.[59]

Navazování kontaktů je vázáno na sociální kontakty v zaměstnání a na pracovišti. Neznalostí jazyka se cizinec vystavuje určitě izolaci od trvalejších sociálních sítí. Cizinci jsou pak odkázáni na jiné, s nimiž například bydlí. V těchto skupinách je velká fluktuace, což zapříčiňuje nefunkčnost takového systému.[60]

4. Identifikační dimenze sociální integrace

Sociální inkluze neboli integrace, což znamená zapojení se do dané společnosti[61], má významný psychologický rozměr. Tento termín zahrnuje procesy, které jsou spojeny s předefinováním mezi „my“ a „oni“ a s vnímáním přináležitosti k majoritní společnosti. Identifikace tak vyjadřuje emocionální, ale především myšlenkový vztah mezi sociálním systémem a jednotlivcem jako celkem, nebo odlišnost od jiné skupiny.

---

[57] Srov. BOURDIEU, P. (1998) *Teorie jednání,* s. 9-21.
[58] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 103-108.
[59] Tamtéž, s. 32-33.
[60] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 108-112.

Identifikace má několik podob. Za prvé to může být pocit solidarity. Dále je to loajalita k institucím, v neposlední řadě také loajalita ke společnosti. Základem je pak hodnota, kterou přisuzuje jednotlivec sociálnímu systému a ztotožňuje se s ním.[62]

Proces identifikace u Slováků není nijak nikde výrazněji akcentován, a to z důvodu blízkosti. Můžeme tedy konstatovat, že ani pro Slováky, jako migranty, kteří jsou kulturně blízcí, není jednoduché se integrovat do majoritní české společnosti. A to ani na poli uplatnění se na trhu, získání kontaktů nebo bydlení. Plány každého cizince jsou často ovlivňovány rodinnou situací. Dá se ovšem říci, že díky snižující se mzdové diferenciaci mezi oběma republikami, je nasnadě, že proces migrace se může úplně zastavit.[63]

2.2.1 Jazyk

Jazyk jako hlavní nástroj komunikace má svoji nezastupitelnou roli i v rámci mezikulturních, sociálních a společenských vztahů. Jedním z prvních, který charakterizoval jazyk jako nástroj, byl antropolog Worf, který tvrdí, že[64] *„jazyk není pouhý sdělovací prostředek pro vyjádření našich zkušeností, jazyk je jakýmsi rámcem, který je dokonce spolutvoří“, „každý jazyk je nekonečný systém struktur či vzorců, odlišný od všech ostatních, v nichž jsou obsažené kulturně podmíněné formy a kategorie, skrz které člověk nejen komunikuje, ale rovněž analyzuje svět kolem sebe, uvědomuje si nebo zavrhuje různé vztahy a jevy, vede svá usuzování a celkově staví základy pro své vědomí“.*[65]

Komunikace je jedním z nejdůležitějších nástrojů lidského dorozumívání. Na začátku našich dějin byla komunikace nejdůležitějším prvkem. Komunikace by samozřejmě neexistovala bez jazyka. Podle Roberta Murphyho se lidmi stáváme, až když začneme používat jazyk. Jazyk podle něho představuje centrální součást kultury a je jádrem všech symbolických systémů.

---

[61] SCS.ABZ.CZ: *Slovník cizích slov*. [online]. [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni-integrace.

[62] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 33-34.

[63] Tamtéž, s. 115-116.

[64] GRAF, Sylvie, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Magda PETRJÁNOŠOVÁ a Alicja LEIX. *Češi a jejich sousedé: meziskupinové postoje a kontakt ve střední Evropě*. Praha: Academia, 2015, s. 286.

[65] GRAF, Sylvie, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Magda PETRJÁNOŠOVÁ a Alicja LEIX. *Češi a jejich sousedé: meziskupinové postoje a kontakt ve střední Evropě*. Praha: Academia, 2015, s. 286.

Dále je jazyk hlavním médiem, které předává budoucím generacím zprávy, dotazy, znalosti a hodnoty. Stává se hlavním prostředkem sociálního života, jelikož je zprostředkovatelem sociální interakce.[66] Jazyk je pak limitován kulturou, ve které je vytvořen. Je také spolu s myšlením součástí reality.[67]

Jazyk je vlastně symbolický systém, který vytváří sítě významů, jež nám umožňují pochopit a využít naše prostředí.[68] Kultura ovlivňuje vnímání a používání jazyka, kterým mluvíme.[69]

Samotná podstata jazyka ovlivňuje aspekty našeho života.[70] Jelikož každá kultura a jeho jazyk jsou jiné, je nutné se na svět koukat pomocí jazykového relativismu, který uvádí Sapir - Worfova teorie. Což znamená, že různé jazyky mají různou strukturu, a tím je určován náš pohled na svět. Jak podotýká Wilhelm Humboldt: *„jazyky se neliší hláskami a znaky, ale světonázorově"* a *„jazyk, který je neustále formován lidmi a přeměňován, když jím mluví"*.[71]

„Reálný svět“ je z velké části nevědomě budován na jazykových zvycích dané skupiny mluvčích. Žádné dva jazyky si nejsou natolik podobné, abychom mohli říct, že reprezentují stejnou sociální realitu. Vidíme, slyšíme a vnímáme zážitky skrz jazykové zvyklosti naší společnosti, které nás uzpůsobují k jistým typům interpretace. Jedná se samozřejmě o dohodu nepsanou a nijak nevyjádřenou, ale zcela závaznou. Mimo její pravidla je řeč takřka nemožná.

Jazyk je nezbytný pro všechny společnosti a pro vývoj jejich kultury.[72] Jazyk je nejsystematičtější, ale i nejuspořádanější částí kultury a jeho struktura je nezávislá na struktuře kultury. Jazyk se přizpůsobuje potřebám dané kultury. Z toho je zřejmé, že jazyky poskytují návody pro klasifikaci, třídění a organizaci světa.[73]

---

[66] Srov. MURPHY, Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON, 2001. s. 38-41.

[67] Srov. LEVIATT, John. *"Linguistic relativies"*. In Language*, culture, and society: key topics in linguistic anthropology*. Ed. by Christine Jourdan, Kevin Tuite. Cambridge: Cambridge University Press. 2006. s. 47-81.

[68] Srov. MURPHY, Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON, 2001. s. 38-41.

[69] Srov. SAPIR, Edvard. Language: An Introduction to the study of Speech. London: Rupert Hart-Davis, 1971. s. 5-23.

[70] Srov. LEVIATT, John. *"Linguistic relativies"*. In Language*, culture, and society: key topics in linguistic anthropology*. Ed. by Christine Jourdan, Kevin Tuite. Cambridge: Cambridge University Press. 2006. s. 47-81.

[71] LEVIATT, John. *"Linguistic relativies"*. In Language*, culture, and society: key topics in linguistic anthropology*. Ed. by Christine Jourdan, Kevin Tuite. Cambridge: Cambridge University Press. 2006. s. 47-81.

[72] Srov. MURPHY, Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON, 2001. s. 38-41.

[73] Srov. MURPHY, Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON, 2001. s. 38-41.

Podstata jazyka ovlivňuje veškeré stránky života jedince.[74] Například u etnik můžeme vidět, že jejich etnická pospolitost, ani jazyk nebyly ničím trvalým. Hlavním znakem etnicity tak označujeme jazyk, jež je považován za "*kulturní kapitál*" etnika.[75]

Protože každé etnikum má svůj vlastní jazyk a specifické vlastnosti, musíme k rozlišení jazyka použít metodu jazykového relativismu, který uvádí Sapir - Worfova teorie. Tato metoda znamená, že jazyky mají různou strukturu, a tím je určován náš pohled na svět. Wilhelm Humboldt dodává: *„jazyky se neliší hláskami a znaky, ale světonázorově"* a *„jazyk, který je neustále formován lidmi a přeměňován, když jím mluví"*.[76]

Každý jazyk a etnikum je důležité. Snahy o poskytnutí pomocné ruky k zachování a revitalizaci je nutné poskytnout tam, kde je třeba, ale i tam, kde je o ni žádáno. V současnosti se však revitalizační snahy a modely cíleně navracejí od globálních snah na komunální úroveň.[77]

2.2.2 Vzdělávací politika

Vzdělání plní především dvě funkce. Tou první je ekonomická funkce, která shledává vzdělání jako přístup k dovednostem a znalostem, které později utvářejí pracovní schopnosti při výkonu práce. Druhou funkcí je funkce sociálně-kulturní, která naopak vzdělávání vidí jako složitou a pestrou škálu vztahů, ale i vazeb, které vznikají mezi vzděláním a řadou oblastí lidského života.[78]

Vzdělání tak formuje vztah lidí k okolnímu světu, diferencuje trávení volného času a souvisí i s postoji k politickému a veřejnému dění.[79] Vzdělávací politika má za cíl rozvíjet duchovní a poznávací kapacitu lidí, kteří žijí v té dané společnosti. Jejím cílem je i rozvoj dovednostního a poznatkového potenciálu a v neposlední řadě také rozvoj

---

[74] Srov. LEVIATT, John. *"Linguistic relativies"*. In Language*, culture, and society: key topics in linguistic anthropology*. Ed. by Christine Jourdan, Kevin Tuite. Cambridge: Cambridge University Press. 2006. s. 47-81.

[75] Srov. ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace.* Praha: Cargo. 2001. s. 32-62.

[76] LEVIATT, John. *"Linguistic relativies"*. In Language*, culture, and society: key topics in linguistic anthropology*. Ed. by Christine Jourdan, Kevin Tuite. Cambridge: Cambridge University Press. 2006. s. 47-81.

[77] Srov. ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace.* Praha: Cargo, 2001. s. 32-62.

[78] Srov. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, s. 448 -482.

[79] Srov. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, s. 448 – 482.

morálních hodnot lidí. Mezi další cíle, které vzdělávací politika plní jsou, získání všeobecného vzdělání, rozvoj osobnosti člověka, utváření vědomí o národní, kulturní a etnické příslušnosti, respekt jazykových kulturních, náboženských a etnických rozdílností, poznání kulturních hodnot a tradic, ale i uplatňování principu rovnosti žen a mužů a uplatňování zásad demokracie a právního řadu, jakož i základních lidských práv a svobod.[80]

Vzdělávací politika je chápána jako „*souhrn formálních i neformálních pravidel, norem a praktik, které řídí a ovlivňují jednání jednotlivců a institucí v oblasti vzdělávání*“.[81] Podle Jaroslava Kalouse je vzdělávací politika chápána jako „*principy, priority a metody rozhodování vztahující se k uplatňování společenského vlivu na vzdělávání. Toto rozhodování zahrnuje strategické záměry rozvoje vzdělávání, legislativní rámec činnosti vzdělávacích a vzdělávaných subjektů, způsob financování, vymezování vzdělávacích cílů a obsahů, stimulování a ovlivňování činnosti vzdělávacích subjektů a způsob jejich kontroly*“.[82]

Na základě těchto vymezení by tak vzdělávací politika měla být „*výsledkem konsensuálního nalezení základních postojů k problematice vzdělávání a výchovy, které by se mohly stát východiskem při řešení praktických problémů školské politiky*“.[83]

Vzdělávací politika plní několik funkcí, které se prolínají v životě člověka, ale i společnosti. Mezi ně patří:[84]

1. ***Výchovná funkce - formování osobnostních a charakterových vlastností člověka.***
2. ***Vzdělávací funkce - získání a osvojení soustavy poznatků a dovedností.***

---

[80] Srov. *Univerzita Palackého v Olomouci: Vybrané kapitoly ze sociální politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF-katedry/KAZ/FRVS/09_Studijni_opora_17_1_2012.pdf

[81] *InFlow: Information journal: Principy vzdělávací politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/principy-vzdelavaci-politiky-v-demokratickych-zemich

[82] *InFlow: Information journal: Principy vzdělávací politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/principy-vzdelavaci-politiky-v-demokratickych-zemich

[83] *InFlow: Information journal: Principy vzdělávací politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/principy-vzdelavaci-politiky-v-demokratickych-zemich

[84] *Vysoká škola Polytechnická Jihlava: Sociální politika: Studijní opora* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20V%C5%A0PJ/Soci%C3%A1ln%C3%AD%20politika%20pro%20kombinovan%C3%A9%20studium%20-%20V%C4%9Bra%20Ne%C4%8Dadov%C3%A1.pdf

3. ***Socializační funkce - začleňování žáků a studentů do společnosti a jejich rozvíjení jako společenských bytostí.***
4. ***Kvalifikační funkce - získání odborných znalostí a dovedností nezbytných k dosažení způsobilosti k výkonu určitého povolání, funkce.***
5. ***Integrační funkce - vytváření postojů a dovedností umožňujících sociální interakce.***
6. ***Selektivní funkce - oceňuje schopnosti a dovednosti jednotlivců, tím jim umožňuje studovat určitou školu a následně vykonávat určitou profesi.***
7. ***Ochranná a kontrolní funkce - kontrola a dozor nezletilých.***
8. ***Inovativní funkce a tvorba nových poznatků.***
9. ***Kulturní funkce - poznání kulturních tradic.***
10. ***Tělovýchovná a zdravotní funkce - zajištění fyzického rozvoje, podpora zdravotní aktivity. Poradenská funkce - poskytování informací (např. o dalším studiu).***
11. ***Zabezpečovací funkce - zahrnuje ekonomické, organizační a administrativní činnosti.***

Vzdělávací politika je založena na 5 principech. Prvním je „**Princip rovnosti příležitostí ke vzdělávání“**.

Druhým je **„Princip celoživotního vzdělávání“**. Tento princip je o něco složitější, a proto použiji přesnou citaci, která říká, že celoživotním vzděláním chápeme „*zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání, změnu jeho organizačního principu, kdy všechny možnosti učení - ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému, či mimo ně - jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života*“.

Třetím je **„Princip individualizace a diferenciace“**. Tento princip vyjadřuje specifický přístup k lidským potřebám, které jsou vázány na vzdělávání. A to z toho důvodu, že každý člověk potřebu individuální přístup, disponuje rozdílnými dovednosti, znalostmi a schopnostmi.

Čtvrtým principem je **„Princip internacionalizace“**. Zde je vzdělávací politika postavena na rozdílnosti pojetí v demokratických zemí, a to z pohledu její aplikace na mezinárodní úrovni, ale i národní koordinaci. V souvislosti s tím tak vzdělávací politika je do jisté míry závislá na rozvoji demokracie a ekonomického růstu dané země. Od toho se také odvíjí stupeň rozvoje vzdělávací politiky a přístupu k ní.

Posledním principem je **„Princip diferenciace vzdělávacích aktivit“**. Zde je vzdělávání chápáno tak, že nejen stát, ale také další subjekty, jako jsou základní, vysoké či soukromé školy a církev, mají povinnost a možnost poskytovat přístup ke vzdělávání.[85]

Na základě těchto principů je předkládána i *Strategie vzdělávací politiky*. Tato strategie je koncipována jako základ pro tvorbu vzdělávací politiky na území České republiky. Strategie je dokumentem, který má vymezit priority rozvoje vzdělávací soustavy.[86]

Mezi tyto priority patří:[87]

1. **snižování nerovnosti ve vzdělávání**
2. **podpora kvalitní výuky a učitele**
3. **odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému**

Dokument je však na velmi obecné bázi, kde dalšími dokumenty bude rozpracován do větších detailů. Tělo textu vychází z pojetí vzdělávání jako celoživotního učení, které v České republice vytváří koncepční základ.[88]

Největší dlouhodobou problematickou oblastí je u slovenské národnostní menšiny vzdělávání a obecně školství. V padesátých letech se v souvislosti s rozvojem hornictví ostravsko-karvinské oblasti přistěhovalo na severní Moravu velké množství slovenských rodin. Většina dětí měla problém se zvládnutím českého jazyka. V roce 1956 se

---

[85] Srov. *InFlow: Information journal: Principy vzdělávací politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/principy-vzdelavaci-politiky-v-demokratickych-zemich

[86] Srov. *Strategie vzdělávací politiky České republiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

[87] Srov. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky: Strategie vzdělávací politiky 2020* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

rozhodlo několik nadšenců pro založení základní školy v Karviné. Tento počin byl ve spolupráci se Štefanem Urbašíkem velmi kvitován. Zájem žáků kulminoval až do roku 1970, kdy existovaly již dvě slovenské základní školy.

Další pokusy o založení slovenských škol byly zaznamenány i v Ostravě, Praze a Havířově. V Praze a Karviné se snahy rozšířily o založení gymnázií. Ale všechny byly konfrontovány s velmi malým zájmem. V současnosti tak v České republice již neexistuje žádná slovenská škola. Na základě těchto skutečností se plánuje otevření slovenské mateřské školy, která bude pod gescí *Evangelické církve a.v.* v ČR a *Slovensko-českého klubu*. V současnosti ještě existuje univerzitní slovakistika, což však není hlavním tématem problematiky slovenské národností menšiny.

2.2.3 Kulturní systém

Pojem kultura byl objeven v 18. století Johannem Gottfriedem Herderem a od této doby je stále ve velké pozornosti vědců. Kultura je pro Herdera zdrojem mravní energie a celoživotní mírou každého národa, jež je tímto udržována jeho integrita. Naopak termín "zivilisation" je spíše shluk zvyků a zákonů či technických zbraní než něco, co by mohlo konkurovat pojmu kultura. Z toho vyplývá, že kultura jasně vymezuje, co jsou národy, které mohou sdílet civilizaci.[89]

Kulturu můžeme vysvětlit i jako organizovanou skupinu idejí, zvyků či podmíněných emocionálních odpovědí, na kterých se účastní všichni členové společnosti. Každá společnost má svoji vlastní kulturu, kterou můžeme považovat za její způsob života.[90]

Studium kultury se vyvíjelo dvěma směry. První směr představovali němečtí romantici, mezi něž patří Schelling, Schiller, Hegel či Fichte. Ti tvrdili, že kultura formuje jazyk, náboženství, dějiny a umění a že její vliv je i na těch nejnepatrnějších událostech.

Druhý směr představovali klasičtí myslitelé, kteří termín kultura vysvětlovali z jeho latinského významu. Podle Wilhelma von Humbolda, který je zakladatelem moderní univerzity, neznamenalo slovo kultura nic jiného než kultivaci. Proto neměl

---

[88] Srov. *Strategie vzdělávací politiky České republiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

[89] Srov. SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po kultuře*. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, 2002. s.8-20.

[90] Srov. LAŠEK, Jan. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. s.18-23.

kulturu každý, protože ne každý jedinec měl dostatek zájmu, schopností či časového prostoru k tomu, aby se potřebné naučil. Další vědečtí odborníci, jako Mathew Arnold a literární kritici byli ovlivněni Humboldtem a považovali kulturu za majetek vzdělané elity a duchovní pojem.[91]

Kulturu můžeme rozdělit do několika druhů. Prvním druhem je vysoká kultura. Ta obsahuje mnohem významnější věci, než které můžeme zachytit pouze běžnou komunikací. Druhým je sdílená kultura, která je považována za znak vnitřní soudržnosti národa či kmene. Předposledním druhem kultury je kultura populární. Tato kultura je buď získaná v průběhu života, anebo ji dědíme po předcích. Poslední druhem je lidová kultura. Dnešní moderní člověk se nechá snadno okouzlit lidovými kroji či tanci a slavnostmi, ale jeho identita je mimo tyto zvyky. Z tohoto důvodu můžeme říci, že lidová kultura je mrtvá.[92]

Dalším dělením kultury je na vnější a vnitřní kulturu. Vnější neboli explicitní kultura je složena z pravidel verbálního i neverbálního chování. Jednoduše řečeno je to typické chování jedinců v určitých situačních standardech dané kultury. Naopak vnitřní neboli implicitní kultura je jevem souvisejícím s psychikou. Jsou to například procesy socializace, mýty a pověry.[93]

V každém společenství lidí dochází čas do času k nejrůznějším problémům. Některé problémy jsou specifičtější pro tu kterou oblast (uspokojení biologických potřeb, výchova dětí, apod.) Každá z kultur má své postupy při řešení nejrůznějších problémů, a proto je možné říci, že neexistují žádné dvě identické kultury.[94]

Kultura jedné společnosti je vždy ovlivňována styky s jinými kulturními skupinami v jejím okolí. Kultura národa je složena z jeho norem, hodnot, forem chování a jednání, názorů jednotlivých jedinců a to vše je usměrňováno v premisách, které jsou obsaženy především v chování lidských tvorů.[95]

Členové společnosti jsou vystavováni týmž kulturním vlivům v rámci jedné kultury, je snadné očekávat, že najdeme určité jednotvárnosti v jejich jednání či

---

[91] Srov. SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po kultuře*. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, 2002. s 8-20.
[92] Srov. Tamtéž, s. 8-20.
[93] Srov. SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po kultuře*. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, 2002. s.8-20.
[94] Srov. Tamtéž, s.8-20.
[95] Srov. SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po kultuře*. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, 2002. s. 8-20.

chování, ale také můžeme současné očekávat, že nenajdeme obecnou identitu, jelikož každý lidský tvor je originál, jak jsme si již řekli výše.[96]

Rysem kultury je i způsob uspořádání sociálních vztahů lidí. Kulturní element této problematiky je dán již prvním pokusem tyto sociální vztahy nějakým způsobem upravit.[97]

Každá kultura si vytváří své vlastní kulturní hodnoty. Tyto hodnoty vyjadřují zvláštní třídu názorů, které jsou sdíleny členy společnosti a zahrnují to, co je žádoucí a co nežádoucí. Kulturní normy jsou pak pravidla či standardy, které přijali členové společnosti, které navíc specifikují detaily vhodného a nevhodného chování při standardním jednání a chování. Tyto normy se dělí na obyčeje (např. oblečení v divadle) a mravy (např. aktivní vynucování společností, nejčastější původ je v náboženství - desatero).[98]

Slovenské kulturní a společenské akce jsou v České republice podporovány Vládou ČR. Avšak objevuje se u nich jistá disproporcionalita. V Praze jsou koncentrovány kulturní programy nepoměrně více, než v jiných městech, kde naopak mohou tyto programy často zcela absentovat.

Instituce na podporu slovenské komunity spolupracují společně s těmi českými. Společně spolu organizují nejvýznamnější festival „*Dny slovenské kultury*“. Tento festival je organizován v jednotlivých městech a městských oblastech, a to ve spolupráci s místní radnicí či magistrátem. V roce 2006 se jejich počet vystoupal na deset, přičemž nejstarší zůstává prohlídka Moravské Třebové (již 11. ročník) a největší svým rozsahem pak akce konaná v Českých Budějovicích. V divadelní oblasti je významná stálá produkce *Café teatru Černá labuť – Česko-slovenské scény*. Ta je organizována od *OZ Česko-Slovenská scéna*, *ArtCity* a *Slovensko-českého klubu*.[99]

Organizují se i divadelní festivaly Slovenského divadla v Praze. Jako jsou *To nejlepší ze slovenského humoru*, *Setkání-Střetnutí* ve Zlíně a nejnovější festival v Divadle Kalich v Praze. Ve všech těchto případech jsou slovenské spolky různým způsobem partnery festivalů. Velký ohlas mají i folklorní festivaly *Jánošíkov dukát*, který spoluorganizuje folklorní soubor *Púčik* a *Obec Slováků v České Republice*. Dále

---

[96] Srov. Tamtéž, s. 8-20.
[97] Srov. Tamtéž. s. 340-341.
[98] Srov. LAŠEK, Jan. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011.s. 18-23.
[99] Srov. Informace zjištěny z osobní sbírky článků předsedy Světového sdružení Slováků v zahraničí Mgr. Vladimíra Skalského

pak *Praha – srdce národů a národností*. Tento festival organizuje folklorní soubor *Limbora* ve spolupráci s *Klubem slovenské kultury*.

Klub slovenské kultury a *Slovensko-český klub* mají i vlastní komplexní programy kulturních činností slovenské menšiny. V rámci těchto činností se odehrává nepřeberné množství aktivit, jako jsou klubové večery, výstavy, koncerty, ale i programy pro děti.[100]

Slovenský literární klub v ČR organizuje úspěšnou *Mezinárodní literární soutěž Jána Kollára*. V Praze se pak také organizuje *Slovenský ples* a *Československý bál*. V Českých Budějovicích je v podobné podobě také *Československý bál*. V dalších městem jsou menší plesy, majálesy a další akce, na kterých spolupracuje *Obec Slováků v České republice*. Výčet kulturních aktivit je ještě delší. Ale v prvé řadě *Slovensko-český klub* organizuje celou řadu mezinárodních aktivit, aktuálně například komplexní program věnovaný národnostním menšinám ve střední Evropě – „*Visegrad-Terra Interculturalis*“.[101]

2.3 Mezinárodní kontext vzájemných vztahů ve vztahu k právnímu postavení menšin s ohledem na slovenskou národnostní menšinu

V současnosti jsme svědky toho, že je posilován proces segregace a izolace jednotlivých sociálních skupin. Vzhledem k této situaci jsou postupně posilovány sociální odstupy a projevy intolerance. Důvodem může být ztráta společných hodnot, díky které je velmi těžké hledat prostor pro vzájemnou komunikaci. Z důvodu tohoto nedostatku se postupem času budou vytvářet konfliktní situace. Proto se komunikace a především tolerance stává nejdůležitějším faktorem multikulturní společnosti.[102]

Ve společenských vědách je věnováno mnoho prostoru problematice menšin, náboženství či samotných národností. I přes tyto diskuze se stále nepodařilo přesně definovat menšinu, ale i národ a k nim vztahující se pojmy. Vzhledem k tomuto problému je nasnadě, že je nutné, aby definice výše zmíněných pojmů byla vytvořena.

A to z toho důvodu, aby mohla být tato problematika správně definována a tudíž zakotvena i v právním řádu každé země. Zde jsme svědkem střetu práva vnitrostátního a mezinárodního, jako tomu byla již v meziválečné době. Je tedy nutné, aby

---

[100] Srov. Informace zjištěny z osobní sbírky článků předsedy Světového sdružení Slováků v zahraničí Mgr. Vladimíra Skalského

[101] Srov. Informace zjištěny z osobní sbírky článků předsedy Světového sdružení Slováků v zahraničí Mgr. Vladimíra Skalského

problematika zakotvení menšin v právním řádu byla sjednocena a nedocházelo tak k nuancím mezi vykládáním nejrůznějších oblastí práva v jednotlivých zemích. Tento problém nenajdeme pouze na poli vědeckém, ale také politickém. Z toho je vystaven reálný politický problém, který je častokrát řešen všeobecným násilím.

Samotné úřední vymezení menšin, které je zakotvené v právu, je obvykle sloučeno s právy, které jednotlivá společenství získávají. Díky tomuto faktu se stát může obávat nenadálých separatistických tendencí či prosazování nároků v rámci mateřského státu. Vzhledem k této skutečnosti je tedy nutné nastavit základní hranice a klíčové prvky vymezení menšin. V historii se často hovořilo o třech základních skupinách, a to rasových, náboženských a národnostních, neboli národních. Poslední skupina se pak v Evropě často zaměňovala za jazykovou skupinu. V současné době však k těmto tématům vstupují na společenské pole další témata, jako je postavení tělesně postižených, homosexuálů apod. Avšak i přes tento silný vliv, je většina odborníků skeptická a tyto menšiny do základního rozdělení nezapočítává.

I přes velké snahy odborníků o vytvoření právní definice menšin, se tato agenda nikdy nestala reálnou. A tento trend vstupuje i do současné právní praxe, kde se opět setkáváme s nejasnou definicí menšiny. Existuje však snaha pojem *menšina* definovat. Tento právní pojem je zanesen v listě základních práv a svobod, kde je problematika definice menšiny zanesena pouze jako menšina národnostní či etnická. Více však se Listina o této problematice nezmiňuje.

V současné době je tendence vymezení menšiny, potažmo národnostních menšin tak citlivým tématem, že i při sčítání lidu se v řadě zemí, včetně České republiky, tato informace snaží utajovat.[103]

Samotný význam menšinové problematiky se na mezinárodním poli stále zvětšuje. Je však otázkou, nakolik je tato otázka řešena. A to především díky své roztříštěnosti, jak na poli vnitrostátním, tak i mezinárodním. Otázka národnostních menšin je v současnosti aktuální téma jako nikdy před tím. Vzhledem k tomu, že menšinová problematika je tak velkou oblastí, setkáváme se u mnoha odborníků, úředníků, ale i politiků s nezájmem tuto oblast řešit. Ať už je to z důvodu toho, že není

---

[102] Srov. URBANOVÁ, Martina. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 156-161.
[103] Srov. PETRÁŠ, René. *Cizinci ve vlastní zemi: dějiny a současnost národnostního napětí v Evropě*. Praha: Auditorium, 2012, s. 12 – 17.

jasně definováno, co k problému patří a co ne, anebo z toho důvodu, že problémy v oblasti menšin mají mnohokrát i právní charakter.[104]

Ochrana ruku v ruce jdoucí respekt k menšinám je v současnosti jedním z neakcentovanějších témat. Toto téma je i jedním ze základních atributů demokratických systémů a právních států. V současnosti je tak právní ochrana menšin produktem liberálních teorií demokracie a liberalismu. A právě na základě těchto pojetí vznikly první pokusy o mezinárodněprávní formulování práv menšin, které se objevily především s převládajícím liberálním idealismem. Tento směr našel především místo v mezinárodní politice a také v mezinárodním právu těsně po 1. světové válce.

Jednotlivé přístupy k menšinám jde rozdělit podle následujícího schématu:[105]

1. Pasivní metody ochrany	**2. Aktivní metody ochrany**
Právní ochrana příslušníka menšiny	**Politická participace menšin**
Garance diskriminace	**Konasociace**
Garance specifických práv	**Multikulturní integrace**
Právní ochrana menšinové skupiny	**Formy autonomie**

Z výše uvedeného je zřejmé, že právní ochrana menšin je pouze nejnižším standardem v zacházení s příslušníky všech národnostních menšin, včetně té slovenské. Ochrana menšin tak znamená vytvoření aparátu specifických právních nástrojů, které chrání její příslušníky nebo menšinu jako celek. Tato ochrana je zaměřena především proti zásahům většiny. Taková práva jsou pak zahrnuta do souboru lidských práv reflektovaných v právních normách jednotlivých zemí.

---

[104] Srov. PETRÁŠ, René. *Cizinci ve vlastní zemi: dějiny a současnost národnostního napětí v Evropě*. Praha: Auditorium, 2012, s. 17 – 21.

[105] POSPÍŠIL, Ivo. *Práva národnostních menšin: mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 13 – 37.

Garance specifických práv jednotlivých menšin je základem i pro mezinárodněprávní regulaci. Nejpropracovanější systém ochrany je v současnosti na evropském kontinentu tzv. Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin. Tato úmluva má za cíl vytvoření jediného konceptu právní ochrany. Ovšem tato úvaha je v současnosti spíše nepropracovaným návrhem.

Západní Evropa vytvořila koncept „lidu“ jako pouhé komunity rovnoprávných občanů – „peuple“, ale naopak střední a východní Evropa vytvořila koncept skupiny, která je nositelem specifických etnických a národních znaků – „Volk“. A tak příslušnost k etnické nebo národní entitě se stala primárním atributem rovnoprávného občana.[106]

Rozdílnost těchto paradigmat dala vzniknout různým přístupům evropských států. Na straně jedné přístupu k otázce uznání národnostních menšin a na straně druhé přístupu k otázce individualismu. Jde tedy ve zkratce o otázku rozdílu mezi partikularismem a univerzalismem.

Na základě výše zmíněných informací se ukazuje, že současné pojetí právní ochrany menšin odkrývá skutečnost, že do jejího pojetí stále více pronikají multikulturní teorie. Posun právní úpravy od negativní (pasivní) ochrany, především na základě nediskriminace, k vytváření katalogů práv příslušníků menšin je určitým dokladem stále většího pronikání multikulturních přístupů do právní úpravy v jednotlivých státech. V případech, kdy se antidiskriminační nástroje nahrazují specifickými prostředky právní ochrany, včetně prostředků, jež garantují zvláštní práva, opouští právní úprava pojetí myšlenky základních lidských práv jako liberální teorie.

Původně tak individuální pojetí bylo založeno na univerzalitě lidských práv jako ochrany příslušníka národnostní nebo jiné menšiny. Tato definice předpokládala negativní vymezení svobody, která by měla za základ princip nediskriminace. Samotná ochrana příslušníků menšin tak vycházela z pojetí prostoru, který by respektoval nakládání s osobami, které se hlásí k menšinové identitě. Z toho je zřejmé, že ochrana byla stanovena negativně, kde stát nesmí činit nic, co by odpovídalo diskriminaci nebo vyloučení jednotlivce na základě příslušnosti k menšině nebo k marginalizované skupině. A to na základě toho, zda je tato skupina státem uznána jako součást společnosti nebo ne.[107]

---

[106] Srov. POSPÍŠIL, Ivo. *Práva národnostních menšin: mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 13 – 37.

[107] Srov. POSPÍŠIL, Ivo. *Práva národnostních menšin: mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 13 – 37.

Ochrana jednotlivých menšin a jejich příslušníků tak byla nepřímá. Ustavení směřovala k tomu, aby zabránila jednotlivci se vzdát vlastní identity pod tíhou nerovného zacházení.

Jak jsme již výše uvedli, klasická liberální teorie se vyvíjela spolu s teorií základních lidských práv a jejich realizace. Od 70. let se však stala předmětem kritiky. Teorie přitom vychází z přesvědčení, že individualismus a univerzalistický racionalismus je základem pro liberální demokracii. Ideologie lidských práv tak naopak zůstává pouze teoretickou a prakticky neudržitelnou idejí. Přesněji řečeno slovy autora: „*univerzalistický idealismus klasické liberální teorie kladou do kontrastu s komunitárním (partikulárním) holismem*“.[108]

Autor W. Kälin upozornil na fakt, že neexistuje jednotná koncepce pro vztah lidských práv k otázce nakládání s příslušníky menšin. Jednotlivá pojetí lidských práv mohou vést ke zcela rozdílným pojetím v jednotlivých regionálních a kulturních oblastech.[109]

Na základě těchto myšlenek přichází W. Kälin s typologií pěti přístupů, v nichž je rozdílně realizováno pojetí lidských práv a zohlednění etnických, náboženských a především kulturních rozdílností.

Podle Kälina můžeme rozlišit přístup k lidským právům takto:

1. Přístup založený na ochraně vlastní identity (Politik des Schutzes der eigenem Identität), tedy především kulturní identity a charakteristiky společenské většiny.

2. Přístup založený na kulturní neutralitě (Politik der Neutralität), jehož základem je představa státu, který není navázán na žádnou dominantní kulturu, národnost, etnikum či náboženství a působí vlastně jako nezávislá instance bdící nad různými partikulárními společenskými skupinami a zájmy. Tento přístup vlastně staví na neutralitě univerzálních základních práv, jež příslušejí bez rozdílu všem jednotlivcům.

3. Přístup založený na ochraně menšin (Politik des Minderheitenschutzes), který akcentuje ochranu etnických, náboženských a jazykových menšin.

---

[108] POSPÍŠIL, Ivo. *Práva národnostních menšin: mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 13 – 37.

[109] Srov. POSPÍŠIL, Ivo. *Práva národnostních menšin: mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 13 – 37.

4. Přístup založený na tzv. „politice uznání“ (Politik des Anerkennung), který umožňuje zohledňovat příslušnost k odlišným sociálním skupinám, tuto příslušnost chrání a prosazuje.

5. Multikulturní přístup (Politik des Multikulturalismus), který uskutečňuje multikulturní teorii v té podobě, že vedle jádra základních práv, jež jsou univerzální, vytváří zvláštní kategorii práv náležejících pouze určitým jednotlivcům, kteří se identifikují s odlišnými sociálními skupinami.[110]

[110] POSPÍŠIL, Ivo. *Práva národnostních menšin: mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 13 – 37.

3. Analýza

3.1 Sociální integrace Slováků v České republice

Sociální integrace Slovenské národnostní menšiny v České republice je formována velkým množstvím faktorů, které jsou obsaženy v jejím každodenním životě. Samotné studium tohoto jevu je založeno na vzájemném nadstandardním vztahu mezi Čechy a Slováky. Tento vztah je posilován zejména v oblasti jazyka, který je médiem a prostředkem pro dorozumívání s druhými. Další oblastí, ve které je vzájemný vztah posilován, je oblast kultury. Kultura utváří naše vědomí, jednání, zvyky a tradice. Svou nezastupitelnou roli plní také vůči rozvoji kulturního života a předávání zkušeností a dovedností dalším generacím. Tyto dovednosti jsou též utvářeny pomocí vzdělávání, které probíhá pomocí vzdělávací systému daného státu nebo pomocí lidí, kteří utváří nejbližší okolí člověka.

Z výše uvedeného tak s největší pravděpodobností můžeme konstatovat, že proces integrace slovenské národnostní menšiny do jisté míry probíhá na každodenní bázi a je nedílnou součástí jejich života. V analytické části se proto zaměřím na tyto oblasti a pomocí stanovených hypotéz a otázek na začátku diplomové práce, vyzkoumat jaká je každodenní realita příslušníků Slovenské národnostní menšiny v České republice a zástupců institucí, kteří se starají o zachování a rozvoj této menšiny.

3.1.1 Předvýzkum k zpracovávané problematice

Na základě získání základních informací pro tvorbu analýzy byl vytvořen menší výzkum, který nastiňuje základní perspektivu současného soužití Čechů a Slováků v České republice. Tento výzkum byl realizován formou dotazníkové akce a rozhovorů. Důvodem realizace tohoto výzkumu bylo studium Slovenské národnostní menšiny z pohledu její identity, integrace a historického kontextu vývoje vztahů.

Dotazníková akce

Dotazníková akce byla provedena pod záštitou *Obce Slováků* a jejich hlavních představitelů. Dotazníky byly rozdány a odeslány do všech regionálních slovenských obcí po celé ČR. I přes tuto rozsáhlou akci jsem ještě využila další informační zdroje, jako je *Facebook* a *Survio*, jejichž prostřednictvím jsem dotazník rozeslala dalším respondentům.

Počítala jsem s návratností vyplněných formulářů v předpokládaném počtu cca 100 kusů dotazníků. Očekávaný počet byl naplněn. Celkově jsem obdržela 321 plně vyplněných dotazníků z celého území ČR. Kontrolou doručených dotazníků jsem zjistila částečnou chybovost, proto jsem vyřadila 21 dotazníků, které nesplňovaly povinné atributy pro celkové porovnání (Praha 181, Čechy 69 a Morava a Slezsko celkem 50 dotazníků).

Praha

Oblast Prahy jsem si vybrala proto, že ve všech statistikách je Praha uváděna jako samostatný kraj, a to pro svoje specifické umístění v mapě ČR.

Dalším důvodem byly rozsáhlé kontakty, kterých jsem získala za dobu, po kterou se touto problematikou zabývám. Posledním faktorem je skutečnost, že ze statistik vyplývá, že v Praze žije největší populace Slováků z celé ČR. Celkový počet dotazníků, který se mi po vyplnění vrátil a který jsem použila k provedenému porovnání dat respondentů, byl 181 kusů.

Čechy

Druhou výzkumnou oblastí jsou samotné Čechy, ale v tomto případě bez hlavního města Prahy. Tuto oblast jsem zařadila z důvodu většího celku a počtu obyvatel a také pro zmapování zbylých krajů. Dotazníky byly rozdány osobně a pomocí *Facebooku*. Celkový počet dotazníků, který se mi vrátil od respondentů, byl 69.

Morava a Slezsko

Poslední oblastí výzkumu je Morava a Slezsko a tyto dva celky jsem spojila do logického celku z důvodu, že se většinou uvádí spolu, a také v počtu obyvatel, aby mohly početně odpovídat dvěma předchozím. Počet dotazníků, který se mi vrátil, byl 50.

Celkové shrnutí dotazníkové akce

Po provedení dotazníkové akce konstatuji následující informace. Za pomoci *Obce Slovákov v Českej republike* a získaným kontaktům prostřednictvím sociálních sítí se mi podařilo získat nejvíce dotazníků od respondentů v Praze. Ostatní dvě oblasti, Čechy a Morava se Slezskem, už byly odkázané spíše na jednoho člověka a osobní přístup. Pro dotazníkovou akci lze však počet 300 vrácených dotazníků od respondentů považovat za relevantní a z něho vycházející informace za postačující.

Otázka č. 1 **Myslíte si, že se Vaše etnická identita proměňuje, nebo zůstává původní?**	
A. Proměňuje se.	56
B. Zůstává stejná.	110
C. Tak napůl, nedokážu přesně odpovědět.	134

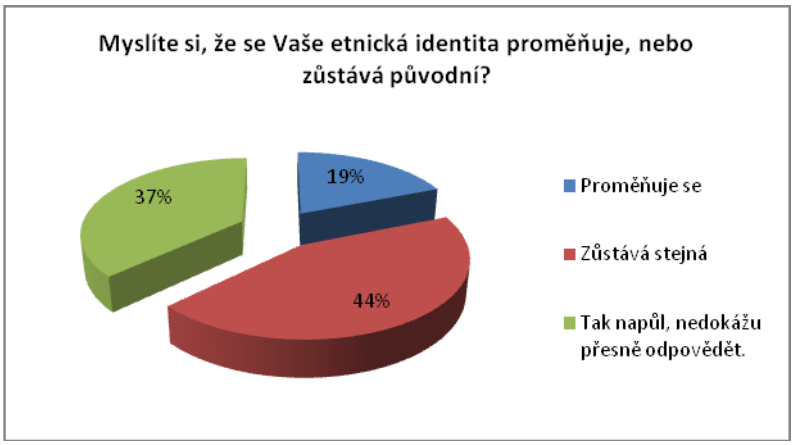

Z otázky je zřejmé, že podle názoru respondentů se etnická identita neproměňuje, totiž zůstává stejná. Mnoho respondentů se však domnívá, že je to tak napůl. Nezanedbatelné množství dotázaných si však myslí, že se proměňuje.

Otázka č. 2 **Jaké jsou nejčastější problémy, které jste pociťoval/a při začleňování do naší společnosti?**	
A. Jazyková bariéra	40
B. Administrativa	75
C. Právní systém	30
D. Netolerance	54
E. Žádné	101

Z druhé otázky vyplývá, že **třetina** respondentů při začleňování do české společnosti neměla sebemenší problém. Čtvrtina dotázaných však pociťovala problémy v oblasti administrativy. V odpovědích se často objevila i netolerance. Dále respondenti jako problém uvedli jazykovou bariérou a jako poslední vyšla možnost právního systému.

Otázka č. 3 **Dokážete přijmout ČR za svou vlast nebo se stále cítíte jako cizinci?**	
A. Už jsem ji přijal/a.	168
B. Cítím se cizincem.	94
C. Necítím se doma ani tady, ani na Slovensku.	38

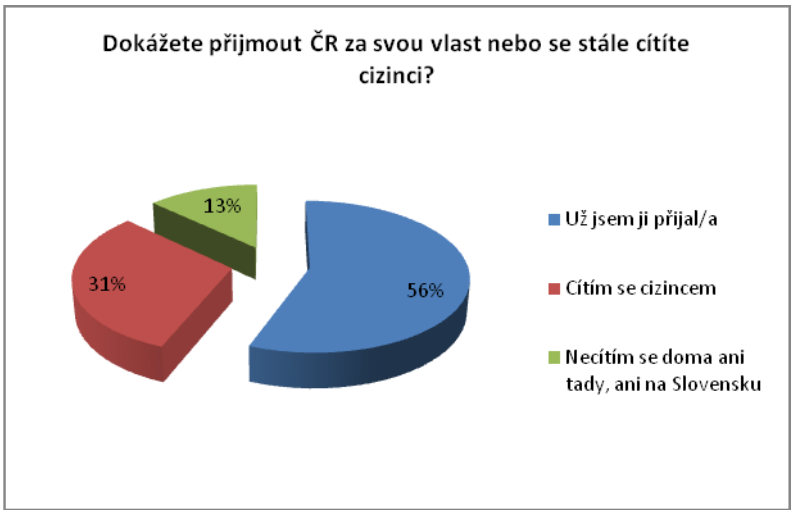

Z třetí otázky vyplývá, že většina občanů Slovenské republiky již přijala ČR za svou vlast. Druhou nejčastější odpovědí byl fakt, že se stále cítí jako cizinec a poslední pak, že se necítí doma ani tady, ani na Slovensku.

Rozhovory

Druhou rovinou výzkumu byly rozhovory. Rozhovory byly provedeny v závislosti na dostupnosti v Praze a Liberci. Pro svoji značnou časovou náročnost a logistiku, byly provedeny 4 rozhovory. Celkem 3 s příslušníky slovenské menšiny a 1 se zástupcem instituce, která se stará o rozvoj a zachování kulturního života Slováků v České republice.

Pro rozhovor s pracovníkem instituce jsem si zvolila organizaci *Světové sdružení Slováků v zahraničí* a požádala jsem jejího předsedu, pana Vladimíra Skalského, o rozhovor. Ostatní rozhovory jsem provedla na základě kontaktů od známých a přátel.

Výsledky rozhovorů

Na základě provedení rozhovoru se zástupcem instituce, který pomáhá kulturnímu rozvoji slovenské menšiny, jsem dospěla k následujícím závěrům. V otázce týkající se problémů se začleněním do majoritní společnosti respondenti tvrdí, že největším problémem je komunikace s úřady. Tuto skutečnost dodává i pan Vladimír Skalský**.** Dalšími významné problémy jsou především administrativního a právního charakteru. Avšak tato skutečnost se nevyskytla u všech, jak mi odpověděla jedna z dotázaných,

která s jejich přístupem byla spokojena. Tudíž tato informace nelze generalizovat pro všechny kontakty s institucemi.

Další otázka směřovala na proměnu vztahů v majoritní společnosti a proměnu samotné identity. Samotné vnímání majoritní společnosti se u dotázaných žádným způsobem nezměnilo. Jedna z respondentek k danému tématu uvedla, že lépe pochopila českou společnost a to ve chvíli, kdy si jí porovnala se životem na Slovensku. Pan Vladimír Skalský k této otázce dodává, že celková integrace Slováků do české společnosti probíhá stále bezproblémově. Uvádí však, že velká část Slováků migruje dále do jiné země.

V závěru rozhovorů se zástupci slovenské menšiny jsem řešila otázku osobní identifikace s českou společností, tedy zda se cítí jako etnická menšina. Na tuto otázku mi bylo odpovězeno, že se velmi dobře identifikovali s majoritní českou společností a dokonce jedna odpověď zněla, že ČR bere jako druhý domov.

Rozhovor s panem Vladimírem Skalským byl zaměřen tak na problematiku práce se slovenskou menšinou. Ptala jsem se, jakých výsledků dosahuje jeho instituce při práci s výše uvedenou minoritou. Zde mi bylo řečeno, že se tato instituce nezaměřuje pouze na občany Slovenska, ale na Slováky celkově, bez ohledu na jejich občanství. Naplňují tak kulturní potřeby, prezentují kulturu a podávají informace v médiích. Slabou stránkou, kterou zmínil, je stále oblast školství.

V návaznosti na toto téma jsem se zeptala, jaké projekty probíhají pro lepší integraci Slováků do české majoritní společnosti. V souvislosti s tímto tématem byl zakoupen a zrekonstruován Slovenský dům v Praze, umožňující setkávání Slováků z různých organizací, pořádající kulturní a vzdělávací programy, např. *Dny slovenské kultury*.

Vladimír Skalský rovněž akcentoval myšlenku, že vnímání Slováků je na území ČR převážně pozitivní. Jde, dle jeho názoru, o kulturně nejbližší národ a dle jeho soudu také o národ dlouhodobě nejoblíbenější.

Konec rozhovoru byl ve znamení proměny identity, která se dle pana Vladimíra Skalského, z hlediska státní příslušnosti určitě mění. Občané Slovenska se totiž často stávají občany ČR. Národnostní identity se většina Slováků nezřekne. Dle Vladimíra Skalského ovšem vznikají daleko složitější struktury identit, které se navzájem nevylučují.

Závěry z prostudované literatury a provedeného výzkumu

V budoucnosti obou států je stále ještě mnoho faktorů, které musí být analyzovány. Vzhledem ke vzájemné kulturní blízkosti mezi Českou republikou a **Slovenskou republikou, která trvá již od 7. století, se nesetkáváme s žádnými konflikty a nepokoji mezi oběma státy**. Kultura často formuje tyto vztahy a napomáhá vzájemnému porozumění a toleranci mezi národy. Nadstandardní vztah, který je mezi oběma republikami, v mnoha směrech často napomáhá větší spolupráci v nerůznějších oblastech.[111]

Pokud se však na paralelu vztahů mezi oběma státy chceme podívat blíže, musíme vzít v úvahu historické okolnosti, mezi které patří rakouské mocnářství, které v roce 1867 vytvořilo rakousko-uherské soustátí. Díky tomu nastala jakási rozpolcenost v příslušnosti k jednomu systému. V česko-slovenských vztazích nebyl společensko-politický moment určován politickým antagonismem a napětím, podobně tomu bylo u vztahů mezi Slovenskou republikou a Maďarskem.[112]

I přes vynikající vztahy mezi oběma republikami, které převládají do dnešních dnů, je nutné se touto problematikou zabývat a předávat ji dalším generacím, které v odkazu kulturní, jazykové i historické blízkosti, budou neustále pokračovat.

Závěrem prvotní a základní analýzy tak můžeme konstatovat, že proces etnické identifikace je mnohovrstevnatý, složitý a ovlivňuje ho mnoho různých faktorů, jako jsou škola, věk, rodina, vzdělání, média, sociálně-ekonomická charakteristika, územní rozložení a emocionální stránka osobnosti i životní zkušenosti. Pozitivní vztah ke svému etniku může přinášet velké impulzy pro rozvoj osobnosti, a také inspirovat člověka k vědecké, politické, umělecké a sportovní činnosti.

U příslušníků slovenské národní menšiny v České republice postupuje sebeidentifikační proces velmi pomalu a většina z nich nepociťuje potřebu vytvářet vlastní svět menšiny.[113] Vzhledem k aktivitám představitelů slovenské inteligence, která se národnostně angažuje, si Slováci začínají uvědomovat pozitiva svého menšinového poslání v demokratické společnosti, v nichž mají zaručené právo pro rozvoj vlastního národního života jako příslušníků většinové společnosti.[114]

---

[111] Srov. BROUČEK, S., et al. *Česko-slovenské vztahy a krajané,* s. 5-6.
[112] Srov. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. (2009) *Sociální integrace přistěhovalců v České republice,* s. 45-46.
[113] Srov. VRANOVSKÝ, P. a kol. (2001). *Slovenskosť v multikultúrnom svete*, s. 66-67
[114] Srov. VRANOVSKÝ, P. a kol. (2001). *Slovenskosť v multikultúrnom svete*, s. 66-67.

3.1.2 Aktuální výzkum sociální integrace

Výzkum probíhal s příslušníky slovenské menšiny, kteří na území České republiky žijí 5, 10 a více let. Zakládají zde soukromé i společenské svazky, nebo je již mají. Zaměřoval se na příslušníky institucí, kteří pomáhají s rozvojem kulturního života slovenské menšiny. V této kategorii bylo zajímavé tyto instituce rozdělit podle působnosti, na vládní a neziskové. Celý výzkum byl prováděn na území České republiky, podle dostupných kontaktů, tedy převážně v Praze. Výše uvedené rozdělení je z toho důvodu, aby mi poskytlo základní přehled o informovanosti příslušníků slovenské menšiny o jejich právech na území České republiky, jejich svazcích a kulturním životě. V kontrastu s tímto zjištěním bude probíhat výzkum pracovníků institucí, kteří se zabývají legislativním rámcem, vzděláním a kulturním životem pro tyto občany.

Ve výzkumu, jsem sledovala problematické oblasti integrace slovenské menšiny do české majoritní společnosti. Jak vnímají povahu legislativy na území České republiky vzhledem k jejich osobě, jestli jsou dostatečně informováni o vlastních právech, jak jsou ovlivňováni administrativou při každodenním životě a jakým způsobem realizují svůj kulturní život, ať už prostřednictvím slovenských organizací, nebo mimo jejich působnost

Vzhledem k povaze celého projektu jsem se nejdříve zabývala studiem dostupné literatury a dokumentů, které mi přineslo informace a znalosti uplatnitelné v dalším studiu a výzkumu. Byl kladen důraz na to, abych zde měla historický exkurz, dimenze samotné sociální integrace, které budou rozvíjet další výzkum. V tomto bodě je důležité si koncepty integrace rozdělit na jednotlivé segmenty a zkoumat je jak zvlášť, tak i dohromady, protože ovlivňují celkové povědomí, chování a jednání slovenské menšiny na našem území.

Což se například může dít v převládajících smíšených manželstvích, kde budu zkoumat, kolik je národnostně stejnorodých a nestejnorodých sňatků, jak děti vzešlé z těchto manželství ovládají slovenštinu, jakým způsobem se v té rodině jazyk používá, jak se zúčastňují slovenských kulturních akcí atd. Dané skutečnosti do určité míry negativním způsobem ovlivňují výši dotací, což je mj. způsobeno tím, že Slováci nepožadují výuku ve slovenštině. Jazyková gramotnost následně ovlivňuje vzdělávací politiku a na ni navazující systémové kroky.

Projekt se dál ubíral směrem k sociálním skupinám. V rámci těchto komunit budu zkoumat, v jakých sociálních skupinách jsou silnější, v jakých naopak slabší tendence se plně asimilovat a využívat svá práva (sociální, věková, regionální atd.).

Výzkumný soubor a prostorové vymezení výzkumu

V roce 1991 činil počet příslušníků slovenské menšiny na našem území téměř 315 000 osob.[115] Postupně se počet začal snižovat, což ukázaly také výsledky posledního sčítání lidu v ČR v roce 2011.

Detailnější informace k této problematice poskytl doc. PhDr. Jaromír Slušný CSc. ve svém příspěvku na Stálé konferenci v Bratislavě, která se konala v roce 2014: *„Z národnostných menšín slovenská predstavuje najväčšiu položku - 147 152 obyvateľov. Za nimi nasledujú Ukrajinci – 53 253, Poliaci – 39 096, Vietnamci – 29 660, Nemci 18 658, Rusi 17 872, Maďari 8920... Podľa oficiálnej štatistiky teda v ČR žije 147 152 príslušníkov slovenskej menšiny. (Ide o spresnený údaj, pretože podľa prvých výsledkov bol uvádzaný počet 149 140 Slovákov a Sloveniek.)“.*

Výše zmíněnou informaci potvrzuje i údaj Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) ze sčítání lidu, provedeného v ČR v roce 2011, kde ČSÚ uvádí 300 000 příslušníků[116] slovenské menšiny s tím, že má mírně stoupající tendenci oproti sčítání provedeném v roce 2001. Pro přehlednost zde uvádím i doplňující tabulky:

Tab. 1: Slovenská menšina v ČR podle výsledků sčítání k 26. 3. 2011

		Počet obyvatel ČR celkem	z toho			
			státní občanství SR	národnost slovenská	mateřský jazyk slovenský	místo narození SR
Počet obyvatel	abs.	10 436 560	82 251	147 152	154 465	289 573
	rel.	100,0	0,8	1,4	1,5	2,8

Zdroj: ČSÚ

[115] Srov. *Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí* [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: http://www.uszz.sk/sk.

[116] Srov. STEHLÍK, M. (2015) *Slovensko: Země probuzená, 1918-1938*, s. 134.

Graf 1, 2: Vývoj národnostních menšin podle výsledků sčítání lidu 1921 - 2011

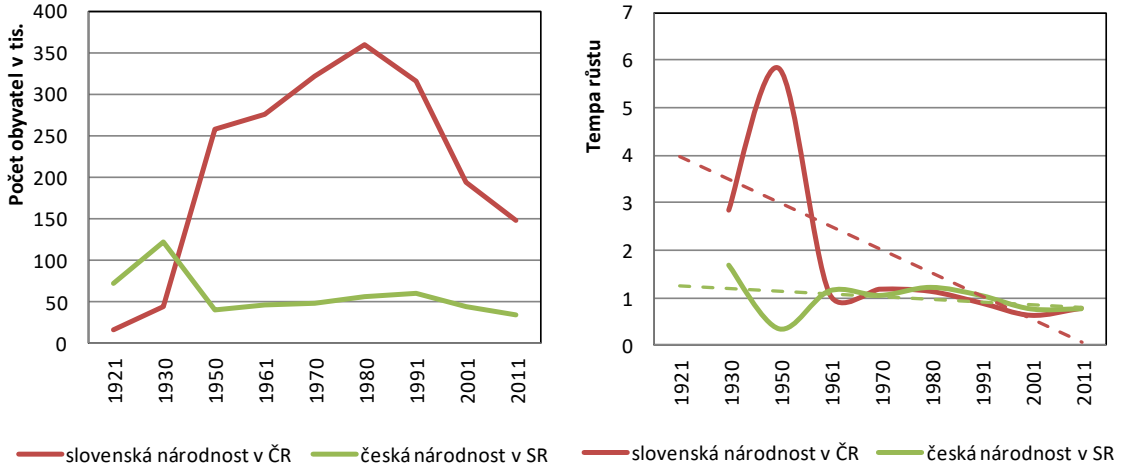

Zdroj: ČSÚ

Typ a způsob výběru

K určení výběrového souboru byl užit nepravděpodobnostní kvótní výběr. První kvótou bude občanství člověka. Druhou kvótu, kterou použiju pro výběr, byl věk (do 30, do 50, nad 50 let). Následnou kvótou bylo pohlaví (ve výběrovém souboru by měla být rovnoměrně zastoupena obě pohlaví). Poslední kvótou bylo místo pobytu (tato kvóta je důležitá z hlediska vytvoření přehledu rozptylu příslušníků slovenské menšiny na území České republiky a jejich největší koncentraci).

Metody výzkumu

Rozhovory

V rámci plnění vlastního cíle jsem provedla výzkum ve dvou rovinách. Pro získání relevantních informací použiji metodu řízených osobních rozhovorů standardizovanou formou. Metoda rozhovoru je charakterizována předem připravenými otázkami s možností doplnění dalších otázek v průběhu samotného rozhovoru, které jsou položeny dotyčným respondentům.

Rozhovor je v současné době považován za nejfrekventovanější metodu terénních výzkumů, která výzkumníkovi nabízí informace, jež jsou autentické, a proto nedochází k žádnému zkreslení. Právě to je důvod, proč jsem si tuto metodu zvolila. Vzhledem k tomu, že metoda řízených rozhovorů je časově náročná, provedu čtyři rozhovory.

Respondenti, které jsem oslovila k těmto rozhovorům, byli předem vybráni. Rozhovory byly provedeny s 5 institucemi, které se zabývají rozvojem slovenské kultury na území České republiky. Tento vybraný vzorek i přes malou četnost respondentů podává důležité informace a reflexi o současném stavu pobytu a života Slováků na území České republiky.

Dotazníková akce

Další metodou bude dotazníková akce, která bude probíhat v rámci celé České republiky. Dotazníky jsem použila z důvodu jejich kvalitativní funkce, která mi umožní prozkoumat větší procento respondentů. Tyto dotazníky byly distribuovány zprostředkovaně do rukou respondentů elektronického zpracování. Cílovou skupinou zde budou občané Slovenska, kteří žijí na území České republiky, chodí zde do práce nebo studují a účastní se nejrůznějších akcí.

Dotazníková akce byla provedena pod záštitou *Obce Slováků v Praze* a jejich hlavních představitelů, a představitelů *Světového sdružení Slováků žijících v zahraničí*. Dotazníky byly rozeslány pomocí internetových portálů příslušníkům slovenské národnostní menšiny a do všech regionálních slovenských obcí po celé ČR. Což znamená do 14 obcí, které ukazují rozmístění Slováků na území České republiky. Přes Světové sdružení Slováků žijících v zahraničí budou osloveny další slovenské spolky, jako *Česko-slovenský inštitút, Česko-slovenská scéna, Slovensko-český klub*, apod. I přes tuto rozsáhlou akci ještě využiji i další informační zdroje, jako je *Facebook* a *Survio*, jejichž prostřednictvím dotazník rozešlu dalším uživatelům.

V rámci této metody počítám s validní návratností vyplněných dotazníků přibližně 200 dotazníků.

V následující tabulce uvádím počty příslušníků slovenské národnostní menšiny ze sčítání z roku 2011:

Praha	23 089
Středočeský kraj	17 474
Jihočeský kraj	6 602
Plzeňský kraj	7 982
Karlovarský kraj	7 217

Ústecký kraj	12 033
Liberecký kraj	6 053
Královéhradecký kraj	5 638
Pardubický kraj	4 789
Kraj Vysočina	2 989
Jihomoravský kraj	14 106
Olomoucký kraj	7 306
Zlínský kraj	5 806
Moravskoslezský kraj	26 068

Předpokládám, že nezkontaktuji všechny respondenty, a proto pokládám výše zmíněný parciální vzorek 100 dotazníků za reprezentativní. Sběr dat pomocí dotazníků probíhal, jak jsem již výše řekla, pomocí *Obce Slováků*, která zajistila distribuci dotazníků k jejím členům v jednotlivých regionálních obcích, ale i známým a přátelům těchto členů. S pomocí *Světového sdružení Slováků žijících v zahraničí* a *Slovensko-českého institutu* byly distribuovány dotazníky přes emailové adresy, *Facebook* a další webové aplikace k dalším příslušníkům slovenské národnostní menšiny.

Dotazníková akce byla provedena pod záštitou *Světového sdružení Slováků v zahraničí*, *Obce Slováků* a jejich hlavních představitelů a *Slovensko-českého klubu*. Dotazníky byly distribuovány do všech regionálních slovenských obcí po celé ČR. Jako další zdroj pro získání informací z dotazníků jsem použila *Facebook*, *Google* – dotazníky a osobní účast na kulturních akcích slovenských institucí.

Vycházela jsem z předpokladu návratnosti dotazníků v celkové výši zhruba 200 kusů. Z takto nastaveného počtu se mi vrátilo celkem 120 plně vyplněných dotazníků z celého území ČR. Vrácené dotazníky prošly kontrolou, kterou byla zjištěna míra chybovosti. Vzhledem k této skutečnosti jsem byla nucena vyřadit 20 dotazníků, které nemohly být pro potřeby výzkumu použity, a to z důvodu nesplněný povinných atributů.

Pro lepší přehlednost vyhodnocení dotazníkové akce, uvádím grafy a tabulky ke každé z otázek, ke které se respondenti vyjadřovali. První tři otázky byly zaměřeny na sociodemografické údaje. Zbytek otázek už byl zaměřen na zodpovězení hypotéz a otázek stanovených na začátku diplomové práce.

A. Sociodemografické údaje

První otázka byla zaměřena na věk respondentů, zde se ukázalo, že 2/3 dotazníků bylo vyplněny ženami. Pro přehlednost uvádím i graf s procentuálním vyjádřením.

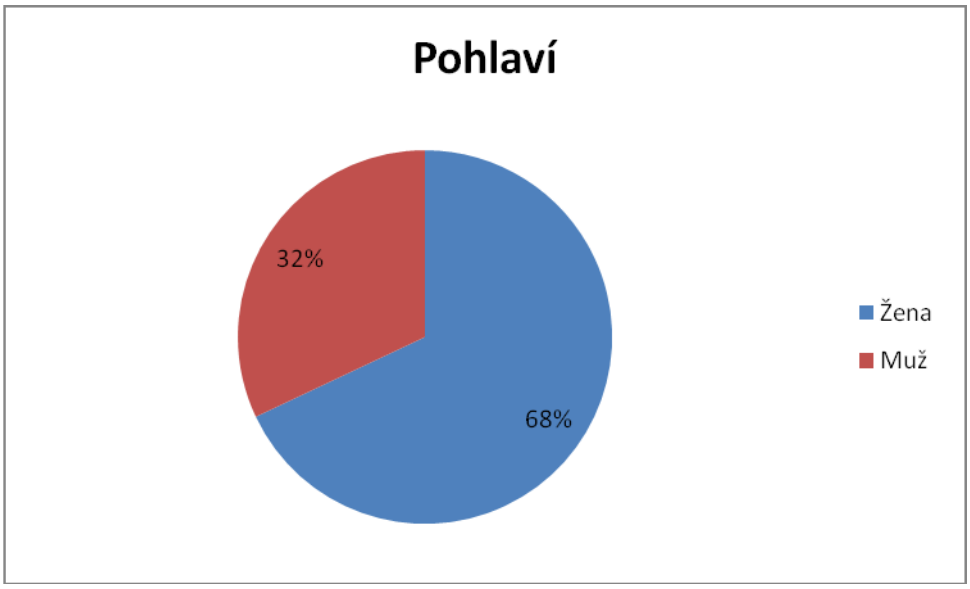

Druhá otázka se týkala věku respondentů. Zde se ukázalo, že přes 60 % z nich bylo ve věku do 30 let.

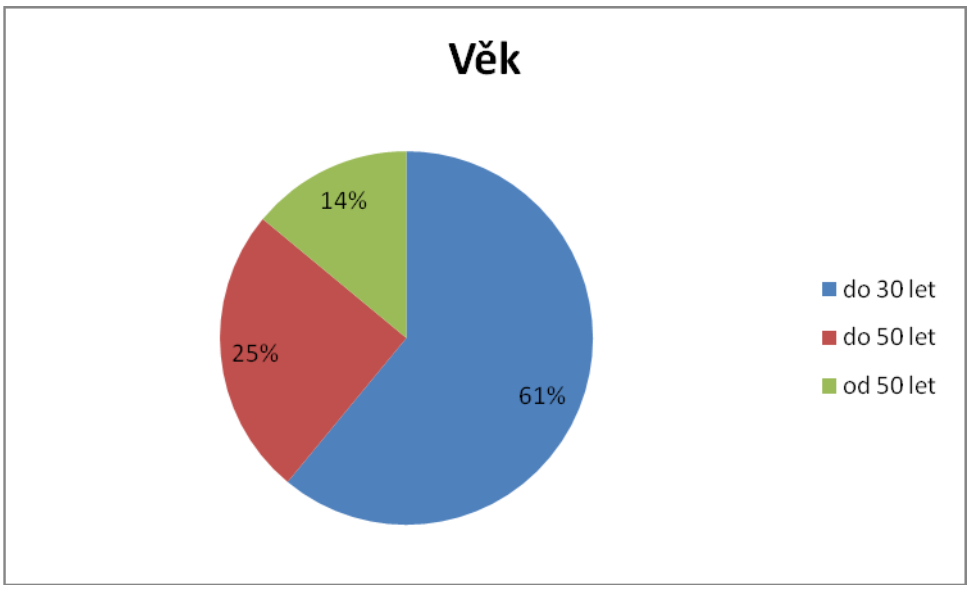

Třetí otázkou byl dotaz na bydliště respondentů. Nejvíce, tzn. 80 %, jich bydlí v Praze. Na druhém místě byl Středočeský kraj a na třetím místě kraj Moravskoslezský.

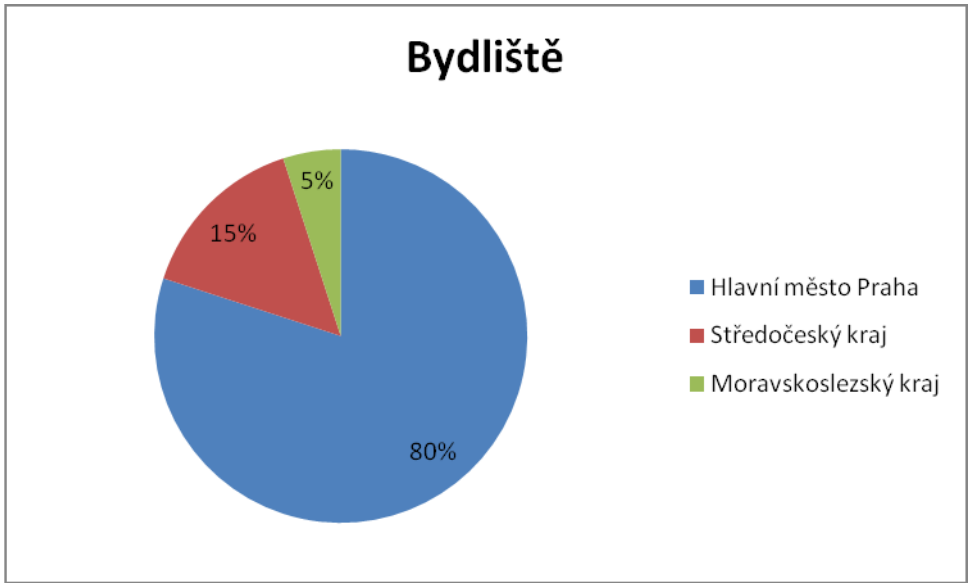

B. Výzkumné otázky

Otázka č. 1 **Co Vás vedlo k opuštění země původu? Uveďte je.**	
A. Studium	42
B. Práce	38
C. Politická situace	17
D. Ekonomická situace	3

Graf č. 3

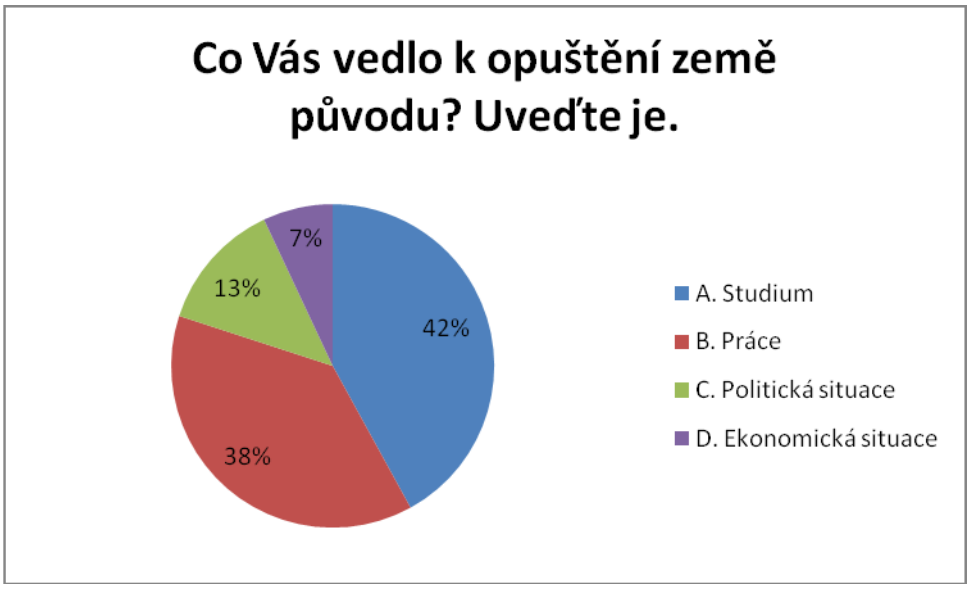

U otázky č. 1 respondenti uváděli odpovědi, ze kterých při vyhodnocení vzešly 4 nejčastější odpovědi. Na tuto otázku proto odpovědělo 42 % z nich, že důvodem pro opuštění země, byly lepší podmínky pro studium. Druhou nejčastější odpovědí byly pracovní příležitosti. Předposlední pak byla současná politická situace na území Slovenské republiky a poslední pak jejich osobní ekonomická situace.

Otázka č. 2 **Přišli jste původně do České republiky?**	
A. Samostatně	68
B. S partnerem/ s manželem	25
C. S dětmi	7

Graf č. 4

Na otázku č. 2 odpověděla většina respondentů (68 %), že do České republiky přišli sami. Druhou nejčastější odpovědí bylo s partnerem nebo manželem (25 %). Necelých 10 % respondentů přišlo do České republiky s dětmi.

Otázka č. 3 **S kým se stýkáte ve Vašem volném čase (myšleno krajanské spolky a instituce)?**	
A. Nikdo	45
B. Kamarádi	22
C. Akce na internetovém portálu somvprahe.sk	20
D. Kolegové z práce	10
E. Pravidelná setkání s krajany – Společnost M. R. Štefánika, Slovensko – český klub.	3

Graf č. 5

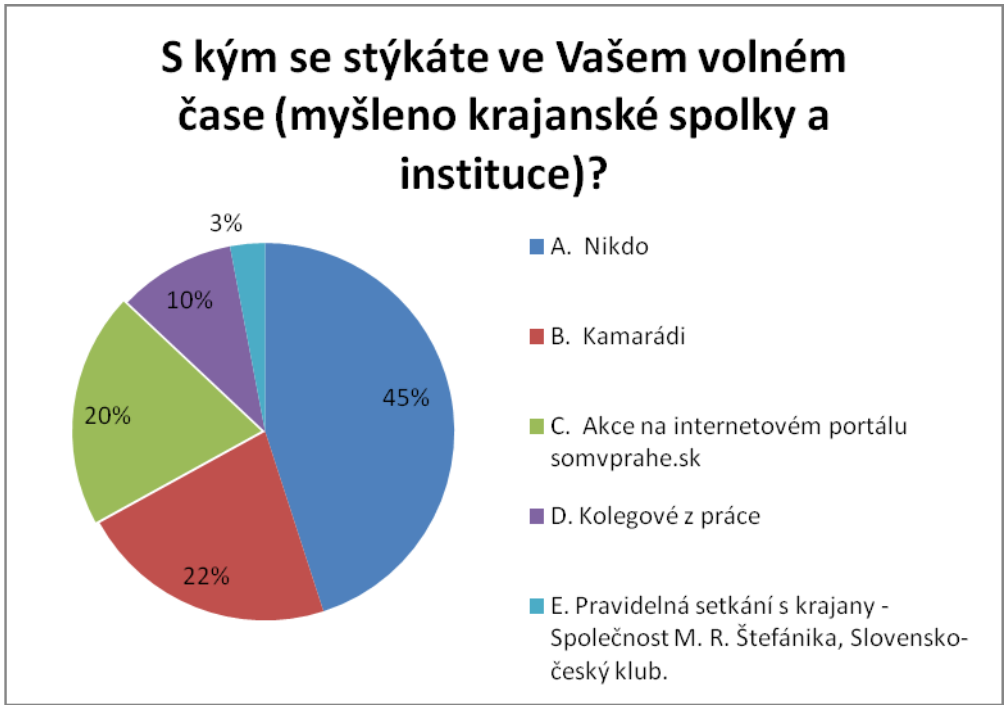

U otázky č. 3 nastala stejná situace jako u otázky č. 1. Většina odpovědí se shodovala a ukázala mi 5 nejčastějších odpovědí. Na otázku tedy 45 % respondentů odpovědělo, že se ve svém volném čase s nikým nesetkávají. Dalších 22 % respondentů odpovědělo, že svůj volný čas tráví ve společnosti kamarádů. Třetí největší skupinou byli respondenti, kteří odpověděli, že pravidelně sledují internetové stránky somvprahe.sk, které pořádají své vlastní akce. Čtvrtou odpovědí pak byli kolegové z práce a poslední s nejmenším procentem odpovědí byla pravidelná setkání s krajany v příslušných institucích.

Otázka č. 4 **Jakým jazykem mluvíte s matkou/otcem/sourozenci?**	
A. Mateřským jazykem	87
B. Česky	11
C. Mateřským jazykem i česky, záleží na situaci	2

Graf č. 6

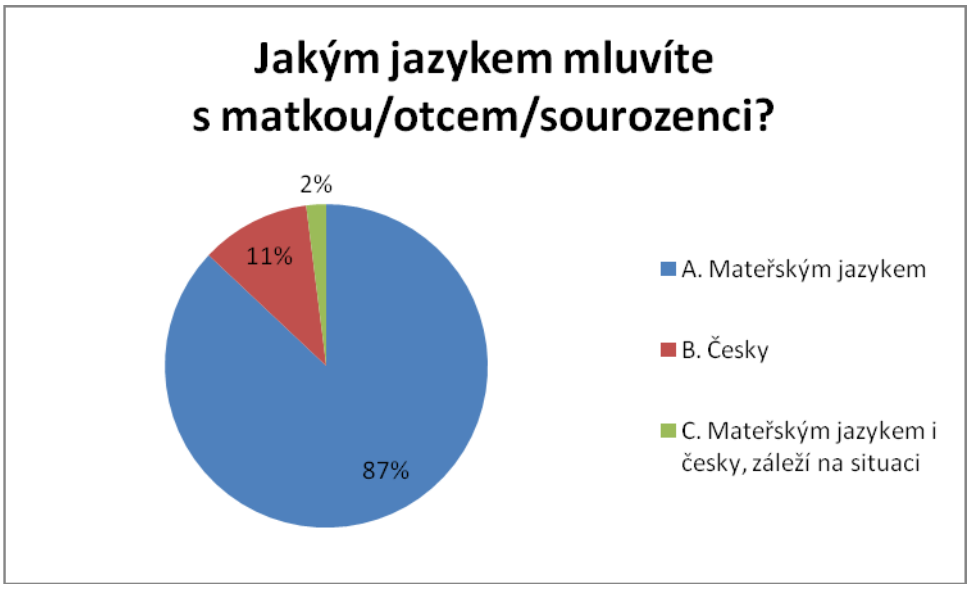

Na otázku č. 4 odpověděla většina respondentů, v tomto případě 87 %, že se svými příbuznými nejčastěji mluví mateřským jazykem. Druhou skupinou, s pouhými 11 %, byla odpověď, že mluví česky a poslední se 2 % byla odpověď s možností, podle situace. Tato otázka ukazuje, že slovenský jazyk se u příslušníků slovenské národnostní menšiny stále zachovává a nedochází k jeho ovlivnění českým jazykem.

Otázka č. 5 **Jak často navštěvujete zemi původu Vašich rodičů?**	
A. Několikrát ročně	83
B. Jednou ročně	9
C. Jednou za několik let	7
D. Nikdy	1

Graf č. 7

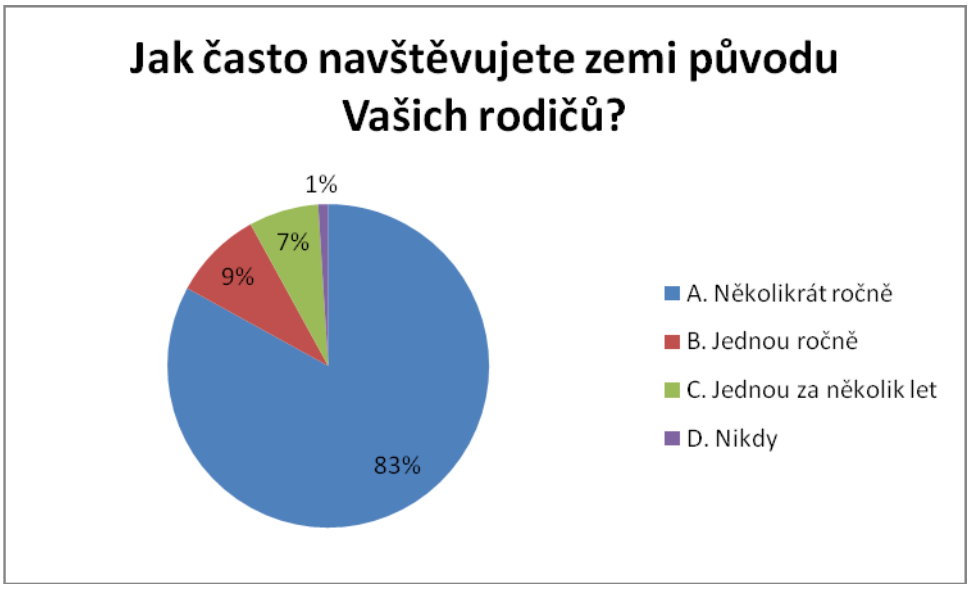

Na otázku č. 5 odpověděla většina respondentů, v tomto případě 83 %, že rodnou zemi, tedy Slovenskou republiku, navštěvují několikrát ročně. Druhou nejčastější odpovědí byla možnost, že ji navštěvují pouze jednou ročně. Další byla odpověď, že svou původní zemi navštěvují aspoň jednou za několik let. Poslední odpovědí, s hodnotou 1 %, byla odpověď, že ji nikdy nenavštěvují a zdržují se mimo ni.

Otázka č. 6 **Myslíte si, že dochází k výraznější cílové koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?**	
A. Nedochází	21
B. Dochází	28
C. Nevím	51

Graf č. 8

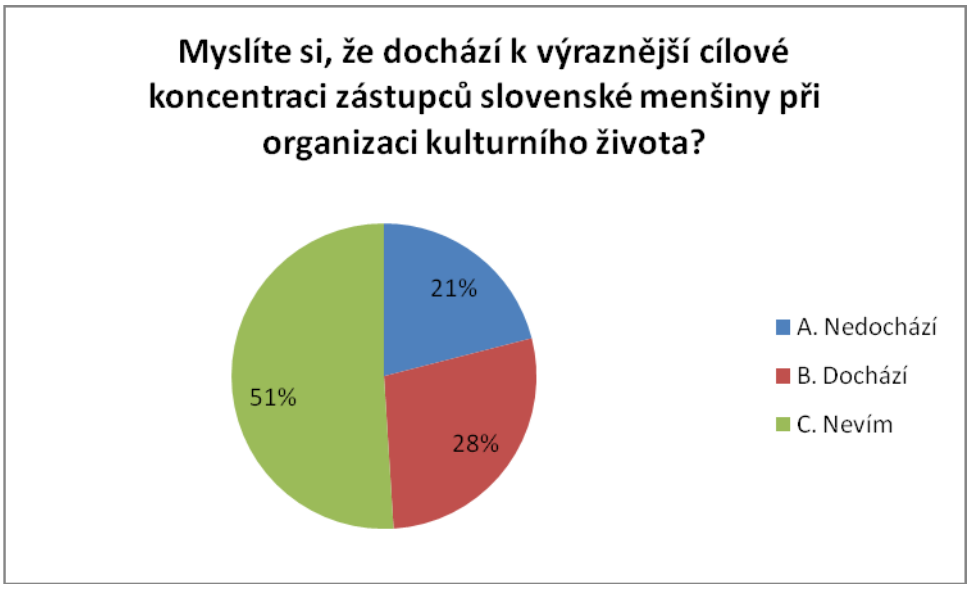

Na otázku č. 6 odpověděla většina respondentů, tzn. 51 %, že neví, jestli dochází k cílené koncentraci. Další nejčastější odpovědí je, že dochází k cílené koncentraci, a to nejčastěji na kulturních akcích, které jsou pořádány slovenskými institucemi na území České republiky. Poslední odpovědí byla možnost, že nedochází.

Otázka č. 7 **Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?**	
A. Ano	58
B. Ne	42

Graf č. 9

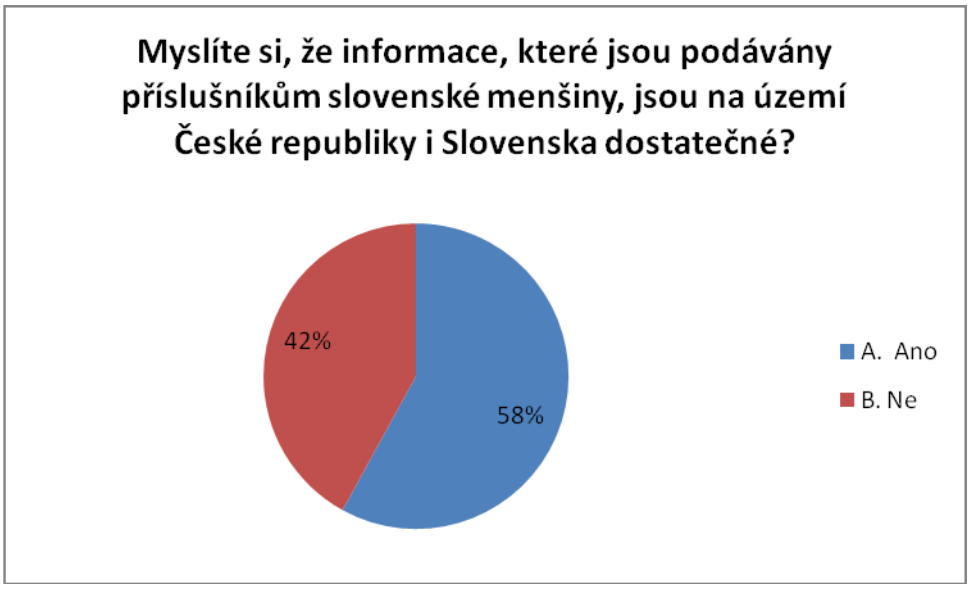

Otázka č. 7 je podle odpovědí respondentů značně komplikovaná. 58 % z nich odpovědělo, že informace jsou podávány v dostatečné míře a mají k nim přístup. Naopak 42 % respondentů si myslí, že informace nejsou všem dostupné a nejsou ani podávány v dostatečné míře.

Otázka č. 8 **Myslíte si, že jste dostatečně seznámeni se všemi právy, které jako příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky máte?**	
A. Ano	55
B. Ne – jaké byste navrhovali zlepšení	45

Graf č. 10

Na otázku č. 8 většina respondentů odpovídala velmi těžce. Bylo to způsobeno, podle jejich slov, tím, že se o práva nikdy moc nezajímali, a to z toho důvodu, protože je ve větší míře nepotřebovali. Nicméně s odpovědí vyplývá, že většina, celých 65 %, si práva neuvědomuje a neví, jak s nimi zacházet. Jako doplněk v podobě řešení, které by jim tuto oblast přiblížilo, navrhovali odborné semináře pořádané slovenskými, ale i českými institucemi, osvětu v médiích a kulturní akce zaměřené na tuto oblast.

Otázka č. 9 **Myslíte si, že právní dokumenty zajišťující práva národnostních menšin v České republice jsou nastavena odpovídajícím způsobem?**	
A. Ano	60
B. Ne	15
C. Nevím	25

Graf č. 11

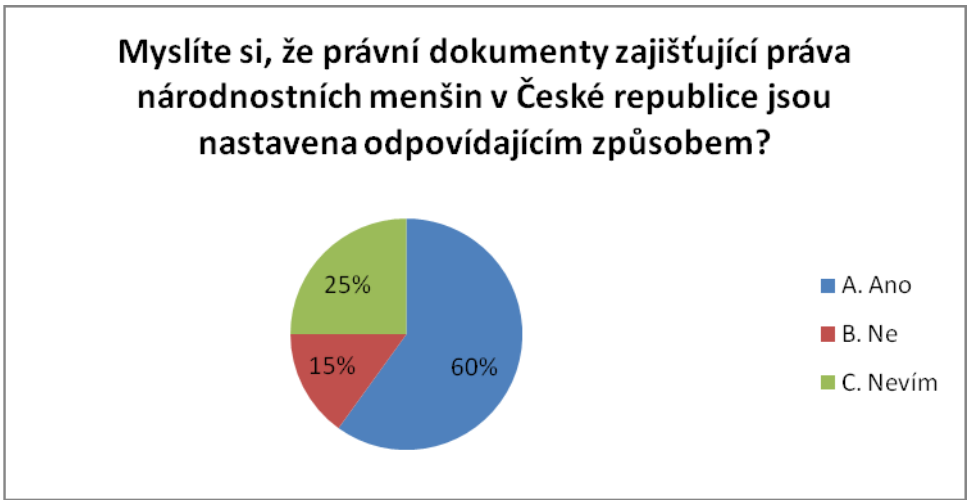

Na otázku č. 9 odpověděla většina respondentů tak, že 60 % z nich si myslí, že právní dokumenty, které upravují postavení národnostních menšin na území České republiky, jsou nastaveny správně. Celkem 25 % tuto oblast nedokáže posoudit, protože se o ni nezajímá. Naopak 15 % respondentů se domnívá, že právní systém České republiky v této oblasti není dobře nastaven a je potřeba ho více přizpůsobit potřebám národnostních menšin.

Otázka č. 10 **Co je hlavní důvod rozhodování, zda se Váš potomek/potomci budou učit slovenský jazyk?**	
A. Vazba na Slovensko	36
B. Slovensky hovořící rodiče	28
C. Špatná česká gramatika	6
D. Zachování národní identity	20
E. Místo pobytu	10

Graf č. 12

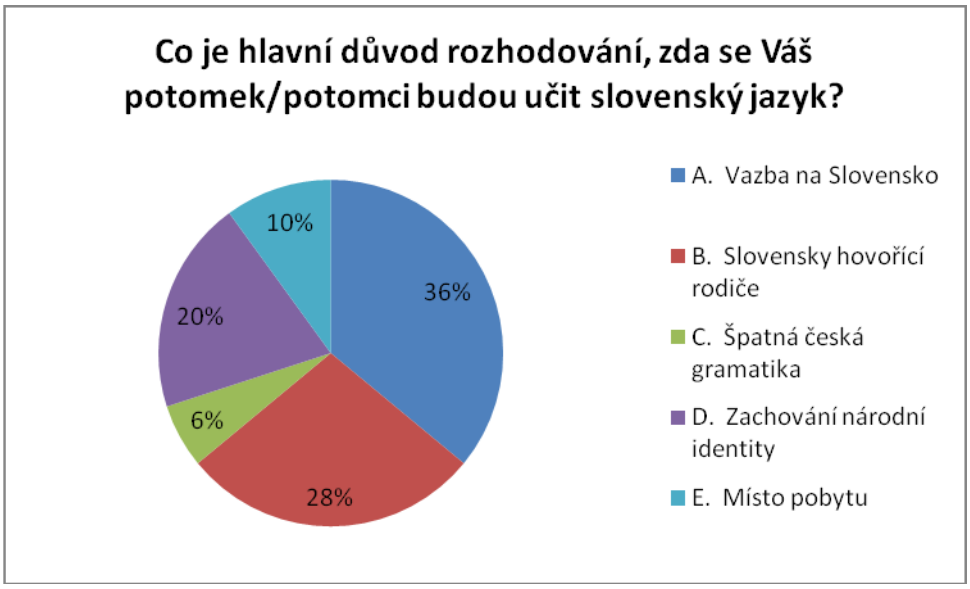

Odpovědi na otázku č. 10 byly velmi různorodé, ale i přes to se v nich objevovaly stejné odpovědi. Největší skupinou odpovědí s 36 % byla možnost – vazba na Slovensko. Druhou skupinou byli slovensky hovořící rodiče. Třetí největší skupinou s 20 % odpovědí byla možnost zachování národní identity. Předposlední skupinou bylo místo pobytu a poslední lidé, kteří špatně ovládají gramatiku českého jazyka, a z toho důvodu nechtějí ani své potomky učit česky.

Otázka č. 11 **Jaký aspekt rozhoduje pro používání nebo nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a Vaším partnerem?**	
A. Žádný, oba jsou Slováci	64
B. Tlak společnosti	10
C. Individuálnost	26

Graf č. 13

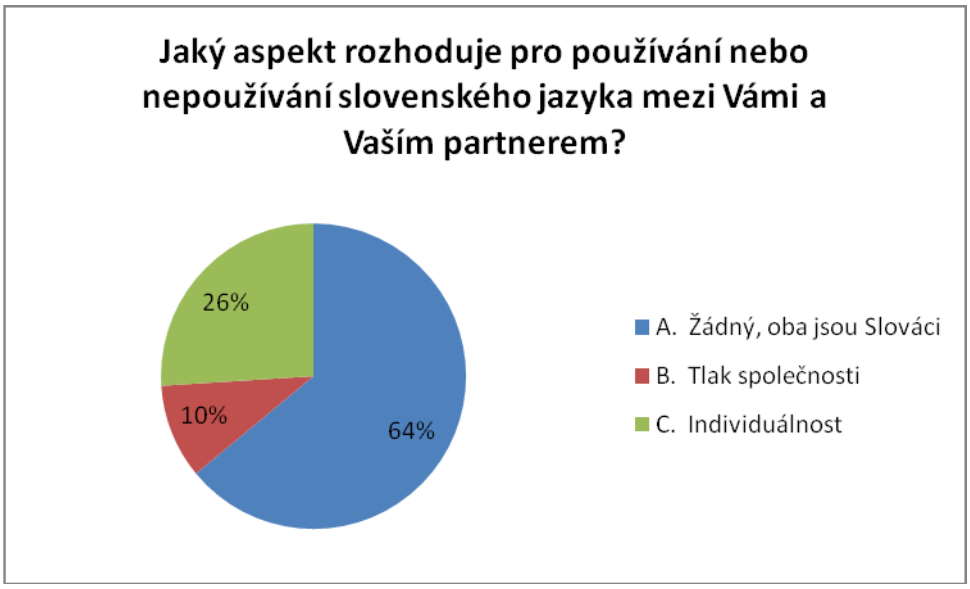

Na otázku č. 11 odpověděla většina respondentů, celých 64 %, že pro použití slovenského jazyka je důležitá národnost a fakt, že oba partneři jsou Slováci. Druhou nejčastější odpovědí bylo vlastní rozhodování, jak spolu budou mluvit. Třetí odpovědí, pouze s 10 % byla možnost, že je také důležitý tlak společnosti a nechápavost při použití slovenského jazyka, a to např. v úředním styku.

Otázka č. 12 **Zúčastňujete se kulturních akcí, které pořádají slovenské spolky a instituce?**	
A. Ano – jmenujte některé	52
B. Ne – proč se jich nezúčastňujete	32
C. Občas	16

Graf č. 14

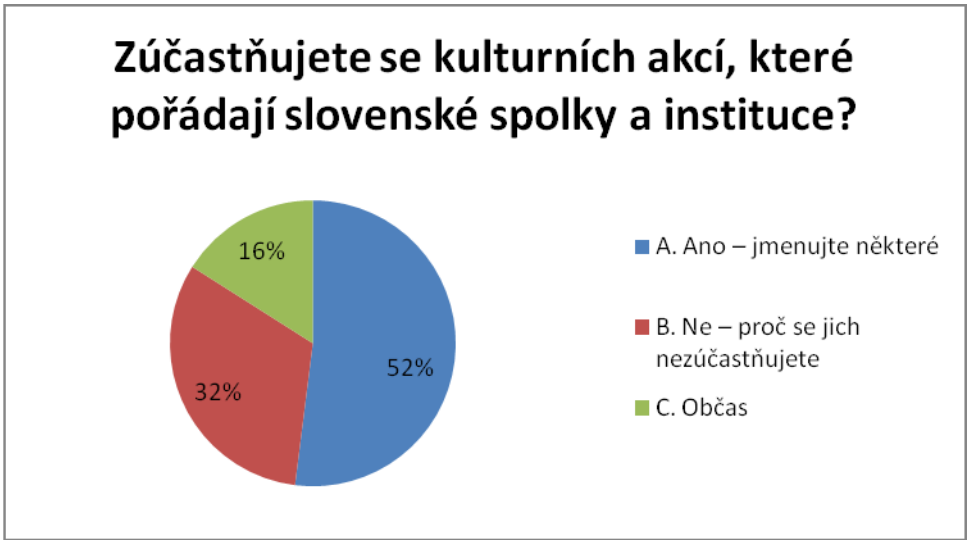

V odpovědích respondentů v otázce č. 12 je vidět, že se Slováci kulturních akcí, které pořádají slovenské spolky a instituce zúčastňují. Mezi tyto spolky patří *Limbora*, *Slovenský dom v Prahe*, *Slovenský institut v Prahe*. Druhou nejčastější odpovědí pak byla možnost ne, protože nemají čas nebo je to nezajímá. Poslední odpovědí byla možnost občas.

Otázka č. 13 **Myslíte si, že je nutné, aby byla zachována svébytnost slovenské národnostní menšiny v České republice?**	
A. Ano	90
B. Ano, ale není plně využívána.	3
C. Ne, není potřeba	7

Graf č. 15

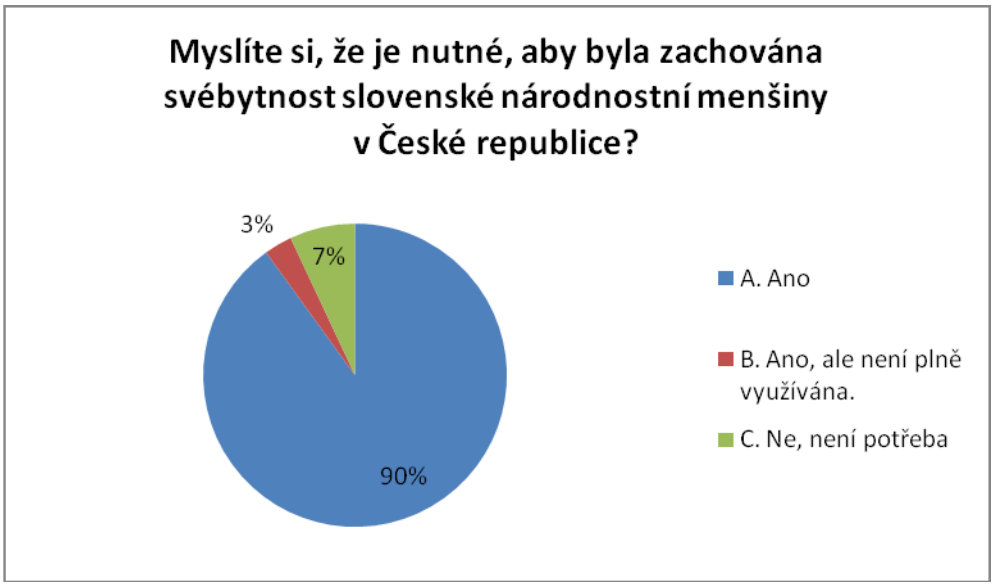

V otázce č. 13 se ukázalo, že zachování svébytnosti slovenské národnostní menšiny je důležité. Druhou nejčastější odpovědí byla možnost, že není potřeba ji zachovávat a poslední, že ano, ale není plně využívána.

Otázka č. 14 **Myslíte si, že pomáhají mezinárodní smlouvy a úmluvy řešit otázku slovenské národnostní menšiny na území ČR?**	
A. Ano	15
B. Ne	19
C. Nevím	66

Graf č. 16

V odpovědích respondentů v otázce č. 14 je vidět, že většina, tedy 66 % respondentů se o tuto oblast nijak nezajímá. Nicméně někteří z nich podotkli, že by bylo určitě zajímavé se do takových smluv podívat a zjistit, jaký segment fungování společnosti upravují. Další odpovědi „ne“ a „ano“ získaly téměř shodný počet podporovatelů. Z toho je patrné, že pokud již nějaké povědomí mají, není zcela zřejmé, zda jsou mezinárodní smlouvy výhodou či nevýhodou.

Otázka č. 15 **Ovlivňuje menšinovou politiku používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu využitím dotačních titulů?**	
A. Ano	33
B. Ne	50
C. Nedokážu posoudit.	17

Graf č. 17

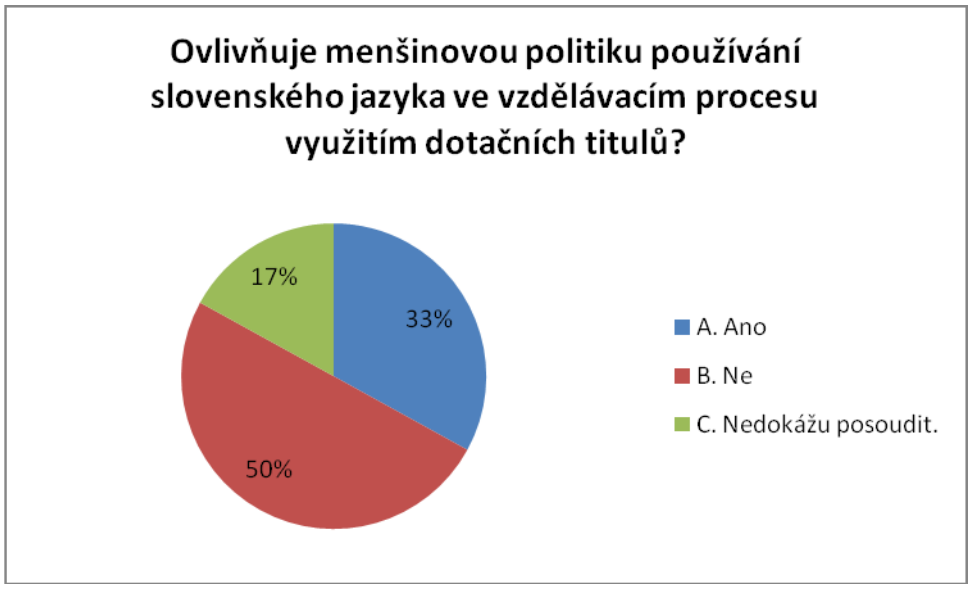

Z odpovědí respondentů v otázce č. 15 je zřejmé, že zájem o menšinovou politiku je poměrně velký. Nicméně 50 % z nich si myslí, že menšinová politika na základě dotací používání slovenského jazyka nijak neovlivňuje. Druhou nejčastější odpovědí byla možnost, že menšinová politika ovlivňuje používání jazyka, a to především pomocí dotací, které jsou poskytovány na rozvoj kulturních akcí, vzdělávacích programů aj. Poslední odpovědí se 17 % byla možnost, že tuto oblast nedokážou posoudit.

Celkové shrnutí dotazníkové akce

Závěrem lze konstatovat, že vzhledem k pomoci uvedených informačních kanálů a institucí se mi podařilo získat 100 dotazníků. Samotná dotazníková akce byla na sběr dotazníků komplikovaná z důvodu nezájmu o tuto oblast. Ale i přes tento fakt lze získané dotazníky považovat jako relevantní a jejich počet dostatečný pro tuto práci. Vzhledem k tomu, že celkový počet dotazníků byl pouze segmentem pro vytvoření databáze informací, je zřejmé, že odpovědi na otázky nelze generalizovat.

Podle výsledků dotazníkové akce lze konstatovat, že nejvíce respondentů bydlí v hlavním městě Praze. Další větší koncentrace respondentů je ve Středočeském, popřípadě Moravskoslezském kraji. Tento fakt ukazuje na to, že hlavní město Praha poskytuje největší studijní i pracovní příležitosti. Středočeský kraj, který se

v odpovědích objevil jako druhá nejčastější odpověď, je pro svou blízkost k hlavnímu městu strategickým bydlištěm. Co se týká Moravskoslezského kraje, je nejpravděpodobnější verzí skutečnost, že územní blízkost k zemi původu, tedy Slovenské republice, v každodenním životě respondentů má velkou a nezastupitelnou roli.

Tento fakt souvisí i s první otázkou, která ukázala, že 42 % respondentů opustilo Slovenskou republiku pro lepší studijní i pracovní příležitosti. Když se rozhodli, že zemi původu opustí, většinou ji opustili sami, což mi potvrdilo 68 % respondentů.

V další otázce, která se týkala trávení volného času, se ukázalo, že většina respondentů se s nikým nesetkává, popřípadě, a to v celých 22 %, se stýkají pouze se svými kamarády. Ukázalo se, že i přes to, že slovenské instituce a organizace nabízejí kulturní programy, stále jejich nabídka není dostatečně pestrá, aby přilákala větší množství lidí.

V otázce jazyka většina respondentů odpověděla, že nejčastěji mluví svým mateřským jazykem. Je to také způsobeno tím, že častokrát nezvládají gramatiku českého jazyka nebo, a to především, se snaží zachovávat linii rodiny a tradice, které si s sebou přinesli ze Slovenské republiky.

S touto otázkou souvisí i další, která byla zaměřena na četnost návštěv v původní zemi. Většina respondentů, tedy 83 % odpověděla, že svou domovinu navštíví několikrát za rok. Objevily se však odpovědi, že svou rodnou zemi nenavštěvují vůbec.

V otázce, která byla zaměřena na cílenou koncentraci lidí slovenského původu, se objevily odpovědi, že častokrát neví, zda dochází nebo ne, protože se o tuto oblast nezajímají.

Další otázka, zaměřená na dostupnost informací, vytvářela respondentům problémy, protože často nebyli schopni říci, zda informace jsou podávány v dostatečné míře a kde informace o svých právech mají hledat. Tento fakt byl způsobem i tím, že nikdy ve větší míře taková práva nepotřebovali, takže se o to ani nezajímali.

Otázka zaměřená na osvětu menšinových práv a na to, zda jsou s nimi seznámeni, se ukázala jako další komplikovaná otázka, protože se opět o tuto oblast většina nezajímala. A pokud se o ni někdo zajímal, tak si myslí, že informace jsou dostatečné.

Otázka právní legislativy, která upravuje postavení národnostních menšin je podle respondentů v České republice správně nastavena. Čtvrtina z respondentů se o tuto oblast nezajímá, a proto nemůže odpovědět, zda ano nebo ne.

V dotazníkové akci se otázky týkající se jazyka a jeho přenesení na děti staly nosnými otázkami, protože v těchto otázkách se ukázalo, že zachování jazyka a jeho používání v dalších generacích je stále aktuální a proces asimilace zde neprobíhá. Tato diferenciace od české majoritní společnosti se projevuje i v účasti na kulturních akcích slovenských institucí a organizací. Účast však podle jejich slov není tak velká, a to proto, že často programy nejsou zaměřeny pro mladé lidi.

Závěrem lze říci, že svébytnost slovenské národnostní menšiny je stále silná a i podle odpovědí v dotaznících se stále zachovává. A to i přes fakt, že nadstandardní vztahy a blízkost mezi oběma národy, jak kulturní, jazyková nebo historická, ale i podobnost na mezinárodní scéně, je velká.

Rozhovory

Rozhovory s institucemi byly provedeny na území Prahy a z toho důvodu, že je Praha, jako hlavní město ČR, logicky místem s vyšší četností výskytu takových institucí. Další rozhovory byly provedeny pomocí dostupných možností internetu a aplikací, jako jsou *Skype* nebo *Twitter*. Všechny rozhovory, i přes dostatečnou časovou dotaci přípravy a jejich realizaci, byly ovlivněny stručností odpovědí jednotlivých respondentů. To ovlivnilo kvalitativní složku analýzy zaznamenaných rozhovorů. I přes to však věřím, že odpovědi mají dostatečnou relevanci a dokážou mi potvrdit či vyvrátit stanovené otázky, hypotézy a v konečném důsledku i některé cíle práce.

Rozhovor č. 1

První rozhovor byl proveden s vedením *Slovensko-českého klubu*. Jejich organizace má působnost v hlavním městě Praze a organizuje nejrůznější akce, jako jsou vernisáže, různé besedy, ale i spolupracuje s dalšími organizacemi, jako je *Slovenský institut* a *Slovenský dom v Prahe*,

1. Znáte důvody, které přiměly příslušníky slovenské menšiny k opuštění země původu? Uveďte je.

   K opuštění země původu je vedla především práce, studium, ale i sňatky.

2. Myslíte si, že se Slováci cítí v České republice jako plnohodnotná menšina?

   Ano, ale někteří toto označení nemají rádi.

3. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin jsou v České republice nastavena odpovídajícím způsobem?

   Ano, je nastaveno odpovídajícím způsobem, ale stát je častokrát pasivní a neustále objem dotací snižuje.

4. Myslíte si, že jste jako instituce dostatečně seznámeni se všemi právy, které mají příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky?

   Ano.

5. Myslíte si, že mezinárodní smlouvy a úmluvy pomáhají řešit otázku slovenské národnostní menšiny v ČR?

   Ano, představují garanci práv. Díky Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků vznikl i nový dotační program.

6. Je slovenský jazyk jedním z determinantů formování chování a vnímání vlastní osoby slovenského příslušníka?

   Ano.

7. Jaký aspekt rozhoduje pro používání / nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a spolupracujícími partnery?

   Hovoří především slovensky, i přes to, že čeština nebo jiný jazyk je srozumitelnější.

8. Ovlivňuje využití dotačních titulů menšinovou politiku při používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu?

   Ano, ale pouze částečně.

9. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?

   Ne, protože především Česká televize neplní své zákonné povinnosti.

10. Kdy začala Vaše instituce spolupráci s občany Slovenské republiky?

    Spolupráce začala od vzniku instituce, a to v roce 1996.

11. Jakým způsobem začala *Vaše instituce* spolupráci s občany Slovenské republiky a jaké kulturní akce pro ně připravuje?

    V této oblasti spolupráce nejde pouze o občany Slovenské republiky, ale také o příslušníky menšin obecně. Připravujeme pro ně různé druhy akcí.

12. Navštěvují občané slovenské menšiny tyto kulturní programy? S jakou četností?

    Naše akce občané navštěvují hodně často.

13. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?

    Ano, dochází k výraznější koncentraci.

14. Je podle Vašeho názoru postačující počet pořádání kulturních akcí na území České republiky jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost?

    Není postačující, a to především v menších městech.

Rozhovor č. 2

Druhý rozhovor byl proveden s vedením Slovenského domu v Prahe. Jejich organizace má taktéž působnost v hlavním městě Praze a organizuje velké množství akcí. Mezi tyto akce patří například konference s nejpalčivějšími tématy slovenské národnostní menšiny na území České republiky, besedy, křty knih za účasti slovenského velvyslance nebo zástupců české herecké scény.

1. Znáte důvody, které přiměly příslušníky slovenské menšiny k opuštění země původu? Uveďte je.

   Někteří se již v České republice narodili. Ostatní především přišli z pracovních, studijních nebo rodinných důvodů.

2. Myslíte si, že se Slováci cítí v České republice jako plnohodnotná menšina?

   Ano.

3. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin jsou v České republice nastavena odpovídajícím způsobem?

   Ano.

4. Myslíte si, že jste jako instituce dostatečně seznámeni se všemi právy, které mají příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky?

   Ano.

5. Myslíte si, že mezinárodní smlouvy a úmluvy pomáhají řešit otázku slovenské národnostní menšiny v ČR?

   Ano. A to především Rámcová úmluva o právech národnostních menšin a Evropská charta regionálních či menšinových jazyků, ale i bilaterální úmluva, která obsahuje některé garance státní politiky.

6. Je slovenský jazyk jedním z determinantů formování chování a vnímání vlastní osoby slovenského příslušníka?

   Ano.

7. Jaký aspekt rozhoduje pro používání / nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a spolupracujícími partnery?

   Jestli rozumí slovenskému jazyku.

8. Ovlivňuje využití dotačních titulů menšinovou politiku při používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu?

   Ano, ale pouze ve velmi omezené míře.

9. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?

   Ne, protože především Česká televize neplní své zákonné povinnosti.

10. Kdy začala Vaše instituce spolupráci s občany Slovenské republiky?

    Spolupráce začala od vzniku instituce, a to v roce 2014.

11. Jakým způsobem začala *Vaše instituce* spolupráci s občany Slovenské republiky a jaké kulturní akce pro ně připravuje?

    V této oblasti spolupráce nejde pouze o občany Slovenské republiky, ale také o příslušníky menšin obecně. Připravujeme pro ně různé druhy akcí, jako jsou výstavy, hudební, literární, divadelní programy, besedy, vzdělávací akce.

12. Navštěvují občané slovenské menšiny tyto kulturní programy? S jakou četností?

    Naše akce občané navštěvují hodně často.

13. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?

    Ano, dochází k výraznější koncentraci.

14. Je podle Vašeho názoru postačující počet pořádání kulturních akcí na území České republiky jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost?

    Stále tu jsou rezervy, a to především mimo Prahu.

Rozhovor č. 3

Třetí rozhovor byl proveden s vedením Slovenského literárního klubu. Jejich organizace má taktéž působnost v hlavním městě Praze a organizuje velké množství akcí. Mezi tyto akce patří literárně-hudební programy.

1. Znáte důvody, které přiměly příslušníky slovenské menšiny k opuštění země původu? Uveďte je.

   Mnozí tu žili již před rozdělením, v současné době přicházejí za prací nebo studiem.

2. Myslíte si, že se Slováci cítí v České republice jako plnohodnotná menšina?

   Ne, ale de facto jí jsou, i když tento výraz častokrát nepoužívají.

3. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin jsou v České republice nastavena odpovídajícím způsobem?

   Ne, je potřeba, aby byl stát aktivnější a zvýšili se dotace.

4. Myslíte si, že jste jako instituce dostatečně seznámeni se všemi právy, které mají příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky?

   Ano.

5. Myslíte si, že mezinárodní smlouvy a úmluvy pomáhají řešit otázku slovenské národnostní menšiny v ČR?

   Ano.

6. Je slovenský jazyk jedním z determinantů formování chování a vnímání vlastní osoby slovenského příslušníka?

   Ano.

7. Jaký aspekt rozhoduje pro používání / nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a spolupracujícími partnery?

   Se Slováky slovensky, ale s Čechy převážně česky.

8. Ovlivňuje využití dotačních titulů menšinovou politiku při používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu?

   Ano.

9. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?

   Ne, protože je rezerva především na straně České televize, která nemá pro slovenskou menšinu žádný program.

10. Kdy začala Vaše instituce spolupráci s občany Slovenské republiky?

    Spolupráce začala v roce 2002.

11. Jakým způsobem začala *Vaše instituce* spolupráci s občany Slovenské republiky a jaké kulturní akce pro ně připravuje?

    V této oblasti spolupráce nejde pouze o občany Slovenské republiky, ale také o příslušníky menšin obecně. Připravujeme pro ně různé druhy akcí, jako jsou literární a literárně-hudební akce a vydavatelná činnost.

12. Navštěvují občané slovenské menšiny tyto kulturní programy? S jakou četností?

    Naše akce občané navštěvují hodně často.

13. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?

    Naše akce občané navštěvují hodně často.

14. Je podle Vašeho názoru postačující počet pořádání kulturních akcí na území České republiky jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost?

    Záleží na místě, chybí víc akcí pro mladé.

Rozhovor č. 4

Čtvrtý rozhovor byl proveden s vedením Česko-Slovenské scény. Jejich organizace má taktéž působnost v hlavním městě Praze a organizuje velké množství akcí. Mezi tyto akce patří například divadelní představení.

1. Znáte důvody, které přiměly příslušníky slovenské menšiny k opuštění země původu? Uveďte je.

   K opuštění země původu je vedla především práce a studium.

2. Myslíte si, že se Slováci cítí v České republice jako plnohodnotná menšina?

   Slováci se jako plnohodnotná menšina necítí, bylo by tak lepší jim vysvětlit v čem jejich menšinové postavení spočívá a jaké jim dává možnosti.

3. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin jsou v České republice nastavena odpovídajícím způsobem?

   Ano.

4. Myslíte si, že jste jako instituce dostatečně seznámeni se všemi právy, které mají příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky?

   Ano.

5. Myslíte si, že mezinárodní smlouvy a úmluvy pomáhají řešit otázku slovenské národnostní menšiny v ČR?

   Ano. Rámcová úmluva o právech národnostních menšin a Evropská charta regionálních či menšinových jazyků garantují menšinová práva.

6. Je slovenský jazyk jedním z determinantů formování chování a vnímání vlastní osoby slovenského příslušníka?

   Ano.

7. Jaký aspekt rozhoduje pro používání / nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a spolupracujícími partnery?

   Podle jazyka druhé strany.

8. Ovlivňuje využití dotačních titulů menšinovou politiku při používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu?

   Ano, částečně.

9. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?

   Ne, především veřejnoprávní Česká televize by se o toto měla více postarat, pozitivem jsou programy „Babylon“ a „Sousedé“.

10. Kdy začala Vaše instituce spolupráci s občany Slovenské republiky?

Spolupráce začala od vzniku instituce v roce 2000.

11. Jakým způsobem začala *Vaše instituce* spolupráci s občany Slovenské republiky a jaké kulturní akce pro ně připravuje?

V této oblasti spolupráce nejde pouze o občany Slovenské republiky, ale převážně o občany České republiky se slovenskou národnostní, nebo i bez ní. Připravujeme pro ně divadelní představení, částečně i jiná kultura.

12. Navštěvují občané slovenské menšiny tyto kulturní programy? S jakou četností?

Naše akce občané navštěvují hodně často.

13. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?

Ano, dochází k výraznější koncentraci.

14. Je podle Vašeho názoru postačující počet pořádání kulturních akcí na území České republiky jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost?

Stále tu jsou velké rezervy, a to především podfinancované slovenské aktivity.

Rozhovor č. 5

Pátý rozhovor byl proveden s vedením Světového sdružení Slováků v zahraničí. Tato organizace je velmi specifická, protože sdružuje veškeré Slováky v zahraničí. Její hlavní působnost je v hlavním městě Praze a také v Bratislavě. Mezi její hlavní činnost patří koordinace institucionálního zastoupení slovenské menšiny v jednotlivých státech.

1. Znáte důvody, které přiměly příslušníky slovenské menšiny k opuštění země původu? Uveďte je.

   K opuštění země původu je vedla práce, studium, ale i sňatek. V minulosti i reemigrace z Jugoslávie, Maďarska a Rumunska, a také stěhování ze Slovenska do Sudet.

2. Myslíte si, že se Slováci cítí v České republice jako plnohodnotná menšina?

   Ano, ale ne každý se s tímto termínem ztotožňuje.

3. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin jsou v České republice nastavena odpovídajícím způsobem?

   Ano, ale stát představuje v oblasti zjišťování zájmu o školství pasivní příklad, a neustále se také snižuje objem dotací od Ministerstva kultury České republiky na slovenská média a kulturní aktivity.

4. Myslíte si, že jste jako instituce dostatečně seznámeni se všemi právy, které mají příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky?

   Ano.

5. Myslíte si, že mezinárodní smlouvy a úmluvy pomáhají řešit otázku slovenské národnostní menšiny v ČR?

   Ano, představují velkou garanci práv. Díky přijetí Evropské charty regionálních či menšinových jazyků vznikl i nový dotační program.

6. Je slovenský jazyk jedním z determinantů formování chování a vnímání vlastní osoby slovenského příslušníka?

   Ano.

7. Jaký aspekt rozhoduje pro používání / nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a spolupracujícími partnery?

   Až na výjimky používáme slovenský jazyk.

8. Ovlivňuje využití dotačních titulů menšinovou politiku při používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu?

   Ano, částečně.

9. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?

   Ne, především veřejnoprávní Česká televize neplní svoje zákonné povinnosti.

10. Kdy začala Vaše instituce spolupráci s občany Slovenské republiky?

    Spolupráce začala od vzniku instituce v roce 1996.

11. Jakým způsobem začala *Vaše instituce* spolupráci s občany Slovenské republiky a jaké kulturní akce pro ně připravuje?

    V této oblasti spolupráce nejde pouze o občany Slovenské republiky, ale i o příslušníky menšin. Připravujeme pro ně všechny druhy akcí, a to i těch s mezinárodním přesahem.

12. Navštěvují občané slovenské menšiny tyto kulturní programy? S jakou četností?

    Naše akce občané navštěvují hodně často.

13. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?

    Ano, dochází k výraznější koncentraci.

14. Je podle Vašeho názoru postačující počet pořádání kulturních akcí na území České republiky jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost?

    Počet pořádání kulturních akcí není dostatečný, a to především v menších městech. V metropolích naopak trpí tyto akce podfinancováním

Výsledky rozhovorů

Informace z rozhovorů se zástupci institucí, které se snaží vytvořit zázemí pro kulturní život slovenské národností menšiny, byly poskytnuty v kratší formě, která dle mého názor nebrání relevanci provedených rozhovorů.

Z rozhovorů se zástupci institucí, kteří se snaží vytvářet kulturní a společenský život pro slovenskou národnostní menšinu, vyplývá, že se snaží být aktivní v nejrůznějších druzích akcí, které pro ně připravují. Mezi takové akce patří zejména vzdělávací akce, besedy, konference, literárně-hudební akce, ale i výstavy, vernisáže apod.

Všechny instituce se shodují, že Slováci do České republiky přicházejí za prací a studiem, ale jedna z nich také dodává, že tu mnozí již žili. Na otázku, zda je aktivita státu v oblasti dotačních titulů dostačující, dodávají, že rozhodně ne, protože menšinová politika charakterizovaná především dotacemi, snižuje svou podporu pro slovenskou národnostní menšinu.

V otázce, zda jsou instituce seznámeny se všemi právy, které jako menšina mohou využívat, se shodují, že je všechny znají, a to včetně mezinárodních smluv a úmluv.

V otázkách zaměřených na oblast jazyka, se všechny instituce shodly, že jazyk utváří chování a jednání vlastní osoby, a to i ve vztahu s druhými, kdy tento jazyk používají.

Největší rezervu, která je v oblasti rozvoje života a ochrany menšiny v České republice přítomna, je především na straně České televize, která jako veřejnoprávní a národní televize nevytváří žádný menšinový program, který by pomáhal menšinám v jejich rozvoji a dělal osvětu majoritní společnosti.

Z odpovědí institucí také vyplývá, že příslušníci slovenské národností menšiny často navštěvují jejich akce, a to již od začátku, kdy každá z institucí vznikla (1996, 2000, 2002, 2014). Závěrem lze z rozhovorů konstatovat, že i přes snahu institucí o rozvoj a zachování diference, existují rezervy v programech zaměřených na menšiny. Tyto rezervy se vyskytují především mimo Prahu, kde je velká koncentrace těchto institucí.

4. Závěr

4. 1 Návrhy, opatření a doporučení vyplývající z dosažených zjištění

Vztahy mezi majoritní společností a slovenskou národnostní menšinou jsou na velmi dobré úrovni. V historii nikdy mezi těmito dvěma národy nebyly žádné konfliktní situace, které by takové soužití zničily. Tento fakt je způsoben společným historickým vědomím a blízkostí v podobě jazyka a kultury. Vzhledem k této blízkosti není podpora slovenské národností menšiny na úrovni, která by umožňovala zachování její svébytnosti a kultury.

Tento fakt je nejvíce zřejmý v podobě uzavření jediné slovenské školy na území České republiky nebo na zkrácení či úplnému zastavení dotací na její rozvoj. To způsobuje přizpůsobení slovenské národnostní menšiny majoritní společnosti v podobě školství vedeného v českém jazyce, vytváření kulturních akcí slovenskými institucemi a organizacemi, které si na svůj chod musí často žádat dotace nebo ničení diferenciace mezi majoritou a příslušníky slovenské národnostní menšiny v podobě neúčasti na kulturních a společenských akcích vlastních krajanů.

Kulturní akce, které jsou pořádány slovenskými institucemi, jsou často jediným kulturním a společenským vyžitím, kterého se slovenská národností menšina může zúčastnit. Vzhledem k tomu, že jsou tyto programy často velmi specifické, dochází k tomu, že většina mladých lidí do 30 let dává přednost vlastnímu programu a těchto akcí se neúčastní.

Je proto potřeba, aby i přes jejich silný vztah k domovině, byly vytvořeny takové mechanizmy, které budou napomáhat rozvoji vzdělání, jazyka, ale i kultury a budou tak akcentovat aktuální potřeby slovenské národnostní menšiny.

Vzájemné vztahy mezi českou majoritní společností a slovenskou národnostní menšinou jsou velmi široké téma, je nutné jejich charakteristiky studovat a akcentovat do dnešní doby.

Na základě provedeného výzkumu a analýzy doporučuji provést opatření, která pomohou zachovat slovenskou svébytnost a identitu a také pomáhat rozvoji slovenské kultury a menšiny vůbec.

Jako konkrétní opatření doporučuji:

- Zvýšit podporu organizací slovenské menšiny v regiónech ČR, které se starají o kulturní život menšiny.
- Podporovat slovenské spolky v jejich činnosti se zajištěním finanční podpory, pomocí například dotačních titulů.
- Podporovat vydávání časopisů slovenské menšiny – mezi které patří například *Dotyky* (S-Č Klub), *Listy Slovákov a Čechov*, *ktorí chcú viedieť via a Korene* (OS v ČR)
- Podporovat vlastní svébytnost slovenské menšiny na území ČR a pomáhat jejímu rozvoji.
- Zavést slovenské programy v českých médiích a udržovat jejich vysílání.
- Podporovat vzájemné česko-slovenské vysílání v médiích v České republice

4.2 Vyhodnocení diplomové práce

Na začátku diplomové práce byly stanoveny cíle, hypotézy a otázky, které pomohou vyhodnotit celou práci. Hlavním cílem diplomové práce bylo na *základě vlastního výzkumu s příslušníky slovenské menšiny zjistit, jak sociální integrace ovlivňuje asimilaci slovenské národnostní menšiny a využívání jejich menšinových práv a to především v oblasti vzdělávací politiky, jazykové oblasti a v oblasti mezinárodních smluv a úmluv*. Na základě tohoto stanoveného cíle jsem provedla analýzu dostupné literatury a stanovila si základní premisy, které odhalily základní body ve stanovených oblastech.

Na základě dílčích cílů byly stanoveny otázky pro empirickou část, která se skládá z dotazníkové akce a řízených rozhovorů. Dotazníky sloužily k zodpovězení základních otázek pro vyhodnocení cílů a potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz a otázek diplomové práce. Vzhledem k těmto cílům bylo stanoveno 6 hypotéz a 2 otázky, které měly cíle zodpovědět.

Při vlastním vyhodnocení výzkumu jsem dospěla k závěrům, že podpora menšinové politiky, respektive ochrana slovenské menšiny na území České republiky, je nízká. Tento fakt je způsobem tím, že dotace, které by měly pomoci rozvíjet práci slovenských institucí a organizací, se rok od roku krátí. Je to především z přesvědčení, že slovenská národnostní menšina není výrazně diferencována a její blízkosti k majoritní společnosti umožňuje její asimilaci a zapojení do každodenního života.

Tato informace byla potvrzena, jak dotazníkovou akcí, tak i provedenými rozhovory. Rozhovory byly blíže analyzovány v kapitole 3.2.

Získané informace z teoretické i empirické části jsem formulovala v kapitole 4.1 a 4.2 do celkového shrnutí, návrhů a doporučení, které mohou být dále rozpracovány v případě dalšího výzkumu.

Nyní provedu vyhodnocení diplomové práce. V úvodu diplomové práce byly stanoveny následující cíle:

Hlavní cíl:

1. Na základě vlastního výzkumu s příslušníky slovenské menšiny zjistit, jak sociální integrace ovlivňuje asimilaci slovenské národnostní menšiny a využívání jejich menšinových práv a to především v oblasti vzdělávací politiky, jazykové oblasti a v oblasti mezinárodních smluv a úmluv.

Další cíle:

1. Zjistit, jak slovenská menšina využívá nabídku České i Slovenské republiky k udržování slovenského jazyka a vlastní svébytnosti na území ČR.
2. Zjistit, jak pomáhají mezinárodní smlouvy a úmluvy řešit otázku slovenské národnostní menšiny na území ČR. A pokud ano, tak jakým způsobem.
3. Zjistit, jestli ovlivňuje menšinovou politiku používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu využitím dotačních titulů.

Ad. 1

Při vlastním studiu dostupných dat jsem zjistila, že slovenská národnostní menšina využívá nabídku České i Slovenské republiky k udržení vlastního jazyka a svébytnosti omezeně. Je to zapříčiněno především jazykovou, historickou, ale i kulturní blízkostí.

Tato blízkost je často příčinou stereotypů, které uvádějí slovenskou národnostní menšinu do nevýhody, a to z hlediska nakládání s jejími právy, ochranou jejich svébytnosti a rozvojem její kultury a kulturních činností. Z empirické části je patrné, že zachování svébytnosti je komplikovaná otázka.

V mnoha případech je slovenská národnostní menšina považována za tak blízkou, že problematika ochrany a rozvoje její kultury a života není akcentována, a to ani při rozdělování dotací. Podle odpovědí zástupců slovenských institucí je patrné, že dotační tituly jsou často vynakládány na úplně jiné aktivity, než je potřeba rozvoje kulturního života slovenské národnostní menšiny. Proto také rok co rok jsou dotace na činnost slovenských organizací a institucí menší.

Svébytnost slovenské národnostní menšiny je tak akcentována pouze slovenskými institucemi a organizacemi, které se o ni snaží. Udržení jazyka jako základního

a hlavního atributu svébytnosti a identity je komplikovaná a často velmi složitá. Už jen z toho důvodu, že poslední slovenská škola byla v Karviné v roce 2002 zrušena. Nyní je tak slovenská národnostní menšina odkázána na pomoc české i slovenské vlády a především na činnost slovenských institucí, které se snaží tuto situaci zlepšit a vytvořit tak podmínky pro zachování svébytnosti i pro budoucí generace.

Ad. 2

Mezinárodní smlouvy a úmluvy jsou dokumenty, které řeší obecně problematiku menšin na území všech států. V rámci České republiky se tyto dokumenty implementovaly do právního systému a přinesly základní ukotvení jejich agendy v našem systému. Samotný dopad na ochranu slovenské národnostní menšiny není zcela zřejmý, a proto je nutné, aby zákony, které v České republice vyjdou v platnosti, upravovaly oblasti ochrany menšinové politiky. Tato úprava pak musí být ve shodě s mezinárodními smlouvami a úmluvami, které každý členský stát musí ctít.

Ad. 3

Vliv používání jazyka na menšinovou politiku pomocí dotačních titulů se ukázal jako zcela správná premisa. Vzhledem k tomu, že poslední slovenská škola byla v roce 2002 zrušena, jsou dotace, které souvisí s rozvojem slovenské národnostní menšiny, kráceny či téměř naprosto zrušeny. Tyto dotace se vynakládají na jiné menšiny nebo komunity, které v České republice žijí a jsou podle názoru odborníků zcela diferentní vůči majoritní společnosti.

Ad. 4

Posledním cílem, a zároveň tím hlavním, bylo zjistit, *jak sociální integrace ovlivňuje asimilaci slovenské národnostní menšiny a využívání jejich menšinových práv a to především v oblasti vzdělávací politiky, jazykové oblasti a v oblasti mezinárodních smluv a úmluv*. Tyto informace následně utřídit do návrhů a opatření pro další výzkum.

Tento cíl mi tak pomohou zodpovědět stanovené hypotézy a otázky, které potvrdím nebo vyvrátím.

Po provedení dotazníkové akce a řízených rozhovorů jsem dospěla k závěrům, které mi dokážou odpovědět na některé otázky a hypotézy, které byly stanoveny na začátku práce.

První hypotézou byla premisa: „*Slovenská národností menšina není dostatečně informována o těchto právech. Její sociální integrace není důležitým aspektem při řešení otázky zachování jejich jazyka, základních úmluv a vytváření politické podpory pro své příslušníky.“* Tato premisa se ukázala částečně jako nesprávná. Z odpovědí respondentů je patrné, že se o tuto oblast nezajímají. Z rozhovorů se zástupci organizací bylo potvrzeno, že oni práva a povinnosti menšiny znají a jsou s nimi seznámeni.

Druhou hypotézou byla premisa: *„Sociální integrace je hlavním činitelem při rozhodování rodičů v používání slovenského jazyka v národnostně stejnorodých a nestejnorodých sňatcích a následně u jejich dětí.“*Tato premisa se ukázala jako správná, protože používání slovenského jazyka rozhodují rodiče, a to především z hlediska zachování svébytnosti a vlastní identity, ale také je používání podmíněno každodenní bázi.

Třetí hypotézou byla premisa: *„Nedochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci jejich kulturního života.“* Tato premisa se ukázala jako částečně špatná, protože podle výzkumu k cílené koncentraci nedochází. Co se však týká kulturního života, jsou příslušníci slovenské národnostní menšiny často přítomni na nejrůznějších kulturních akcích, které jsou pořádány slovenskými institucemi a organizacemi.

Čtvrtou hypotézou byla premisa: *„Legislativa v České republice ve vztahu ke slovenské minoritě je nastavena způsobem, který umožňuje příslušníkům slovenské národnostní menšiny se plně začlenit do majoritní společnosti, ale informovanost příslušníků slovenské národnostní menšiny je nízká.“* Tato premisa se ukázala jako správná pouze z části. Příslušníci slovenské národnostní menšiny nemají problém se začleněním do české majoritní společnosti, ale informovanost ohledně jejich práv je stále nízká. Navrhovaným zlepšením vyplývajícím z výzkumu je osvěta formou besed, workshopů a konferencí.

Poslední hypotézou byla premisa: „Je možno předpokládat, že slovenské organizace na území České republiky vytváří značné množství kulturních akcí, jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost.“ Tato hypotéza se potvrdila jako správná, protože z výzkumu vyplynulo, že respondenti se často účastní nejrůznějších

kulturních a společenských akcí. Tento fakt potvrdili i zástupci institucí, kteří potvrdili časté návštěvy na pořádaných akcích.

Tato hypotéza tak zodpověděla i otázku, která byla stanovena, a to zda se občané slovenské národnostní menšiny zúčastňují kulturních akcí. Z výše řečeného je tedy patrné, že ano.

Druhá otázka, která byla stanovena na začátku diplomové práce, byla také zodpovězena, a to tak, že míra využívání menšinových práv má vliv na jednání a chování jednotlivých příslušníků ve společnosti.

5. Seznam literatury

1. BÁRTA, M. a KOVÁŘ M. Kolaps a regenerace: cesty civilizací a kultur: minulost, současnost a budoucnost komplexních společností. Praha: Academia, 2011, 814 s.
2. BROUČEK, S., et al. *Česko-slovenské vztahy a krajané.* Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2010, 119 s.
3. BOURDIEU, P. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998, 179 s. ISBN 80-7184-518-3
4. *Etnické komunity: integrace, identita*. Editor Dana BITTNEROVÁ, editor Mirjam MORAVCOVÁ. Praha: FHS UK, 2011, 359 s. Agora.
5. GRAF, S., Martina HŘEBÍČKOVÁ, Magda PETRJÁNOŠOVÁ a Alicja LEIX. *Češi a jejich sousedé: meziskupinové postoje a kontakt ve střední Evropě*. Praha: Academia, 2015, 349 s. Společnost.
6. KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015, 269 s.
7. KLVÁČOVÁ, P. *Biografie a identity cizinců usilujících o integraci do české společnosti, Od samozřejmé nerovnosti k nesamozřejmé rovnosti.* Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2012, s. 85.
8. KREBS, V. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, 503 s.
9. KUČEROVÁ, H. *Česko-slovenské vztahy ve 20. letech XX. století: podle materiálu kulturních publikací*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2009, 190 s.
10. LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011.
11. LETTRICH, J. *Dejiny novodobého Slovenska*. Editor Marek SYRNÝ. Martin: Nadácia Dr. Jozefa Lettricha v spolupráci s Múzeom SNP, 2012, 285 s., [15] s. obr. příl.
12. LEVIATT, J. *"Linguistic relativies"*. In Language*, culture, and society: key topics in linguistic anthropology*. Ed. by Christine Jourdan, Kevin Tuite. Cambridge: Cambridge University Press. 2006.
13. MURPHY, R. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON, 2001.
14. NOSKOVÁ, H. (2000) *Slovenská menšina a Praha*. In Praha: Osobnosti národnostních menšin, Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin na území hl. m. Prahy, Praha, 2000. 234 s.
15. PETRÁŠ, R. *Cizinci ve vlastní zemi: dějiny a současnost národnostního napětí v Evropě*. Praha: Auditorium, 2012, 255 s. 20. století.

16. POSPÍŠIL, I. *Práva národnostních menšin: mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 186 s.

17. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., et al. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 309 s.

18. REIS, V., KINTNEROVÁ J. *Kultura mezi Čechy a Slováky*. Praha: Academia, 2006, 136 s.

19. RYCHLÍK, J. *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914-1992*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, 677 s.

20. RYCHLÍK, J. *Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1945-1992*, Bratislava: Academic DTP pro AEP a Ústav T. G. MASARYKA, 1998, s. 554.

21. SAPIR, E. Language: An Introduction to the study of Speech. London: Rupert Hart-Davis, 1971.

22. SCRUTON, R. *Průvodce inteligentního člověka po kultuře*. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, 2002.

23. STEHLÍK, M. *Slovensko, země probuzená, 1918-1938*, Praha: Academia, 2015, 193 s.

24. ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace.* Praha: Cargo. 2001.

25. TURČAN, V. *Dejiny Slovenska: dátumy, udalosti, osobnosti*. Bratislava: Slovart, 2007, 882 s.

26. URBANOVÁ, M. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 191 s. SBN 80-86898-94-6.

27. VRANOVSKÝ, P., LIPTÁK P., PROKOP R., ŠRAJEROVÁ, O. *Quo vadis, slovenská menšina?* Praha: Obec Slováků v České republice, 1999, s. 103.

28. VRANOVSKÝ, P. a kol. *Slovenskosť v multikultúrnom svete*, Praha: Obec Slováků v ČR, 2001, s. 115.

Seznam internetových zdrojů a knih v pdf

1. BERNARD J., MIKEŠOVÁ R. Sociální integrace imigrantů na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha, In: Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 2014, Vol. 50, No. 4: 521–545 [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.13060/00380288.2014.50.4.107
2. BRABCOVÁ, KUNZOVÁ *Slováci v ČR* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2009. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/slovaci_v_cr.
3. *InFlow: Information journal: Principy vzdělávací politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/principy-vzdelavaci-politiky-v-demokratickych-zemich
4. Institucionální analýza: *Porozumění ideovým, institucionálním a sociálním změnám ve zdravotní politice. [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z:* http://www.zdravcr.cz/archiv/ZCR_03_02-25.pdf.
5. HECKMANN, F. *Integration und integrationspolitik in Deutschland.* (1997) Beitrag zum Internationalen Forum „Migration und Mittelmeer“. [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/efms_p11.pdf.
6. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky: Strategie vzdělávací politiky 2020* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf
7. MultiKulti.sk: mapujeme fenomén rozmanitosti. [online]. [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: http://www.multikulti.sk/pojmy/identita.html
8. OBEC SLOVÁKOV V ČESKEJ REPUBLIKE: [online]. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.slovaci.cz/default.aspx?pg=7a36ed05-d8ad-46f0-9619-8d25da2e8a74.
9. Osobnostní rozvoj pedagoga: *Zvyšování pedagogických kompetencí.* [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/5-1-1-vymezeni-integrace-a-inkluze-ve-vzdelavacim- procesu.html.
10. SCS.ABZ.CZ: *Slovník cizích slov*. [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/asimilace
11. SCS.ABZ.CZ: *Slovník cizích slov*. [online]. [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni-integrace.
12. *SOCIOweb: Sociologický webzin* [online]. [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata.

13. SLOVAKE. EU*: Úvod [online]. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z:* http://slovake.eu/sk/.

14. *Strategie vzdělávací politiky České republiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

15. ŠULC, M. *Slovenská menšina v České republice*. [online]. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/221149/pedf_b/.

16. *Univerzita Palackého v Olomouci: Vybrané kapitoly ze sociální politiky* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF-katedry/KAZ/FRVS/09_Studijni_opora_17_1_2012.pdf

17. *Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí* [online]. [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: http://www.uszz.sk/sk.

18. ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY: *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2010.* [online]. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/017/001965.pdf.

19. *Vysoká škola Polytechnická Jihlava: Sociální politika: Studijní opora* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20V%C5%A0PJ/Soci%C3%A1ln%C3%AD%20politika%20pro%20kombinovan%C3%A9%20studium%20-%20V%C4%9Bra%20Ne%C4%8Dadov%C3%A1.pdf

Zákony

1. *Portál veřejné správy: Zákon č. 273/2001 Sb.* [online]. [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51548.

Informace ze soukromých sbírek

1. Informace z osobního rozhovoru dne 16. 12. 2015 od předsedy Obce Slovákov v Českej republike Doc. PhDr. Jaromír Slušný, CSc.

2. Informace zjištěny z osobní sbírky článků předsedy Světového sdružení Slováků v zahraničí Mgr. Vladimíra Skalského: „*Situácia slovenskej národnostnej menšiny v ČR*“

6. Přílohy

6.1 Dotazníky

<u>Otázky k dotazníku</u>

Dobrý den,

V rámci své diplomové práce s názvem „*Politicko-kulturní rámec slovenské národnostní menšiny v rámci sociální integrace na území České republiky*“ jsem vytvořila tento dotazník s několika otázkami. Chtěla bych Vás tudíž touto cestou požádat o jeho vyplnění, které bude součástí diplomové práce a pomůže mi odpovědět na hlavní teze této práce. Tuto část diplomové práce bych chtěla vyhodnotit do 31. 3. 2017.

Mockrát děkuji za Váš čas
i odpovědi.

Simona Rulcová

A. Pohlaví
a. Muž b. Žena

B. Věk
a. do 30 let b. do 50 let c. od 50 let

C. Bydliště
a. Liberecký kraj b. Středočeský kraj
c. Královéhradecký kraj d. Pardubický kraj e. Ústecký kraj
f. Karlovarský kraj g. Plzeňský kraj h. Kraj Vysočina
i. Jihočeský kraj
j. Olomoucký kraj k. Jihomoravský kraj
l. Moravskoslezský kraj m. Zlínský kraj n. Hlavní město Praha

1. Co Vás vedlo k opuštění země původu? Uveďte je?

2. Přišli jste původně do České republiky:
   a) samostatně
   b) s partnerem / s manželem
   c) s dětmi

3. S kým se stýkáte ve Vašem volném čase (myšleno krajanské spolky a instituce)? Vypište je.

4. Jakým jazykem mluvíte s matkou / otcem / sourozenci?
   a) mateřským jazykem
   b) česky
   c) mateřským jazykem i česky, záleží na situaci.

5. Jak často navštěvujete zemi původu Vašich rodičů?
   a) několikrát ročně
   b) jednou ročně
   c) jednou za několik let
   d) nikdy

6. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?
   a) nedochází
   b) dochází
   c) nevím

7. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?
   a) ano
   b) pokud ne, doplňte, jakým způsobem by se měla tato situace řešit

8. Myslíte si, že jste dostatečně seznámeni se všemi právy, které jako příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky máte?
   a) ano
   b) ne – jaké byste navrhovali zlepšení informací

9. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin v České republice jsou nastavena odpovídajícím způsobem?
   a) ano
   b) ne – jaké navrhujete opatření

10. Co je hlavní důvod pro rozhodování, zda se Váš potomek / potomci / budou učit slovenský jazyk?

11. Jaký aspekt rozhoduje pro používání nebo nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a Vaším partnerem?

12. Zúčastňujete se kulturních akcí, které pořádají slovenské spolky a instituce?
    a) ano – jmenujte některé
    b) ne – proč se jich nezúčastňujete
    c) občas – proč

13. Myslíte si, že je nutné, aby byla zachována svébytnost slovenské národnostní menšiny v České republice?
    a) ano
    b) ano – ale není plně využívána, jakým způsobem by měla být zachována – uveďte případy.
    c) ne – není potřeba

14. Myslíte si, že pomáhají mezinárodní smlouvy a úmluvy řešit otázku slovenské národnostní menšiny na území ČR?
    a) ano - jakým způsobem ji řeš
    b) ne
    c) nevím
15. Ovlivňuje menšinovou politiku používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu využitím dotačních titulů?
    a) Ano
    b) ne

6.2 Rozhovory

<u>Otázky pro rozhovory s institucemi</u>

A. Pohlaví
b. Muž b. Žena

B. Věk
a. do 30 let b. do 50 let c. od 50 let

C. Bydliště

a. Liberecký kraj	b. Středočeský kraj	
c. Královéhradecký kraj	d. Pardubický kraj	e. Ústecký kraj
f. Karlovarský kraj	g. Plzeňský kraj	h. Kraj Vysočina
i. Jihočeský kraj	j. Olomoucký kraj	k. Jihomoravský kraj
l. Moravskoslezský kraj	m. Zlínský kraj	n. Hlavní město Praha

1. Znáte důvody, které přiměly příslušníky slovenské menšiny k opuštění země původu? Uveďte je.

2. Myslíte si, že se Slováci cítí v České republice jako plnohodnotná menšina?
   a) ano
   b) ne (navrhněte opatření k celkovému zlepšení)

3. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin jsou v České republice nastavena odpovídajícím způsobem?
   a) ano
   b) ne (navrhněte opatření k celkovému zlepšení)

4. Myslíte si, že jste jako instituce dostatečně seznámeni se všemi právy, které mají příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky?
   a) ano
   b) ne (navrhněte opatření k celkovému zlepšení)

5. Myslíte si, že mezinárodní smlouvy a úmluvy pomáhají řešit otázku slovenské národnostní menšiny v ČR?
   a) ano (jakým způsobem ji řeší)
   b) ne (navrhnete opatření k celkovému zlepšení)

6. Je slovenský jazyk jedním z determinantů formování chování a vnímání vlastní osoby slovenského příslušníka? ANO – NE

7. Jaký aspekt rozhoduje pro používání / nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a spolupracujícími partnery?

8. Ovlivňuje využití dotačních titulů menšinovou politiku při používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu? ANO – NE

9. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?
   a) ano,
   b) pokud ne, doplňte, jakým způsobem je možno tuto situaci řešit.

10. Kdy začala Vaše instituce spolupráci s občany Slovenské republiky?

11. Jakým způsobem začala *Vaše instituce* spolupráci s občany Slovenské republiky a jaké kulturní akce pro ně připravuje?

12. Navštěvují občané slovenské menšiny tyto kulturní programy? S jakou četností?
    a) zřídka
    b) málo často
    c) hodně často

13. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?
    a) nedochází
    b) dochází
    c) nevím

14. Je podle Vašeho názoru postačující počet pořádání kulturních akcí na území České republiky jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost?

6.3 Příklad přepisu rozhovorů

Otázky pro instituce

A. Pohlaví
a. Muž b. Žena

B. Věk
a. do 30 let **b. do 50 let** c. od 50 let

C. Bydliště
a. Liberecký kraj b. Středočeský kraj c. Ústecký kraj
d. Královéhradecký kraj e. Pardubický kraj f. Karlovarský kraj
g. Plzeňský kraj h. Kraj Vysočina i. Jihočeský kraj
j. Olomoucký kraj k. Jihomoravský kraj l. Zlínský kraj
l. Moravskoslezský kraj **n. Hlavní město Praha**

1. Znáte důvody, které přiměly příslušníky slovenské menšiny k opuštění země původu? Uveďte je.
   Práca, štúdium, sňatok. V minulosti aj reemigrácia z Juhoslávie, Maďarska a Rumunska a sťahovanie zo Slovenska do Sudiet.

2. Myslíte si, že se Slováci cítí v České republice jako plnohodnotná menšina?
   Ano (áno, ale nie každý sa stotožňuje s týmto termínom)

3. Myslíte si, že právní dokumenty zajištující práva národnostních menšin jsou v České republice nastavena odpovídajícím způsobem?
   Ano (ale štát je pasívny napríklad v oblasti zisťovania záujmu o školství a neustále sa znižuje tiež objem dotácií na slovenské médiá i kultúrne aktivity – MK ČR)

4. Myslíte si, že jste jako instituce dostatečně seznámeni se všemi právy, které mají příslušníci slovenské národnostní menšiny na území České republiky?
   Ano

5. Myslíte si, že mezinárodní smlouvy a úmluvy pomáhají řešit otázku slovenské národnostní menšiny v ČR?
   Ano, predstavujú garancie práv, vďaka Európskej charte reg. či menš. Jazykov vznikol aj nový dotačný program
6. Je slovenský jazyk jedním z determinantů formování chování a vnímání vlastní osoby slovenského příslušníka?
   Ano

7. Jaký aspekt rozhoduje pro používání / nepoužívání slovenského jazyka mezi Vámi a spolupracujícími partnery?
   Až na výnimky komunikujeme po slovensky.

8. Ovlivňuje využití dotačních titulů menšinovou politiku při používání slovenského jazyka ve vzdělávacím procesu?
   Ano, čiastočně.

9. Myslíte si, že informace, které jsou podávány příslušníkům slovenské menšiny, jsou na území České republiky i Slovenska dostatečné?
   Nie, predovšetkým verejnoprávna ČT v tomto neplní svoje zákonné povinnosti.

10. Kdy začala Vaše instituce spolupráci s občany Slovenské republiky?
    Od vzniku - 1996

11. Jakým způsobem začala *Vaše instituce* spolupráci s občany Slovenské republiky a jaké kulturní akce pro ně připravuje?
    Nejde len o občanov SR, ale o príslušníkov menšiny – všetky druhy akcií, vrátane tých s medzinárodným prvkom.

12. Navštěvují občané slovenské menšiny tyto kulturní programy? S jakou četností?
    Hodně často

13. Myslíte si, že dochází k výraznější cílené koncentraci zástupců slovenské menšiny při organizaci kulturního života?
    Dochází

14. Je podle Vašeho názoru postačující počet pořádání kulturních akcí na území České republiky jak pro slovenské příslušníky, tak i pro širokou veřejnost?
    Nie je postačujúci predovšetkým v menších mestách, ale i v metropolích trpí podfinancovaním.